

Heumen: Sturen op volwaardig burgerschap

Een nulmeting

Drs. Marieke Wentink
Dr. Dick Oudenampsen

Utrecht, augustus 2006

Inhoud

1	Inleiding	5
2	Volwaardig burgerschap in Heumen	9
2.1	Inleiding	9
2.2	Volwaardig burgerschap in de literatuur	9
2.3	Volwaardig burgerschap in de gesprekken	11
2.4	Volwaardig burgerschap in de schriftelijke ronde	11
2.5	Volwaardig burgerschap en doelstellingen	12
3	Grootte doelgroep nu en in de toekomst	15
3.1	Inleiding	15
3.2	Hoe zit het met de vergrijzing in de gemeente Heumen?	15
3.3	Hoeveel mensen hebben een beperking?	17
4	Welzijn	21
4.1	Inleiding	21
4.2	Informatievoorziening	21
4.3	Praktische diensten	25
4.4	Maatschappelijke participatie	28
4.5	Samenvatting en conclusies	33
5	Zorg	35
5.1	Inleiding	35
5.2	Capaciteit van verzorging (en verpleging) aan huis	35
5.3	De afstemming van verschillende typen zorg	38
5.4	Garanderen van 24-uurs zorg	39
5.5	Een ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers	40
5.6	Samenvatting en conclusies	43
6	Wonen en zorg in samenhang	45
6.1	Inleiding	45
6.2	Verzorging en verpleging	45
6.3	Wonen met zorg	46
6.4	Aanpassingen aan woningen	53
6.5	Betaalbaar wonen	53
6.6	Samenvatting en conclusies	55
7	Mobiliteit	57
7.1	Inleiding	57
7.2	Openbaar en aangepast vervoer	57
7.3	Vervoer met begeleiding	59
7.4	Toegankelijkheid openbare ruimte	60
7.5	Samenvatting en conclusies	61
8	Samenvatting en conclusies	63
8.1	Inleiding	63
8.2	Aspecten van volwaardig burgerschap	63
8.3	Grootte en samenstelling van de doelgroep	64
8.4	Resultaten nulmeting	65

Literatuur		73
Bijlage 1	Uitleg begrippen	75
Bijlage 2	Lijst schriftelijke ronde	81
Bijlage 3	Tabellen	83
Bijlage 4	Uitgewerkte SMART-doelen van de Werkgroep Openbaar Vervoer	86

Inleiding

Vanaf 2003 vervult de gemeente Heumen, in samenwerking met een groot aantal externe samenwerkingspartners, de regiefunctie welzijn, wonen en zorg. Het doel van deze regiefunctie is: 'Het realiseren van een samenhangend aanbod op de terreinen welzijn, wonen en zorg om volwaardig burgerschap van mensen met een beperking mogelijk te maken.'

Ter versterking van deze regiefunctie heeft de gemeente Heumen de subsidie-aanvraag *Heumen: sturen op volwaardig burgerschap* ingediend bij het provinciale programma Ontgroening en Vergrijzing. Deze aanvraag is gehonoreerd, met als gevolg dat voor de periode 2005 - 2008 extra budget beschikbaar is voor proces- en ontwikkelkosten. Dit budget dient onder andere voor het uitvoeren van een nulmeting. Op basis van de resultaten van de nulmeting wil het samenwerkingsverband Afstemming welzijn, wonen en zorg een meerjarenvisie ontwikkelen.

Probleemstelling

Aan het Verwey-Jonker Instituut is gevraagd zo 'SMART'¹ mogelijk een aanpak te formuleren voor het uitvoeren van een nulmeting voor het project *Heumen: sturen op volwaardig burgerschap*'. Ter afbakening van deze meting verdient het begrip 'volwaardig burgerschap' nadere operationalisering. Vervolgens is het van belang te benoemen welke cruciale aspecten van volwaardig burgerschap bij de nulmeting centraal moeten staan. Hierbij dienen de uitgangspunten van het samenwerkingsverband Afstemming welzijn, wonen en zorg als richtinggevend kader.

In de intentieverklaring spreken de bij het samenwerkingsverband betrokken partijen zich uit te streven naar het realiseren van een samenhangend aanbod van welzijn, wonen en zorg, om volwaardig burgerschap van inwoners van de gemeente Heumen met een beperking mogelijk te maken.

Zij willen dat doen, door waar mogelijk:

- Sociale samenhang te stimuleren.
- Volwaardig burgerschap van alle inwoners centraal te stellen.
- Burgers aan te spreken op hun eigen verantwoordelijkheid.
- Als overheid en aanbieders een faciliterende en, indien nodig, ondersteunende rol te vervullen.
- Een gebiedsgerichte benadering te hanteren.

¹ SMART staat voor specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden. Het SMART formuleren van doelstellingen voorkomt dat doelstellingen te vaag en vrijblijvend geformuleerd worden. Door een doelstelling SMART te formuleren is de kans groter dat deze in praktijk gebracht wordt.

Om pragmatische redenen is het niet mogelijk om alle aspecten van volwaardig burgerschap bij de nulmeting aan bod te laten komen. Voor de cruciale aspecten van volwaardig burgerschap is de nulmeting het instrument om de vraag en het aanbod in de gemeente Heumen in kaart te brengen. Daarmee wordt duidelijk waar sprake is van lacunes of overlap. Bij deze inventarisatie is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaand informatiemateriaal. Waar nodig werd aanvullende informatie verzameld over de vraag- of aanbodkant. Met behulp van de nulmeting is een antwoord te geven op de volgende vragen:

Vraagstelling

1. Hoe kan het begrip ‘volwaardig burgerschap’ geoperationaliseerd worden?
2. Wat zijn cruciale aspecten van volwaardig burgerschap die bij het realiseren van een samenhangend aanbod van welzijn, wonen en zorg voor inwoners met een beperking voor de gemeente Heumen centraal dienen te staan?
3. Op welke wijze kan aan de hand van deze aspecten door middel van een nulmeting de vraag en het aanbod van de gemeente Heumen in kaart worden gebracht?

Opzet

Het project omvat twee fasen. In de eerste fase is het begrip ‘volwaardig burgerschap’ geoperationaliseerd voor de positie van mensen met een beperking in de gemeente Heumen. In de tweede fase heeft de daadwerkelijke nulmeting van de vraag en het aanbod van welzijn, wonen en zorg in de gemeente Heumen plaatsgevonden. Dit is gebeurd aan de hand van de cruciale aspecten van het begrip volwaardig burgerschap.

Gekozen is voor een interactieve en kwalitatieve aanpak. De selectie van relevante aspecten van volwaardig burgerschap, de formulering van SMART-doelstellingen en de nulmeting zelf, vinden plaats in nauwe samenwerking met het samenwerkingsverband Afstemming welzijn, wonen en zorg. Bij de eigenlijke nulmeting is vooral gebruik gemaakt van bestaand informatiemateriaal, aanwezig bij de gemeente en leden van het samenwerkingsverband.

Fase 1

- a. *Beperkt literatuur onderzoek*; nadere uitwerking van aspecten die te maken hebben met volwaardig burgerschap aan de hand van literatuur over volwaardig burgerschap, inclusief beleid en gelijke behandeling van gehandicapten en chronisch zieken.
- b. *Vier korte telefonische gesprekken met actoren* (gemeente, Pluryn Werkenrode, Cliëntenadviesraad van de gemeente en Stichting Welzijn Ouderen) over de vraag: ‘Welke aspecten van volwaardig burgerschap zijn voor de gemeente Heumen relevant?’ Met de informatie uit deze gesprekken zijn de aspecten van volwaardig burgerschap geconcretiseerd naar de lokale situatie.
- c. *Schriftelijke ronde* waarin aan alle partners uit het samenwerkingsverband de lijst met ‘geherformuleerde aspecten van volwaardig burgerschap’ is voorgelegd, met de vraag om aan de hand van de lijst de volgende twee vragen te beantwoorden:
  - Welke van de beschreven onderwerpen vindt u voor het mogelijk maken van een volwaardig burgerschap voor inwoners van Heumen met een beperking het meest van belang? (Gevraagd werd een selectie van belangrijkste 8 onderwerpen te maken.)
  - Waarom vindt u deze onderwerpen het meest belangrijk?

Op basis van de antwoorden van de leden van het samenwerkingsverband is een selectie gemaakt van de belangrijkste aspecten van volwaardig burger-

schap in Heumen. De aspecten die door geen van de leden van het samenwerkingsverband zijn genoemd, zijn weggelaten. Deze geselecteerde aspecten van volwaardig burgerschap waren voor de expertbijeenkomst (hieronder beschreven) het uitgangspunt voor het formuleren van SMART-doelstellingen.

- d. *Formuleren van SMART-doelstellingen in een expertbijeenkomst met de leden van het samenwerkingsverband.*

Op basis van de geselecteerde aspecten van volwaardig burgerschap hebben de onderzoekers op de expertbijeenkomst die op 30 maart 2006 plaatsvond, een eerste aanzet gepresenteerd voor de SMART-doelstellingen.²

Vervolgens hebben de leden van het samenwerkingsverband in drie themagroepen deze SMART-doelstellingen aangevuld, geherformuleerd, geschrapt of verbeterd. Hierbij zijn per doelstelling de volgende vragen aan de groep gesteld:

- Is de doelstelling *specifiek* genoeg geformuleerd, of nog te algemeen?
- Is uitgaande van deze formulering goed te *meten* of het doel bereikt wordt?
- Is de doelstelling zoals die geformuleerd is voor iedereen *acceptabel*?
- Is de doelstelling *realistisch* geformuleerd?
- Is de doelstelling op de juiste wijze *tijdsgebonden* geformuleerd?

Per vraag is bekeken op welke wijze de doelstelling verbeterd kon worden. De door de drie groepen geherformuleerde doelstellingen zijn uiteindelijk plenair beoordeeld en vastgesteld. Door tijdgebrek zijn tijdens de expertbijeenkomst niet op alle geselecteerde aspecten SMART-doelstellingen geformuleerd. In hoofdstuk 3 tot en met 8 zijn de resultaten van de nulmeting op alle geselecteerde aspecten van volwaardig burgerschap gepresenteerd. Daar waar SMART-doelstellingen zijn geformuleerd, is deze informatie specifiek van aard.

Fase 2

In deze fase heeft de nulmeting zelf plaatsgevonden. De nulmeting heeft als doel de vraag en het aanbod van de gemeente Heumen op de cruciale aspecten van volwaardig burgerschap in kaart te brengen. De tweede fase is opgesplitst in 2 onderdelen:

- a. *Analyse van bestaand informatiemateriaal* op het terrein van welzijn, wonen en zorg van de gemeente Heumen en de samenwerkingspartners.³ Ook zijn enkele landelijke databestanden geraadpleegd. De analyse van dit informatiemateriaal geeft een eerste beeld van lacunes en/of overlap in het aanbod.

- b. *Twee panelbijeenkomsten*

In de eerste panelbijeenkomst stond de vraagkant van welzijn, wonen en zorg centraal. Voor deze eerste panelbijeenkomst zijn vertegenwoordigers van de ouderenbonden, vrijwilligersorganisaties, vrouwenorganisaties en de cliëntadviesraad van de gemeente Heumen uitgenodigd. Een tweede panelbijeenkomst werd gehouden met vertegenwoordigers van de aanbodkant; genodigden waren diverse aanbieders van zorg of woonvoorzieningen. Tijdens de panelbijeenkomsten werd de informatie vanuit de analyse van informatiemateriaal gecheckt en aangevuld.

² Dit zijn doelstellingen die zo geformuleerd zijn, dat ze Specifiek, Meetbaar, Acceptabel en Tijdsgebonden zijn. Een voorbeeld van zo'n SMART-doelstelling zou in het kader van het begrip volwaardig burgerschap rond mobiliteit bijvoorbeeld kunnen zijn: 'In 2007 zijn alle openbare gebouwen en dienstverlenende instellingen in de gemeente Heumen toegankelijk voor mensen met een rolstoel'.

³ Hierbij ging het nadrukkelijk om informatie uit bestaande onderzoeken, of bestaande gegevens van zorgaanbieders.

Leeswijzer

In dit rapport is verslag gedaan van de uitkomsten van de nulmeting. Allereerst beschrijven we in hoofdstuk 2 de uitkomsten van de eerste fase van het project, vooral de aspecten van volwaardig burgerschap, die de leden van het samenwerkingsverband Afstemming welzijn, wonen en zorg van belang vinden voor de situatie in de gemeente Heumen. Hiermee geven we antwoord op de eerste twee vragen van de vraagstelling van het onderzoek, betreffende de operationalisering van het begrip 'volwaardig burgerschap'.

Vervolgens komen in de daaropvolgende hoofdstukken de resultaten van fase 2 van het project aan de orde. Aan de hand van de voor de gemeente belangrijke aspecten van volwaardig burgerschap, zijn de vraag en het aanbod van de gemeente Heumen op het vlak van welzijn, wonen en zorg in kaart gebracht. In hoofdstuk 3 gaan we in op de grootte van de groep mensen met een beperking in de gemeente Heumen. In de hoofdstukken 4 tot en met 7 presenteren we per thema (welzijn, zorg, wonen en mobiliteit) de uitkomsten van de nulmeting. Dit gebeurt aan de hand van de in de expertbijeenkomst op 30 maart 2006 door leden van het samenwerkingsverband geformuleerde SMART-doelstellingen. We sluiten af met een concluderend hoofdstuk. In Bijlage 1 is een omschrijving te vinden van alle organisaties (samenwerkingspartners vanuit het samenwerkingsverband Afstemming welzijn, wonen en zorg en overige organisaties) die in de tekst voorkomen. Ook worden in deze bijlage enkele wettelijke regelingen en begrippen uitgelegd.

Volwaardig burgerschap in Heumen

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van fase 1 van het project, waarin we ons, vanuit de inbreng van de leden van het samenwerkingsverband, een beeld vormen van de precieze inhoud van het begrip ‘volwaardig burgerschap’ voor inwoners van de gemeente Heumen.

De werkwijze

De eerste vraag die beantwoord moest worden, was welke indicatoren voor volwaardig burgerschap relevant zijn voor het samenwerkingsverband. De selectie van de verschillende indicatoren voor volwaardig burgerschap is in drie stappen volgens een interactieve aanpak uitgevoerd.

1. Om duidelijk te krijgen wat het begrip volwaardig burgerschap voor de gemeente Heumen inhoudt, is met literatuur over volwaardig burgerschap, over inclusief beleid en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, een groflijst samengesteld. De lijst bestond uit verschillende aspecten die te maken hebben met volwaardig burgerschap.
2. Met behulp van deze lijst zijn gesprekken gehouden met een viertal actoren uit de gemeente Heumen (medewerkers van afdeling Welzijn Malderburch, de cliëntenraad, Pluryn Werkenrode en de gemeente) om tot een eerste selectie te komen.
3. Vervolgens konden de leden van het samenwerkingsverband in een schriftelijke ronde aangegeven welke aspecten van volwaardig burgerschap ze voor de gemeente Heumen van belang vonden.
4. Op een expertbijeenkomst zijn vervolgens op de verschillende terreinen enkele SMART-doelstellingen geformuleerd.

2.2 Volwaardig burgerschap in de literatuur

De discussie over burgerschap gaat vooral over rechten en plichten van burgers. Burgers worden aangesproken op de eigen verantwoordelijkheid voor zorg en welzijn. De overheid en maatschappelijke ondernemers moeten de burger de ruimte bieden om deze verantwoordelijkheid waar te maken en hem daarin zonedig ondersteunen. Cliënten en gebruikersorganisaties spreken daarom van volwaardig burgerschap. In het begrip volwaardig burgerschap ligt de nadruk vooral op het voorkomen van achterstelling van mensen met een beperking. Mensen met een beperking dienen op dezelfde manier toegang te hebben tot

voorzieningen waar ook andere burgers gebruik van kunnen maken. Het betekent feitelijk gelijke kansen en mogelijkheden om aan de samenleving deel te nemen en een bijdrage te leveren op basis van de eigen voorkeuren en mogelijkheden.

Het begrip volwaardig burgerschap kunnen we dus in brede zin opvatten als de verplichting van de (gemeentelijke) overheid en maatschappelijk ondernemers om inwoners van de gemeente Heumen met een beperking gelijke kansen en mogelijkheden te bieden om aan de samenleving deel te nemen en een bijdrage te leveren op basis van eigen voorkeuren en mogelijkheden.

De betekenis van gelijke kansen voor deelname aan de samenleving komt ook terug in wet- en regelgeving:

- In de *wet Gelijke Behandeling op grond van handicap of chronische ziekte* is bepaald dat geen onderscheid gemaakt mag worden op grond van handicap of chronische ziekte als het gaat om werk en onderwijs. Toepassing van deze wet op openbaar vervoer en wonen is in voorbereiding.
- In de *Wet Maatschappelijke Ondersteuning* die per 1 januari 2007 van kracht wordt, is het compensatiebeginsel (de verplichting om mensen met een beperking te helpen een zelfstandig leven te leiden) opgenomen. In Artikel 4 van de WMO staat hierover het volgende beschreven: 'Ter compensatie van de beperkingen die mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem onderkennen in hun zelfredzaamheid en maatschappelijke participatie, treft het college van B&W voorzieningen die personen in staat stellen:
  - a. een huishouden te voeren;
  - b. zich te verplaatsen in en om de woning;
  - c. zich lokaal te verplaatsen per vervoermiddel;
  - d. medemensen te ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aan te gaan.'

In de intentieverklaring spreken bij het samenwerkingsverband betrokken partijen zich uit te streven naar een samenhangend aanbod van welzijn, wonen en zorg om volwaardig burgerschap van inwoners van de gemeente Heumen met een beperking mogelijk te maken.

Zij willen dat doen, door waar mogelijk:

- Sociale samenhang te stimuleren;
- Volwaardig burgerschap van alle inwoners centraal te stellen;
- Burgers aan te spreken op hun eigen verantwoordelijkheid;
- Als overheid en aanbieders een faciliterende en, indien nodig, ondersteunende rol te vervullen;
- Een gebiedsgerichte benadering te hanteren.

De uitwerking van het begrip volwaardig burgerschap beperkt zich voor de gemeente Heumen tot het beleidsterrein wonen, welzijn en zorg. Daarnaast beperken we ons bij de verdere uitwerking van het begrip volwaardig burgerschap tot die aspecten waar het samenwerkingsverband invloed op kan uitoefenen.

Een eerste verkenning van het begrip volwaardig burgerschap leert ons dat het begrip te maken heeft met de volgende onderwerpen:

- Huisvesting van mensen met een beperking. Daarbij gaat het vooral om de beschikbaarheid van aangepaste woningen (speciaal voor mensen met een fysieke beperking).
- Mobiliteit. De toegankelijkheid van het publieke domein voor mensen met een beperking en de inrichting van de woon- en leefomgeving. Daarnaast zijn hier de mogelijkheden van aangepast vervoer belangrijk.

- Gelijke toegang tot informatie. Dit is voornamelijk van belang voor mensen met een zintuiglijke beperking.
- Participatie cliënten in besluitvorming over woon-, zorg- en welzijn-projecten.
- Zorg: de mate waarin de zorg (en hulpmiddelen) de mogelijkheden tot deelname aan het maatschappelijk leven vergroten.
- Vrijwilligerswerk. De mate waarin mensen met een beperking in staat worden gesteld om vrijwilligerswerk te doen.
- Mogelijkheden om deel te nemen aan activiteiten in de vrije tijd: sport, cultuur.
- Beeldvorming. Het beïnvloeden van de beeldvorming over mensen met een handicap om de maatschappelijke participatie te bevorderen.
- Keuzevrijheid. In hoeverre hebben mensen met een beperking de mogelijkheid eigen keuzes te maken; bijvoorbeeld te kunnen kiezen voor een persoonsbonden budget. Ook goede vergelijkende informatie over zorg en dienstverlening biedt mensen mogelijkheden om zelf keuzes te maken.

2.3 Volwaardig burgerschap in de gesprekken

In de gesprekken met een vertegenwoordiger van de gemeente, Pluryn Werkenrode, Cliëntenadviesraad van de gemeente en afdeling Welzijn Malderburch, is de lijst met aspecten die het resultaat was van de literatuurstudie, besproken. De gesprekken leidden tot een verdere concretisering van de beschreven aspecten van volwaardig burgerschap voor de gemeente Heumen. Uit de gesprekken bleek ook dat bepaalde onderwerpen minder belangrijk waren. Zo bleken de onderwerpen beeldvorming en keuzevrijheid in de gemeente Heumen minder op de voorgrond te staan. Besloten is deze onderwerpen niet mee te nemen in het verdere traject van het onderzoek. Na de gesprekken is de lijst met aspecten van volwaardig burgerschap verder geconcretiseerd naar de situatie in de gemeente Heumen. Het resultaat was de lijst met aspecten die gebruikt is voor de schriftelijke ronde. Deze lijst vindt u in Bijlage 2.

2.4 Volwaardig burgerschap in de schriftelijke ronde

De leden van het samenwerkingsverband gaven via de schriftelijke ronde aan welke aspecten van volwaardig burgerschap ze voor de gemeente Heumen van belang vonden. Vanuit de reacties van de leden van het samenwerkingsverband hebben we enkele aspecten, die veel met elkaar te maken bleken te hebben, samengevoegd. Dankzij de selectie die de leden van het samenwerkingsverband maakten (voor zover dat mogelijk was), kwamen we uiteindelijk tot onderstaande punten voor volwaardig burgerschap op het terrein van welzijn, wonen en zorg:

Welzijn

- Het geven van informatie aan en ondersteunen van inwoners met een hulpbehoefte bij het maken van keuzes door uitbouw van het zorgloket tot een loket vraagwijzer met informatie, advies en verwijzing (front office en back office).
- De aanwezigheid van ondersteunende voorzieningen in de kleine kernen (zoals maaltijdvoorziening, boodschappendienst).
- Beschikbaarheid van een systeem van vraag en aanbod voor vrijwillige hulp (boodschappen doen, begeleiden van mensen naar het ziekenhuis).
- De aanwezigheid van voorzieningen in de directe woonomgeving (ter bevordering van zelfredzaamheid en ontmoeting).

- Mogelijkheden voor mensen met een beperking voor deelname aan activiteiten in de vrije tijd: sport, cultuur en vrijwilligerswerk.
- Participatie van cliënten in de besluitvorming over WMO-beleid, woon-, zorg- en welzijnprojecten, of beleidsevaluatie en ondersteunen van cliënten hierbij.

Zorg

- Voldoende capaciteit van verzorging en verpleging aan huis.
- Voldoende opvang in verpleeg- en verzorgingstehuizen.
- De afstemming van verschillende typen zorg (bijvoorbeeld door thuiszorg te organiseren in samenwerking met verzorgingshuis).
- De beschikbaarheid van 24-uurs niet-planbare zorg.
- Beschikbaarheid van een breed ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers, waaronder respijtzorg, informatie, uitwisselen ervaringen en deskundigheidsbevordering.

Wonen

- De beschikbaarheid van (kleine) wooneenheden met zorg en/of begeleiding nabij.
- De beschikbaarheid van levensloopbestendige woningen.
- De mogelijkheden om bestaande woningen aan te passen.
- De beschikbaarheid van voldoende betaalbare woningen. Voldoende diversiteit in de huur- en koopsector.

Mobiliteit

- De kwaliteit en toegankelijkheid van aangepast vervoer.
- De beschikbaarheid van openbaar vervoer.
- De fysieke toegankelijkheid van openbare gebouwen.
- De mogelijkheden voor vervoer in combinatie met begeleiding (bijvoorbeeld mensen worden niet enkel van deur tot deur gebracht, maar worden ook in het ziekenhuis begeleid).

2.5 Volwaardig burgerschap en doelstellingen

Op een aantal van de genoemde indicatoren van volwaardig burgerschap hebben de leden van het samenwerkingsverband in de expertbijeenkomst op 30 maart 2006 SMART-doelstellingen geformuleerd. Vanwege tijdgebrek en de beperkte opzet van de nulmeting, was het niet mogelijk om voor alle aspecten van volwaardig burgerschap een doelstelling te formuleren. Hieronder beschrijven we bij welke aspecten doelstellingen zijn geformuleerd.

Welzijn

- Het geven van informatie aan en ondersteunen van inwoners met een hulpbehoefte bij het maken van keuzes door uitbouw van het zorgloket tot een loket vraagwijzer

Doelstellingen:

1. Per januari 2008 is het 'servicepunt' door twee keer zoveel mensen uit de doelgroep bezocht als de huidige informatievoorzieningen.
2. Per januari 2008 kent 50% van de inwoners van de gemeente Heumen het servicepunt van naam en inhoud.

- De aanwezigheid van ondersteunende voorzieningen in de kleine kernen (bv. maaltijdvoorziening, boodschappendienst).

Doelstelling:

In 2006 zijn de door cliënten ervaren knelpunten op het vlak van ondersteunende voorzieningen in de gemeente Heumen in kaart gebracht (vrijwillige hulpdienst, maaltijdvoorzieningen, medische voorzieningen, winkelvoorzieningen).

Zorg

- Voldoende capaciteit van verzorging en verpleging aan huis.

Doelstelling:

Ook in de toekomst zijn er geen wachtlijsten voor verzorging aan huis.

- Voldoende opvang in verpleeg- en verzorgingstehuizen.

Doelstelling:

In de toekomst is er somatische verpleeghuiszorg in de gemeente Heumen, door aanvulling van het zorgaanbod vanuit de woon-zorgcomplexen in Overasselt en Heumen. Ook is er zicht op locaties in de overige kleine kernen waar meer zorg geboden kan worden.

- De beschikbaarheid van 24-uurs planbare en niet-planbare zorg.

Doelstelling:

Per 1 januari 2007 kan bij alle ouderen in de gemeente Heumen zowel planbare als 24-uurs zorg worden gegeven. Bekend is welke doelgroepen daarmee kunnen worden bereikt; de vereiste deskundigheid is beschikbaar. De dienstverlening is operationeel en bekend in Heumen.

- Beschikbaarheid van een breed ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers, waaronder respijtzorg, informatie, uitwisselen ervaringen en deskundigheidsbevordering.

Doelstelling:

Eind 2007 zijn twee wensen van mantelzorgers gerealiseerd.

Wonen

De leden van het samenwerkingsverband hebben in de themagroep Wonen en mobiliteit één algemene doelstelling geformuleerd voor de hieronder vermelde drie aspecten van wonen.

- De beschikbaarheid van (kleine) wooneenheden met zorg en/of begeleiding nabij.
- De beschikbaarheid van levensloopbestendige woningen.
- De mogelijkheden die er zijn om bestaande woningen aan te passen.

Doelstelling:

Maak een beleidsplan waarin de hieronder beschreven elementen zijn opgenomen.

- 1. Bouw van levensloopbestendige woningen met zorg en/of begeleiding nabij op basis van vraagonderzoek onder ouderen en gehandicapten.*
- 2. Aanpassen bestaande woningvoorraad op basis van inzicht in diversiteit vraag.*
- 3. Kleine kernen: afgestemd aanbod dat aansluit bij de vraag.*

Mobiliteit

- De kwaliteit en toegankelijkheid van aangepast vervoer.
- De beschikbaarheid van openbaar vervoer.

Doelstelling:

Maak een visiedocument met betrekking tot openbaar en aangepast vervoer (aansluitend bij ontwikkelingen) in de regio.

- De fysieke toegankelijkheid van openbare gebouwen.

Doelstelling:

Er ligt in 2008 een inventarisatie van de toegankelijkheid voor mensen met een fysieke beperking van de openbare gebouwen en openbare ruimte en recreatieve/culturele activiteiten in de gemeente Heumen.

- De mogelijkheden voor vervoer in combinatie met begeleiding (bijvoorbeeld mensen worden niet enkel van deur tot deur gebracht, maar ook in het ziekenhuis begeleid)

Doelstelling:

Maak een plan (in het kader van het ondersteunen van vrijwilligersbeleid) om de begeleiding van aangepast vervoer te organiseren in samenwerking met de vrijwilligersorganisaties.

In de volgende hoofdstukken zijn de resultaten van de nulmeting weergegeven. De meting is verricht aan de hand van de verschillende aspecten van volwaardig burgerschap in Heumen. We gebruiken daarbij cijfermatige gegevens uit diverse documenten van de gemeente en van leden van het samenwerkingsverband. Ook putten we uit de meer inhoudelijke informatie die we verkregen uit de twee panelbijeenkomsten, met zorgvragers en zorgaanbieders. Voor de aspecten van volwaardig burgerschap waarvoor SMART-doelstellingen zijn geformuleerd, hebben we meer informatie verzameld. In dat geval is de gepresenteerde informatie specifiek van aard.

3

Grootte doelgroep nu en in de toekomst

3.1 Inleiding

Als samenwerkingspartners zich er samen voor inspannen dat mensen met een beperking ook in de toekomst volwaardig aan het samenleven deel kunnen nemen, is het belangrijk om te weten hoe groot de groep mensen met een beperking in de gemeente eigenlijk is. Onder mensen met een beperking verstaan we ouderen met een hulpbehoefte, mensen met een verstandelijke en of lichamelijke beperking, mensen met een chronische ziekte en mensen met een psychische aandoening.⁴

3.2 Hoe zit het met de vergrijzing in de gemeente Heumen?

Allereerst bekijken we cijfers van de aantallen ouderen (ouder dan 65 jaar) in de gemeente Heumen op dit moment en in de komende tien tot vijftien jaar. De cijfers zijn afkomstig uit het concept 'vraaganalyse'. De prognoses voor de aantallen ouderen in de gemeente Heumen die in dit concept beschreven staan, zijn enigszins verouderd. Omdat de vraaganalyse ons zeer relevante aanvullende gegevens biedt, houden we toch deze cijfers aan. In Bijlage 3, tabel A staat ter informatie een tabel met de meest recente gegevens van de inwoners van de gemeente Heumen naar leeftijd. Deze zijn verkregen van de provincie Gelderland (CBS, 2005).

Tabel 1 De bevolkingsontwikkeling in de gemeente Heumen naar leeftijd in de jaren 2005 tot 2020.

	2005	2010	2015	2020
75+	786	1060	1300	1560
65-75	1477	1690	2000	2150
Totaal aantal 65-plussers	2263	2750	3300	3710

Primos 2003 (Uit: concept vraaganalyse)

⁴ Hieronder vallen mensen met psychogeriatrische problematiek, mensen met een psychiatrische aandoening, en mensen met psychosociale problemen. De groep mensen met psychogeriatrische problematiek zal als gevolg van de vergrijzing in de toekomst snel toenemen en een groot beslag op de zorgcapaciteit leggen.

Voor ons is de groep 75-plussers het meest relevant. Met het ouder worden ervaren mensen meer en meer beperkingen; deze groep is van de ouderen het meest hulpbehoevend. Momenteel wonen er ongeveer 786 75-plussers in de gemeente.

Het aantal ouderen tussen de 65 en de 75 jaar is groter; 1477 ouderen hebben deze leeftijd.

In de tabel is te zien dat het aantal 75-plussers in vijftien jaar tijd (tussen 2005 en 2020) vrijwel is verdubbeld (van 786 in 2005 naar 1560 in 2020). Het aantal ouderen tussen 65 en 75 jaar is met 1477 in 2005 twee keer zo groot als het aantal 75-plussers. Maar als we kijken naar de toekomst, dan zien we dat het aantal oudere ouderen (75-plussers) in verhouding tot het aantal jongere ouderen steeds meer toeneemt. In totaal zullen er in 2020 ongeveer 3710 65-plussers in de gemeente Heumen wonen. Kijken we naar de cijfers in Bijlage 1, dan zien we ook dat het aantal 65-plussers in 2030 meer dan een kwart (26,4%) van de Heumense bevolking zal bedragen.

Op de website van de gemeente Heumen vonden we gegevens over de aantallen inwoners van de gemeente die in de verschillende kernen wonen. In onderstaande tabel staan deze gegevens vermeld.

Tabel 2 Inwoneraantal per kerkdorp op 1 januari 2004.

	Totaal aantal inwoners	Percentage	Aantal 65-plussers (14%)
Malden	11.994	72,0%	1679
Heumen	1.422	8,5%	199
Overasselt	2.527	15,1%	354
Nederasselt	743	4,4%	104
Gemeente Heumen	16.686	100,0%	2336

Bron: website van de gemeente Heumen

De belangrijkste conclusie uit bovenstaande tabel is, dat het merendeel (72%) van de bevolking van de gemeente Heumen in de kern Malden woont. Daarna is Overasselt de grootste kern: hier woont 15% van de inwoners van de gemeente, gevolgd door Heumen en Nederasselt.

In de laatste kolom van tabel 2 hebben we, op grond van de gegevens van de provincie, het aantal 65-plussers per kern berekend, uitgaande van een gemiddeld percentage 65-plussers in de gehele gemeente van 14%. Het aantal van 2336 65-plussers dat we berekenen op grond van de gegevens van de website van de gemeente en de gegevens van de provincie, blijkt vrijwel overeen te komen met het aantal 65-plussers dat in tabel 1 voor het jaar 2005 staat vermeld.

Uit het concept 'vraaganalyse' (2006, gemeente Heumen), hebben we wat specifiekere informatie gekregen over de bevolkingsopbouw (de verhouding tussen het aantal kinderen tussen 0 en 14 jaar, het aantal jongeren (15-24) jaar, het aantal 25-44-jarigen, het aantal 45-64-jarigen en het aantal 65-plussers) in de verschillende kernen van de gemeente. In dat concept is bekeken hoe de bevolkingsopbouw in de kernen van de gemeente Heumen tussen het jaar 2000 en het jaar 2004 is veranderd. Daaruit zijn de volgende conclusies te lezen:

- De bevolking van de kern Heumen is sinds 2000 verjongd en ook vergrijsd, de kern heeft sindsdien meer kinderen tot 15 jaar, meer mensen tussen de 25 en 45 jaar en meer 65-plussers.
- In Malden is een zelfde soort tendens; sinds 2000 zijn er meer mensen in de leeftijd tussen 25-45 jaar en iets meer 65-plussers.

- Vooral de kernen Overasselt en Nederasselt vergrijzen; hier is sinds 2000 met name de groep 55-plussers groter geworden.

3.3 Hoeveel mensen hebben een beperking?

In de vraaganalyse Wonen met zorg staan cijfers over de gezondheidssituatie van inwoners van Heumen. De cijfers staan vermeld in tabel 2. Met behulp van landelijke normen van het aantal mensen met gezondheidsproblemen is een inschatting gemaakt van het aantal personen met gezondheidsproblemen in de gemeente Heumen. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen mensen met een lichte functiebeperking, zwaar lichamelijke gehandicapten en mensen met een verstandelijke handicap.

Tabel 3 Heumen persoonlijke gezondheidssituatie 2005 (Schattingen op grond van landelijke gegevensbestanden).⁵

	Aantal
Personen met lichte functiebeperking tot 55 jaar	740
Personen met lichte functiebeperking vanaf 55 jaar	1110
Personen met zware lichamelijke handicap	80
Personen met verstandelijke handicap	100
Totaal	2030

Bron: Opplustabel (1998), College Bouw Ziekenhuizen (2003) Primos 2003, bewerking Companen.

Kijken we enkel naar het aantal personen met een lichte tot zware functiebeperking in Heumen, dan komen we op een totaal van 1930. Dit lijkt een wat hoge schatting, gezien het feit dat het SCP in haar rapportage 'Ondersteuning gewenst' (2006) uitgaat van het feit dat 8,6% van de inwoners van Nederland een langdurige lichamelijke beperking heeft. Berekenen we om hoeveel mensen in de gemeente Heumen het op grond van deze cijfers zou gaan, dan komen we op een aantal van $8,6\% \cdot 16.795$ (totaal aantal inwoners Heumen) = 1444 mensen met een lichamelijke beperking.

In bovenstaande tabel missen we gegevens over aantallen mensen met een psychische aandoening in de gemeente Heumen. Deze cijfers zijn, ook landelijk, nauwelijks voorhanden. Ten eerste heeft dat te maken met een definitiekwestie. Volgens de WMO zijn mensen met een psychische aandoening mensen met psychogeriatrische problematiek, mensen met een psychiatrische aandoening, en mensen met psychosociale problemen. In veel onderzoeken worden andere termen gehanteerd, zoals psychische stoornissen of psychosociale problematiek. We presenteren hier kort enkele landelijke gegevens die we gevonden hebben. Er zijn wel landelijke gegevens over het aantal mensen dat ooit in hun leven een psychische stoornis⁶ heeft gehad. Uit de resultaten van het Nemesis (Netherlands mental Health Survey and Incidence Study) blijkt uit gegevens uit 1996 dat 41,2% van alle mannen en vrouwen in Nederland ooit in het leven een psychische stoornis had gehad (Trimbos Instituut, 2006). Ongeveer 23,3% van de totale bevolking had in de afgelopen twaalf maanden een psychische stoornis. Ook zijn er gegevens van het SCP (Rapportage ouderen 2006) over het voorkomen van psychische stoornissen onder 55-64-jarigen. In dit onderzoek zijn naast gegevens over angststoornissen en stemmingsstoornissen (depressie) gegevens

⁵ Ouderen en mensen met een chronische ziekte zijn (vermoedelijk) wel in deze cijfers meegenomen. Dat geldt niet voor de groep mensen met psychische aandoening.

⁶ Onder psychische stoornissen worden in dit geval verstaan: stemmingsstoornissen (onder andere depressie), angststoornissen, middelenstoornissen (alcoholmisbruik/drugsmisbruik), eetstoornissen of schizofrenie).

over cognitieve stoornissen verzameld, waaronder dementie, een stoornis die onder ouderen meer voorkomt dan onder jongeren. De informatie betreft gegevens uit 1992 over de groep 55-plussers. Hieruit blijkt dat 10,2% van deze groep te kampen had met een cognitieve stoornis, van wie 1,6% met een ernstige cognitieve stoornis. We hebben op dit moment niet genoeg gegevens om na te gaan wat dit voor de gemeente Heumen zou betekenen.

Wel hebben we van diverse zorgaanbiedende instanties in de gemeente informatie verkregen over de aantallen cliënten in de gemeente Heumen. Ook dit geeft een beeld van het bestaan van diverse groepen mensen met een beperking in de gemeente Heumen. In onderstaande tabel staan deze gegevens per 'soort beperking' vermeld.⁷

Tabel 4 Aantal cliënten van vier zorgaanbiedende organisaties in de gemeente Heumen.

Cliëntengroep	Totaal	Organisatie	Aantal cliënten
Psychische beperking	265	• MEE Gelderse Poort	2
		• GGZ	225 ⁸
		• RIBW	37
Lichamelijke beperking	49	• MEE Gelderse Poort	15
		• Pluryn Werkenrode Groep	34
Verstandelijke beperking	160	• MEE Gelderse Poort	83
		• Pluryn Werkenrode Groep	14
		• Dichterbij	63
Zintuiglijke beperking	1	• MEE Gelderse Poort	1
Totaal	475		

Bron: *Cijfers van Mee Gelderse Poort dd 17-1-2005; GGZ Nijmegen dd 6-4-2006; RIBW-gegevens afkomstig uit de pleitnotitie Huisvesting Bijzondere doelgroepen (aug. 2005); Dichterbij-gegevens d.d. mei 2006; Pluryn Werkenrode Groep gegevens d.d. mei 2006.*

Van de cliënten van Dichterbij, de RIBW en de Pluryn Werkenrode Groep weten we in welke kern van de gemeente Heumen ze woonachtig zijn. De meeste cliënten wonen in Malden. Vierentwintig cliënten van Dichterbij, die in Overasselt wonen verspreid over zes groepswoningen, vormen hierop een uitzondering.⁹

De gegevens in tabel 4 bevatten waarschijnlijk dubbeltellingen. MEE Gelderse Poort heeft namelijk als hoofdtaak het geven van informatie, advies en ondersteuning aan mensen met een beperking. Daarmee kan het goed zijn dat deze organisatie voor een deel ook cliënten van Pluryn Werkenrode of Dichterbij bedient.

Als we alle cliënten die de vier in de tabel beschreven organisaties in beeld hebben bij elkaar optellen, komen we op een totaal aantal mensen met een beperking van 475. Uit de tabel valt af te lezen dat de groepen cliënten met een psychische beperking en mensen met een verstandelijke beperking het grootst zijn. De groep mensen met een zintuiglijke beperking is volgens deze gegevens

⁷ De groep ouderen met een beperking, die in beeld zijn van zorginstellingen voor ouderen, zijn hierin niet meegenomen omdat we voor deze groep geen gegevens hadden over het 'soort beperking'.

⁸ Dit betreft het aantal cliënten in de gemeente Heumen op 6 april 2006. Van de 225 cliënten zijn er 219 ambulante cliënten, 2 deeltijd en 4 klinisch. 83 cliënten vallen binnen het circuit jeugd, 25 binnen het circuit langdurige zorg, 73 binnen het circuit volwassenen en 42 binnen het circuit ouderen.

⁹ Uit tabel 13, in hoofdstuk 6, valt af te lezen in welke woonvormen de cliënten van de verschillende instanties wonen.

heel erg klein. In werkelijkheid zal deze groep wat groter zijn; de groep ouderen met zintuiglijke beperkingen is hier namelijk niet meegeteld. De groep mensen met een lichamelijke beperking lijkt, vergeleken met de in tabel 3 vermelde cijfers, erg klein. Het betreft hier echter mensen met een zware lichamelijke beperking, een groep die volgens de schattingen op basis van landelijke normen - in de gemeente Heumen tachtig personen moet omvatten. De groep mensen met een verstandelijke beperking ligt op grond van de cijfers van Mee Gelderse Poort, Pluryn Werkenrode en Dichterbij iets hoger dan op basis van de landelijke gegevens geschat was. Het aantal mensen met een verstandelijke handicap in de gemeente Heumen bedraagt volgens tabel 2 honderd mensen, terwijl de drie genoemde organisaties bij elkaar 157 cliënten met een verstandelijke beperking hebben.

4.1 Inleiding

Volwaardig burgerschap in Heumen op het vlak van welzijn betreft de volgende aspecten, die we voor de leesbaarheid van dit hoofdstuk hebben ondergebracht onder de thema's informatievoorziening, praktische diensten en maatschappelijke participatie.

Informatievoorziening:

- Het geven van informatie aan en ondersteunen van inwoners met een hulpbehoefte bij het maken van keuzes door uitbouw van het zorgloket tot een loket vraagwijzer met informatie, advies en verwijzing (front-office en back-office).

Praktische diensten

- De aanwezigheid van ondersteunende voorzieningen¹⁰ in de kleine kernen (zoals maaltijdvoorziening, boodschappendienst).
- Beschikbaarheid van een systeem van vraag en aanbod voor vrijwillige hulp (boodschappen doen, begeleiden van mensen naar het ziekenhuis).

Maatschappelijke participatie

- De aanwezigheid van voorzieningen in de directe woonomgeving (ter bevordering van zelfredzaamheid en ontmoeting).
- Mogelijkheden voor mensen met een beperking voor deelname aan activiteiten in de vrije tijd: sport, cultuur en vrijwilligerswerk.
- Participatie van cliënten in besluitvorming over WMO-beleid, woon-, zorg- en welzijnprojecten, of beleidsevaluatie en ondersteuning van cliënten hierbij.

4.2 Informatievoorziening

Dit betreft:

- Het geven van informatie aan en ondersteunen van inwoners met een hulpbehoefte bij het maken van keuzes door uitbouw van het zorgloket tot een loket vraagwijzer met informatie, advies en verwijzing (front-office en back-office).

Wij citeren uit de 'Notitie ten aanzien van de ontwikkeling van het 'Service loket gemeente Heumen' (mei 2005): *'Ouderen en mensen met een handicap willen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen en actief deelnemen aan de samenleving. Dit heeft tot gevolg dat de combinatie van zorgverlening, welzijnsactivi-*

¹⁰ Onder ondersteunende voorzieningen verstaan we de praktische diensten die van belang zijn bij het zelfstandig blijven wonen.

teiten en aangepast wonen steeds belangrijker wordt. Ondersteuning, waarbij mensen zelf de regie in handen houden of zelf weer in handen kunnen nemen, is geregeld via wetten, regelgeving en in verzekeringen. De manier waarop dit georganiseerd is, is vaak versnipperd, ondoorzichtig en complex. Dit geldt ook voor de informatievoorziening over deze voorzieningen. Vanuit cliënten komen hier signalen over. Bij het zoeken van een weg door het aanbod ervaren veel mensen het gevoel 'van het kastje naar de muur' gestuurd te worden.'

Ook uit onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (Ondersteuning gewenst, 2006), blijkt dat landelijk gezien ongeveer een derde van de mensen met langdurige lichamelijke beperkingen niet weet waar zij informatie kunnen halen als er voorzieningen nodig zijn. De kwaliteit van de informatie laat soms ook te wensen over. Ongeveer 20% van de cliënten die een voorziening aanvraag bij de WVG of het Centrum Indicatiestelling Zorg, geeft aan dat ze onduidelijke informatie ontving.

Vanaf 1 januari 2007 zijn gemeenten vanwege de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) verantwoordelijk voor het bieden van informatie, advies en cliëntondersteuning. In elke gemeente moeten één of meer lokale loketten komen, waar mensen terecht kunnen voor informatie, advies en het aanvragen van voorzieningen. Daarom is tijdens de werkconferentie van de gemeente Heumen in maart 2004, besloten een werkgroep (werkgroep Serviceloket) op te richten die zich bezig zal houden met de ontwikkeling van een lokale loketfunctie. Het doel van de werkgroep is het opstellen van een uitgebreid plan van aanpak voor het realiseren van het Serviceloket waar alle inwoners van de gemeente Heumen terecht kunnen voor informatie, advies en ondersteuning op de terreinen welzijn, wonen en zorg. In haar notitie van mei 2005 formuleert de werkgroep als concreet doel:

Per 01-07- 06 is er een serviceloket waar de inwoners van de gemeente Heumen terecht kunnen voor informatie advies en ondersteuning op de terreinen welzijn, wonen, zorg en inkomensondersteuning.

Voortbouwend hierop, zijn op de expertbijeenkomst op 30 maart 2006 de volgende doelstellingen geformuleerd:

Doelstellingen:

- 1. Per januari 2008 is het 'servicepunt' door twee keer zoveel mensen uit de doelgroep bezocht als de huidige informatievoorzieningen.*
- 2. Per januari 2008 kent 50% van de inwoners van de gemeente Heumen het servicepunt van naam en inhoud.*

Aanbod

In de gemeente Heumen zijn enkele organisaties werkzaam die zich specifiek richten op het informeren en ondersteunen (en soms ook) beoordelen van hulpaanvragen) van groepen inwoners met een beperking. In onderstaande tabel staat vermeld welke organisaties dat zijn.

Tabel 5 Organisaties gericht op het informeren van mensen met een beperking, in de gemeente Heumen.

Organisatie	Taken/doelstelling
Zorgloket gemeente Heumen	Sinds 1996 bestaat het Zorgloket gemeente Heumen. De belangrijkste taken van het huidige zorgloket zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Afhandelen van aanvragen in het kader van de Wet Voorzieningen Gehandicapten (Wvg) • Informatie verstrekken over AWBZ- voorzieningen • Afhandelen van aanvragen voor Personenalarmering en Tafeltje Dekje • Afhandelen van aanvragen voor een vervoerspas voor de Regiotaxi • Afhandelen van aanvragen voor een Gehandicaptenparkeerkaart. • Informatie verstrekken over woningaanpassingen en aanleunwoningen.
Professionele ouderenadviseur Malderburch	De ouderenadviseur van de Malderburch, afdeling Welzijn Malderburch en het aanbod vanuit de KBO's is gericht op ouderen in de gemeente Heumen.
Aanbod en ondersteuning vanuit de KBO's ¹¹ , waaronder de vrijwillige ouderenadviseurs	
Afdeling Welzijn Malderburch (voormalig SWOGH)	
MEE Gelderse Poort	Hoofdtak: Het geven van informatie, advies en ondersteuning op alle terreinen van het dagelijks leven, aan mensen met een beperking. In de praktijk is de MEE echter vooral gericht op mensen met een verstandelijke beperking.

Bron: Gemeente Heumen

MEE Gelderse Poort en het zorgloket verstrekken informatie aan een grotere doelgroep: alle mensen met een beperking (of alle mensen die zorg nodig hebben).

Naast deze organisaties bestaan in de gemeente diverse voorzieningen en organisaties die informatie, advies en ondersteuning bieden op het terrein waarbinnen hun dienstverlening plaatsvindt, aan hun eigen doelgroep. Hieronder vallen onderstaande organisaties:

- Stichting Pluryn-Werkenrodegroep
- Dichterbij
- RIBW
- GGZ
- Gezondheidscentrum de Kroonsteen
- Huisartsen
- Oosterpoort wooncombinatie

¹¹ KBO staat voor Katholieke Bond van Ouderen. De Katholieke Bond van Ouderen kent in de gemeente Heumen drie afdelingen: Overasselt-Nederasselt, Malden en Heumen.

Aantallen cliënten van informatievoorzieningen

De in tabel 5 vermelde organisaties beschikken over gegevens van het aantal mensen dat gebruik maakt van de informatievoorzieningen, of het aantal hulpvragen dat ze in een jaar tijd binnenkrijgen.

Van de organisaties die vooral informatie, advies en ondersteuning bieden aan hun eigen doelgroep, konden enkelen (Oosterpoort wooncombinatie, Gezondheidscentrum de Kroonsteen, Huisartsen) ons geen precieze informatie geven over het aantal mensen met een beperking dat gebruikmaakt van hun informatieaanbod. De andere organisaties (Stichting Pluryn Werkenrode Groep, Dichterbij, RIBW en GGZ Nijmegen) konden alleen informatie geven over hun aantallen cliënten in de gemeente Heumen. Deze gegevens staan vermeld in tabel 4 van het vorige hoofdstuk.

De gegevens over de aantallen cliënten van MEE Gelderse Poort zijn ook terug te vinden in tabel 4. De ouderenadviseurs en het zorgloket konden ons een beeld geven van het aantal hulpvragen dat ze in een jaar kregen. Daarom staan de gegevens voor deze organisaties in tabel 6 vermeld naar het aantal hulpvragen in een jaar.

Tabel 6 Aantal hulpvragen in 2005 van bij informatieverstrekkende organisaties.

Organisatie	Cliëntengroep	Aantal hulpvragen
Ouderenadviseurs KBO Welzijn	65-plussers	525 ¹²
Professionele ouderenadviseur	65-plussers	71
Afdeling welzijn ouderen (Malderburch)	65-plussers	46
Zorgloket gemeente	Mensen met een beperking in het algemeen	690 ¹³

Bron: Telefonisch gesprek met ouderenadviseurs KBO Malden en Overasselt-Nederasselt; Afdeling welzijn Ouderen Malderburch, Zorgloket gemeente Heumen.

De in tabel 4, 5 en 6 vermelde informatie is moeilijk te vergelijken doordat er enerzijds cijfers zijn van aantallen hulpvragen en anderzijds cijfers van aantallen cliënten. Ook bevatten de tabellen waarschijnlijk dubbeltellingen. Wat de gegevens uit tabel 6 betreft, kunnen bijvoorbeeld ouderen met een vraag bij ouderenadviseur komen en vervolgens doorgestuurd worden naar het zorgloket van de gemeente, waardoor een vraag van 1 oudere twee keer geteld kan zijn.

Uit onderzoek van het voormalige SWOGH in 2003 (met de titel: Ouderen in de gemeente Heumen) blijkt dat van de ouderen boven de zeventig jaar in de gemeente, ongeveer een derde het zorgloket kent. Een kwart van de onder-vraagden maakt ook gebruik van het zorgloket.

Knelpunten; in hoeverre sluit het aanbod aan op de vraag?

Grofweg kunnen we concluderen dat een derde tot de helft van de doelgroep bereikt wordt door de huidige organisaties die informatie verschaffen. Onduidelijk blijft hoe breed het terrein is waarover informatie wordt verschaft.

¹² In Malden hadden de ouderenadviseurs van de KBO Malden in 2005 450 'zaken'. Een zaak kan zijn een huisbezoek of telefonisch advies; vaak ook belastingformulieren invullen/zorgtoeslag/ciz-indicatie). In Overasselt zijn drie ouderenadviseurs, die werken ook voor Nederasselt. Eén ouderenadviseur kreeg in 1 jaar 25 hulpvragen; bij elkaar zullen er 75 hulpvragen zijn geweest. Schatting voor hele gemeente Heumen: 525 hulpvragen.

¹³ Dit aantal van 690 is een schatting van het totale aantal mensen dat het zorgloket bereikt. Er zijn ook mensen die alleen informatie inwinnen, en mensen die twee aanvragen doen.

Een mailronde met leden van de KBO's heeft ons wat extra informatie verschaft over de aansluiting van vraag en aanbod wat betreft de informatievoorzieningen. Vanuit de KBO's wordt over de informatievoorzieningen (Zorgloket, Professionele ouderenadviseur van de Malderburch, de vrijwillige ouderenadviseurs en de afdeling Welzijn van de Malderburch) het volgende gemeld. Het zorgloket, de professionele ouderenadviseur en de vrijwillige ouderenadviseurs zijn onder ouderen voldoende bekend. De SWOGH heeft een naamswijziging ondergaan en heet tegenwoordig Afdeling Welzijn Malderburch; deze naam is nog niet zo bekend bij ouderen. Een deel van het aanbod vanuit Afdeling Welzijn Malderburch is minder bekend, hier wordt ook minder gebruik van gemaakt. Dit betreft de mantelzorgondersteuning en oppasservice.

Welke mensen worden niet bereikt?

Mensen in een isolement, die niet weten van wie ze hulp kunnen krijgen of geen hulp durven te vragen, vormen een kwetsbare groep. De groep mensen die de instanties en voorzieningen niet bereiken, zijn juist de mensen die de hulp het hardst nodig hebben. Tijdens de panelbijeenkomst voor zorgvragers werd dit door de vrijwilligersorganisaties gesignaleerd. Deze organisaties, maar ook de zorgverlenende instanties, zoals de thuiszorg, spelen een belangrijke rol bij het signaleren van geïsoleerde zorgbehoevenden. De vrijwilligersorganisaties zouden intensiever kunnen samenwerken om deze groep mensen beter te bereiken. Samenwerking met professionele organisaties zo u hierbij ook wenselijk zijn.

Ook mantelzorgers voor chronisch zieken of dementerende ouderen worden moeilijk bereikt. De groep mantelzorgers is vaak onzichtbaar. Tijdens de panelbijeenkomst voor zorgvragers bleek dat de vrouwenorganisaties vanuit hun achterban weinig horen over knelpunten bij het ondersteunen van mantelzorgers. Mensen lopen vermoedelijk niet zo te koop met het feit dat ze veel tijd besteden aan de verzorging van zieke familieleden. De Zonnebloem heeft soms wat meer zicht op mantelzorgers. De aanwezigen bij de bijeenkomst waren het erover eens dat het toekomstige serviceloket een rol moet krijgen in het bereiken van de mantelzorgers.

Toekomst

Voor de nabije toekomst is het belangrijk meer inzicht te krijgen in het oordeel van gebruikers over het huidige informatieaanbod, lacunes en overlap. Daarnaast is het gewenst dat de huidige organisaties die informatie verschaffen, meer duidelijkheid creëren over de onderlinge taakverdeling en afstemming. Ook is het wenselijk dat de organisaties afspraken maken over het benaderen van moeilijk bereikbare groepen ouderen en gehandicapten. Het zou zinvol zijn om te bekijken wat de rol van mantelzorgers en vrijwilligers kan zijn bij het bereiken en informeren van mensen met een beperking, of bij het geven van advies en cliëntondersteuning.

4.3 Praktische diensten

4.3.1 De aanwezigheid van ondersteunende voorzieningen

Ondersteunende voorzieningen zijn van belang op het moment dat mensen minder mobiel zijn. Een maaltijdvoorziening of alarmeringssysteem kan ervoor zorgen dat een oudere langer zelfstandig blijft wonen, winkels in de nabije omgeving zorgen ervoor dat iemand in een rolstoel ook zelf nog boodschappen doet. Een lastige vraag is wat precies onder ondersteunende voorzieningen is te verstaan. Wij gaan hier uit van de voorzieningen die voor mensen met een beperking van praktisch nut zijn, de voorzieningen die van belang zijn in het

dagelijks leven, bij het zich verplaatsen, onderhouden van huis of tuin, het doen van boodschappen of eten.

Tijdens de expertmeeting is voor de ondersteunende voorzieningen de volgende doelstelling geformuleerd:

Doelstelling:

In 2006 zijn de door cliënten ervaren knelpunten op het vlak van de ondersteunende voorzieningen in de gemeente Heumen in kaart gebracht (vrij-willige hulpdienst, maaltijdvoorzieningen, sociale alarmering, winkelvoorzieningen).

Aanbod

In de volgende tabel is het aanbod aan ondersteunende voorzieningen beschreven. Dit overzicht is niet uitputtend.

Tabel 7 Aanbod aan praktische ondersteunende voorzieningen in de gemeente Heumen.

Vervoer/klusjes/alarmering	<ul style="list-style-type: none"> • Suppletieregeling voor 3 groepen ouderen bij gebruik van regiotaxi • Zonnebloem (vakanties) • Rode Kruis telefooncirkel • Vrijwillige hulpdienst • Sociale alarmering, met de mogelijkheid van professionele achterwacht
Eten	<ul style="list-style-type: none"> • Open eettafel in de Malderburch • Maaltijdendienst Tafeltje Dek Je

Bron: Gemeente Heumen

De in de tabel beschreven voorzieningen zijn in principe voor de inwoners van alle kernen van de gemeente toegankelijk. Alleen de Open eettafel is beperkt tot de locatie de Malderburch in Malden.

Vraag naar ondersteunende voorzieningen

Het is niet duidelijk aan welke ondersteunende voorzieningen de doelgroep precies behoefte heeft en wat gemist wordt. Wel hebben we enkele gegevens over de vraag naar ondersteunende voorzieningen van 70-plussers, vanuit het onderzoek dat de SWOGH in 2003 onder 70-plussers in Heumen uitvoerde. We presenteren hiervan enkele resultaten over het onderwerp 'hulp'. Dit onderwerp is in het onderzoek breed gedefinieerd. Hulp kan verschillen van hulp in de huishouding of klusjesdiensten tot vriendendiensten en sociale alarmering. Veel 70-plussers zeggen hulp van anderen nodig te hebben (klusjes, huishoudelijk werk, boodschappen). Van de ouderen die hulp nodig hebben, heeft 30% hulp bij huishoudelijk werk nodig en 12% een klussendienst of tuinonderhoud. Uit het onderzoek bleek dat 63% van de ouderen boven de zeventig jaar geen hulp voor langere tijd van kinderen/familieleden, burens of anderen kan krijgen. Dit geldt voornamelijk voor ouderen die in Malden woonden. Met het stijgen van de leeftijd neemt de verleende hulp toe. Kinderen, familie en burens verlenen regelmatig hulp.

Wat de bekendheid met verschillende ondersteunende voorzieningen betreft, bleek het volgende uit het onderzoek:

- Bijna iedereen kent Tafeltje Dekje en personenalarmering. Een derde kent de Vrijwillige hulpdienst. In Overasselt zijn ouderen minder goed op de hoogte, evenals ouderen zonder kinderen in de leeftijd 70-74.

- Een achtste deel maakt gebruik van Tafeltje Dekje (vooral Overasselt en Nederasselt) of personenalarmering (gebruik stijgt met leeftijd van 4 naar 75%). 8% maakt gebruik van de vrijwillige hulpdienst (in Heumen en in Nederasselt 17%).

Tijdens de panelbijeenkomst met zorgvragers waren vrijwel alleen vertegenwoordigers van ouderen in de gemeente Heumen aanwezig, en nauwelijks vertegenwoordigers van lichamelijk of verstandelijk gehandicapten, of mensen met een psychische aandoening. In hoeverre zij tevreden zijn over het aanbod aan praktische ondersteunende voorzieningen is daardoor onbekend. Ook weten we niet of het aanbod dat wij in tabel 7 beschreven hebben, voldoet aan de behoefte van deze specifieke doelgroep.

Knelpunten in aansluiting vraag en aanbod

In de panelbijeenkomst met zorgvragers is uitgebreid gesproken over het functioneren van de vrijwillige hulpdienst, maaltijdvoorziening, alarmering en de winkelvoorzieningen in de vier kernen van de gemeente Heumen. Een samenvatting hiervan bespreken we hieronder puntsgewijs:

- In de gemeente Heumen is één stichting **vrijwillige hulpdienst**. Deze heeft een afdeling in Overasselt/Nederasselt, en één in Malden, waarop het dorp Heumen ook is aangewezen. De afdeling in Overasselt/Nederasselt functioneert goed. Zorgvragers signaleren echter dat de vrijwillige hulpdienst in Malden niet optimaal lijkt te functioneren. De dienst in Malden is slecht bereikbaar; mensen moeten een antwoordapparaat inspreken, maar worden niet teruggebeld. Hier valt nog het een en ander te verbeteren.
- **Maaltijdvoorziening** is in alle kernen goed georganiseerd; er is veel keuze (keuzemenu) en alle dagen van de week kunnen mensen maaltijden krijgen. De service en hulpvaardigheid is goed. Daarnaast biedt het zorgcentrum in Malden alle dagen van de week een lunch en twee avonden in de week de mogelijkheid om 's avonds te eten. Ouderen kunnen er ook met hun kinderen komen eten. Het is betaalbaar en loopt goed.
- De **alarmering** en 24-uurs achterwacht staan goed op de rol, voor de hele gemeente. Voorheen waren er twee systemen, die zijn nu goed geïntegreerd. Voorheen konden alleen mantelzorgers op de lijst staan van mensen die gebeld konden worden in noodsituaties; nu kunnen zorgvragers kiezen tussen een beroep op mantelzorgers en/of een beroep op een professionele achterwacht. Dat ontlast de mantelzorgers, en geeft ook de mensen die geen hulp van mantelzorgers hebben, de mogelijkheid deel te nemen aan de alarmering.
- **Winkelvoorzieningen**: deze zijn in Malden en Overasselt goed. Overasselt heeft een goed functionerende middenstand. In Heumen en Nederasselt voorziet men problemen in de toekomst. In Heumen is alleen een kleine supermarkt, die slecht loopt; het dorp is eigenlijk te klein voor een supermarkt. Naast de supermarkt, rijdt er een winkelwagen (paar dagen per week). Bijkomend probleem is dat er in het dorp Heumen geen openbaar vervoer is. In Nederasselt (750 inwoners) rijden enkel twee winkelwagens. Een van de twee stopt waarschijnlijk over twee jaar; dan is de kans groot dat alleen nog de andere wagen rijdt; die komt slechts twee dagen per week in het dorp.

De KBO's signaleren, dat er op zich veel ondersteunde voorzieningen zijn. Echter, ouderen lijken vaak nog te weinig op de hoogte van de mogelijkheden. Daarnaast zijn er voor de groep die moeilijk uit huis kan, weinig voorzieningen.

Leden van vrijwilligersorganisaties gaven tijdens de panelbijeenkomst met zorgvragers zelf aan dat de samenwerking tussen vrijwilligersorganisaties niet

altijd goed verloopt. Deze organisaties hebben een belangrijke signalerende functie. Ze bereiken ieder voor zich individuele mensen met een beperking die niet in beeld zijn bij de hulpverlening. Het gaat dan bijvoorbeeld om mensen die niet mans genoeg zijn om de telefoon te pakken en hulp te vragen. Omdat de groep mensen die je niet bereikt, juist de mensen zijn die hulp nodig hebben zijn, is het belangrijk schrijnende situaties vroegtijdig te signaleren en samen aan te pakken. In Overasselt en Nederasselt werken de diverse organisaties wel goed samen (aldus een bestuurslid van het KBO dat ook bij het Rode Kruis werkt).

Conclusie

De gemeente Heumen beschikt over een goed aanbod aan ondersteunende voorzieningen. Op sommige terreinen (de vrijwillige hulpdienst in Malden), kan het aanbod echter nog verbeterd worden. Ook is voor de toekomst de winkelvoorziening in de kernen Heumen en Nederasselt een aandachtspunt. Ook blijkt dat de bekendheid van de verschillende voorzieningen beter kan. Daarnaast is het belangrijk beter zicht te krijgen op de wensen en behoeften op dit vlak van de groep lichamelijk en verstandelijk gehandicapten en mensen met een psychische aandoening.

4.3.2 Vraag en aanbod voor vrijwillige hulp

Aanbod

In de gemeente Heumen zijn twee vrijwillige hulpdiensten actief: de hulpdienst Malden/Heumen en de hulpdienst Overasselt/Nederasselt. Gezamenlijk bestrijken zij de gehele gemeente. Het aanbod vanuit de diensten is vraaggericht en bestaat bijvoorbeeld uit vervoer, tuinonderhoud, of andere klussen. Ouderen die een vraag om hulp hebben, kunnen de hulpdienst bellen; deze schakelt dan vrijwilligers in.

Vraag

Er is geen inzicht in de vraag naar vrijwillige hulp.

Knelpunten in de aansluiting van vraag en aanbod

Wel zijn er signalen dat de vrijwillige hulpdienst in Malden en Heumen minder goed functioneert. We vermoeden dat als gevolg hiervan vraag en aanbod van hulp in deze kernen momenteel niet goed op elkaar afgestemd worden.

4.4 Maatschappelijke participatie

Onder maatschappelijke participatie verstaan wij deelname van (groepen) burgers aan het maatschappelijk verkeer, zoals het hebben van werk, volgen van onderwijs, betrokken zijn bij leefbaarheid van de eigen omgeving. Om deelname aan het maatschappelijk verkeer van mensen met beperkingen te bevorderen, zijn voorzieningen die het zelfstandig functioneren mogelijk maken essentieel. Daarnaast zijn ontmoetingsplekken in de directe leefomgeving belangrijk. Enerzijds is er behoefte aan ontmoeting met mensen uit de eigen kring (ouderen, lichamelijk gehandicapten, verstandelijk gehandicapten). Anderzijds gaat het ook om ontmoeting met anderen.

4.4.1 De aanwezigheid van voorzieningen ter bevordering van ontmoeting

Aanbod

Mensen met een beperking zijn minder mobiel. Daarom is het belangrijk dat ze in hun nabije leefomgeving mogelijkheden hebben om anderen te ontmoeten.

In onderstaande tabel staan de verschillende voorzieningen ter bevordering van 'het ontmoeten' in de gemeente Heumen vermeld.

Tabel 8 Voorzieningen ter bevordering van ontmoeting in de gemeente Heumen.

Doelgroep	Waar kunnen mensen met een beperking anderen ontmoeten?
Algemeen	<p>Ieder dorp van de gemeente Heumen heeft een eigen sociaal-culturele accommodatie, waar mensen elkaar kunnen ontmoeten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Malden: Sociaal Cultureel Centrum Maldensteijn; • Heumen: Verenigingsgebouw de Terp; • Overasselt: Verenigingsgebouw Overasselt; • Nederasselt: Dorpshuis 'Ons huis'.
Ouderen	<p>In ontmoetingscentra voor ouderen, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Malden: STOOM (stichting ontmoetingsruimte in Malden) heeft een eigen ruimte in Maldensteijn, het Sociaal Cultureel Centrum; • Heumen: de Heumense Hof; • Overasselt: de Mijlpaal 65, het woon-zorgcentrum.

Bron: Gemeente Heumen

Te zien is dat alle kernen van de gemeente, behalve Nederasselt, een ontmoetingsplek voor ouderen hebben. Er zijn geen specifieke ontmoetingsplekken voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking of mensen met een psychische aandoening. Naast ontmoetingscentra, zijn ook winkels en andere voorzieningen in de wijk (een school, speeltuin voor kinderen) voor mensen met een beperking belangrijke ontmoetingsplekken.

Vraag

Er zijn weinig gegevens over de vraag en behoefte aan ontmoetingsplekken van mensen met een beperking. Het is niet duidelijk of de huidige voorzieningen voor ontmoeting voldoen aan de behoefte. Uit het onderzoek van de SWOGH in 2003 blijkt dat ouderen relatief veel gebruik maken van ontmoetingsplaatsen in het eigen dorp. Naarmate men ouder wordt, komt men minder buiten de deur, de deelname aan activiteiten loopt dan terug.

Voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking speelt bij het ontmoeten van anderen nog iets anders. Een medewerker van de Pluryn Werkenrode Groep vertelde in een gesprek dat veel cliënten behoefte hebben om andere mensen, mensen zonder beperking, te ontmoeten: mensen uit de wijk waar ze wonen. Probleem voor de mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking bij het ontmoeten van anderen is vaak 'beeldvorming'. De Pluryn Werkenrode groep (PWGR) probeert bruggen te bouwen, ook vanuit het perspectief van de cliënt zelf ('leren dat je niet om elk wissewasje bij de buurvrouw aan moet bellen'). Als er nieuwe projecten van PWGR in een wijk starten, worden mensen uit de wijk betrokken en geïnformeerd, om zo een open houding naar de cliënten te creëren - en andersom.

Knelpunten

Een medewerker van Pluryn Werkenrode zei tijdens de gespreksronde in de eerste fase van de nulmeting, dat in sommige wijken van Malden maar weinig voorzieningen zijn. Dit maakt het voor mensen met een beperking onmogelijk om in de nabije leefomgeving anderen te ontmoeten. We weten niet in hoeverre zorgvragers deze mening delen, en of dit ook geldt voor ouderen. Uit de panelbijeenkomst met zorgvragers kwam niet expliciet naar voren dat er in sommige wijken van Malden te weinig voorzieningen zijn.

4.4.2 Mogelijkheden voor deelname aan activiteiten in de vrije tijd

Aanbod

In onderstaande tabel staan een aantal activiteiten die toegankelijk zijn voor mensen met een beperking en/of ouderen uit de gemeente Heumen.

Tabel 9 Voor mensen met een beperking toegankelijke activiteiten.

Doelgroep	Activiteiten
Ouderen	<p>Malden:</p> <ul style="list-style-type: none"> Dagverzorging in Malderburch, voor ouderen met een indicatie Ondersteunende Begeleiding
	<ul style="list-style-type: none"> Dagbesteding Thuis; ouderen met een OB-Algemeen indicatie kunnen thuis ondersteunende begeleiding krijgen voor een zinvolle dagbesteding (verzorgd door de Malderburch)
	<p>Oudersport Malden:</p> <ul style="list-style-type: none"> Gymclub Malden - Mbvo Magyc Gymvereniging Old Socks, bewegen en spel voor 55+ <p>Oudersport Heumen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Sweet Home - Mbvo
	Activiteitenbemiddeling (via Nijmegen SWON)
Mensen met een verstandelijke beperking	<p>In Malden zijn diverse dagbestedingsprojecten voor mensen met een verstandelijke beperking, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> Dagbesteding in Activiteitencentrum Malden, van de Pluryn Werkenrode Groep Dagbestedingsproject Bosgroep de Lange Vierhout te Malden; voor volwassen mannen met een verstandelijke beperking. Naaiatelier Kortjakje van Stichting de Driestroom in Malden. Dagcentrum Steenhuys, van Stichting De Driestroom in Malden.
	<p>Vrijtijdsbesteding voor verstandelijk gehandicapten wordt in de regio Nijmegen georganiseerd door het GVO, het Gespecialiseerd Vormings- en Ontspanningswerk. Vrijwilligers organiseren, vaak vanuit het clubhuis aan de Ds. Creutzbergweg 3 in Nijmegen (maar ook elders in de regio) diverse activiteiten, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> Creatieve activiteiten activiteiten (koken, koor, naailes) Sportactiviteiten (zwemmen, fitness, badminton, fietsen) Uitjes (dierentuin, musea)

Bron: Gemeente Heumen

Naast de in de tabel vermelde toegankelijke activiteiten voor ouderen of mensen met een beperking, heeft ieder dorp in de gemeente Heumen een veelheid aan eigen verenigingen. Deze worden gedreven door vrijwilligers. Voorbeelden zijn buurtverenigingen, sportverenigingen, zang- of muziekverenigingen, carnavalsverenigingen. Niet bekend is in hoeverre deze verenigingen al dan niet 'open staan' voor mensen met een beperking.

De tabel bevat alleen informatie over activiteiten voor ouderen of mensen met een verstandelijke beperking. We hebben geen gegevens over mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding voor mensen met een lichamelijke beperking of mensen met een psychische aandoening. Hierover is weinig bekend.

Uit de tabel valt af te lezen dat vooral in de kern Malden veel activiteiten voor ouderen of mensen met een verstandelijke beperking worden georganiseerd. Wat ouderensport betreft, is Heumen de enige kern naast Malden waar ouderen in clubverband kunnen sporten. Activiteiten voor mensen met een verstandelijke

beperking vinden alle plaats in Malden, of worden vanuit Nijmegen voor de hele regio georganiseerd.

Vraag

De leden van de KBO's gaven in een mailronde over dit onderwerp aan dat de mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding (ontmoetingscentra, dagcentra voor mensen met een verstandelijke beperking, dagverzorging en activiteitenbemiddeling via SWON Nijmegen) bij ouderen weinig bekend zijn.

Uit het onderzoek van de SWOGH (2003) bleek, dat bijna alle ondervraagden de dagverzorging kenden. Echter, slechts 3% van de ondervraagden maakte gebruik van de dagverzorging (veel genoemd in Heumen). Ook vermeldde van de ondervraagde ouderen iets minder dan de helft niet deel te nemen aan activiteiten vanwege lichamelijke redenen of gezondheidsbeperkingen. Jongere ouderen zeggen vaker dat ze nog genoeg te doen hebben en niet direct behoefte hebben aan georganiseerde activiteiten. Uit het onderzoek werd niet duidelijk of (en welke) ouderen activiteiten misten.

Uit het gesprek met een medewerker van de Pluryn Werkenrode Groep bleek dat het ontmoeten van anderen, door bijvoorbeeld te gaan sporten, voor mensen met een lichamelijke beperking niet altijd eenvoudig is. Voor veel activiteiten moet nogal wat begeleiding georganiseerd worden (vervoer naar de locatie, hulp bij aan- en uitkleden), waardoor de kosten te hoog oplopen. Bovendien blijft integratie van mensen met een beperking met mensen zonder beperking, moeilijk. Bij culturele activiteiten is integratie wat gemakkelijker, doordat bijvoorbeeld één zaal in de bioscoop in Malden nu ook toegankelijk is voor rolstoelen, en rolstoelers ook in de schouwburg (in Nijmegen) kunnen komen.

Knelpunten in de aansluiting van vraag en aanbod

Er is niet veel bekend over de behoefte aan activiteiten in de vrije tijd van mensen met een beperking. Ook hebben we waarschijnlijk geen volledig overzicht van het gehele aanbod voor mensen met een beperking.

Wel lijkt er weinig aanbod aan laagdrempelige (qua kosten) activiteiten te zijn in de directe omgeving (dus niet in de gemeente verderop, Nijmegen) voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking. Meer inzicht in de vraag en het aanbod, en de aansluiting van beide op elkaar, is wenselijk.

4.4.3 Participatie in besluitvorming

Dit betreft:

- Participatie van cliënten in de besluitvorming over WMO-beleid, woon-, zorg- en welzijnprojecten, of beleidsevaluatie en ondersteunen van cliënten hierbij.

Met ingang van 1 januari 2007 wordt de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) ingevoerd. De WMO verplicht gemeenten om burgers en uitvoerende instellingen te betrekken bij het opstellen van beleid en bij de uitvoering van de wet Maatschappelijke ondersteuning.

Aanbod

In het B&W-advies betreffende cliëntenparticipatie Wet Maatschappelijke Ondersteuning (mei 2006) staat het volgende vermeld:

De gemeente Heumen heeft momenteel één formeel adviesorgaan voor de WMO: de Cliëntadviesraad (CAR). Deze raad adviseert de gemeente Heumen over het beleid en de uitvoering van:

- het zorgloket en de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg);
- de Wet Werk en Bijstand (Wwb) en het aanverwante minimaleleidend.

De gemeente Heumen kent daarnaast drie lokale afdelingen van de Katholieke Bond van Ouderen (KBO), een organisatie van en voor senioren. De KBO behartigt in de gemeente de belangen van haar ongeveer duizend betalende leden.

De CAR en de KBO zijn belangrijke samenwerkingspartners bij de gemeentelijke regiefunctie welzijn, wonen en zorg voor mensen met een beperking. Met beide organisaties heeft in maart 2006 een oriënterend gesprek plaatsgevonden over de invulling van de cliëntenparticipatie bij de WMO.

Besloten is dat men gaat starten met de voorbereiding van de nieuwe Cliëntenadviesraad, met als takenpakket de Wwb (Wet Werk en Bijstand) en de WMO-prestatievelden 3 tot en met 6:

- Prestatieveld 3: 'het geven van informatie, advies en cliëntondersteuning';
- Prestatieveld 4: 'het ondersteunen van mantelzorgers daar onder begrepen steun bij het vinden van adequate oplossingen indien zij hun taken tijdelijk niet kunnen waarmaken, evenals het ondersteunen van vrijwilligers';
- Prestatieveld 5: 'het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijk verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en van mensen met een psychosociaal probleem';
- Prestatieveld 6: 'het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking of een chronisch psychisch probleem en aan mensen met een psychosociaal probleem ten behoeve van het behouden en het bevorderen van hun zelfstandig functioneren of hun deelname aan het maatschappelijk verkeer'.

Voor de overige WMO-prestatievelden wordt gezocht naar een andere vorm van cliëntenparticipatie.

Op grond van het gesprek met de Cliëntenadviesraad en de KBO is in maart het volgende geconcludeerd: de toekomstige cliëntenadviesraad kan haar adviestaken op de terreinen WMO, Wet Werk en Bijstand en de Wet voorzieningen gehandicapten combineren. De KBO vindt het daarbij niet noodzakelijk als een KBO-bestuurder in de nieuwe raad zal zitten. Ook dient in het bijzonder de belangenbehartiging van mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking, en mensen met een chronisch psychisch of een psychosociaal probleem, nog versterkt te worden. De huidige CAR heeft zich bereid verklaard te onderzoeken hoe deze moeilijk bereikbare groepen beter bereikt kunnen worden.

Het is niet noodzakelijk en niet mogelijk om bij alle WMO-thema's in 2006 cliënten te laten participeren. De inspraakprocedure vereist niet alleen van burgers en instellingen een grote inzet, maar ook van het ambtelijk apparaat. Daarom zal de cliëntenparticipatie zich in 2006 beperken tot maximaal de volgende WMO-thema's: huishoudelijke verzorging, breed serviceloket, ondersteuning mantelzorg en structurele WMO-clieëntenparticipatie.

Vraag

De gemeente Heumen heeft geen duidelijk beeld van de behoeften aan beleidsparticipatie van mensen met een beperking.

Knelpunten en aansluiting vraag en aanbod

Uit het gesprek met de medewerker van de Pluyn Werkenrode Groep kwam naar voren dat het betrekken van mensen met een beperking bij besluitvorming, in de praktijk vaak moeilijk blijkt. Participatie in besluitvorming is voor sommige groepen mensen met een beperking niet mogelijk, zonder dat ze daar door anderen (intensief) in worden ondersteund.

4.5 Samenvatting en conclusies

Informatievoorziening

De gemeente telt een groot aantal organisaties, die informatie verstrekken aan mensen met beperkingen. Sommige van deze organisaties zijn gericht op alle mensen met beperkingen (Zorgloket gemeente Heumen, MEE Gelderse Poort). Andere organisaties bieden informatie als onderdeel van de dienstverlening aan hun eigen doelgroep (waaronder Pluryn Werkenrode, Dichterbij, Malderburgh, ouderenadviseurs).

De gegevens over het gebruik van het informatieaanbod zijn onvolledig en moeilijk met elkaar te vergelijken. De ouderenadviseurs en MEE Gelderse Poort houden gegevens bij van informatie of hulpvragen. De andere informatie-aanbieders beschikken alleen over gegevens over het cliëntenbestand dat zij bedienen. Grofweg bestaat de indruk dat een derde tot de helft van de doelgroep bereikt wordt door de huidige organisaties die informatie verschaffen. Er is weinig bekend over de breedte van het terrein waar informatie over wordt verschaft. Bij KBO-experts bestaat de indruk dat de ouderen goed op de hoogte zijn van het aanbod van ouderenadviseurs. Minder bekend zijn de mantelzorgondersteuning en oppasservice. Mensen die in een sociaal isolement zitten en mantelzorgers worden minder goed bereikt. Vrijwilligersorganisaties kunnen door samenwerking met het zorgloket een signalerende rol vervullen om deze groepen beter te bereiken.

Er dient een beter inzicht te komen in het oordeel van gebruikers over het huidige informatieaanbod, de lacunes en overlap. Daarnaast dienen de organisaties die nu informatie verschaffen hun werkzaamheden beter op elkaar af te stemmen en tot een betere taakverdeling te komen.

Praktische diensten

Er is een uitgebreid aanbod aan ondersteunende voorzieningen voor ouderen beschikbaar. Meestal zijn de ouderen goed op de hoogte van de ondersteunende voorzieningen. Er is geen inzicht in de specifieke behoeften op dit terrein en de mate van tevredenheid met de aangeboden diensten. Wel is bekend dat de vrijwillige hulpdiensten doorgaans goed functioneren.

Over het functioneren van de vrijwillige hulpdienst in Malden bleken zorgvragers wat minder tevreden. Ook is er enige zorg over de toekomst van de winkelvoorzieningen in Heumen en Nederasselt. Er is weinig bekend over de specifieke behoeften van mensen met een verstandelijke of psychische handicap.

Wat betreft de afstemming van vraag en aanbod aan vrijwillige hulp hebben we - vanwege het feit dat de vrijwillige hulpdienst in Malden en Heumen niet optimaal functioneert - het vermoeden dat vraag en aanbod van hulp in deze kernen momenteel niet goed op elkaar zijn afgestemd.

Maatschappelijke participatie

In eerste aanleg gaat het bij maatschappelijke participatie om mogelijkheden voor het ontmoeten van mensen in eigen en buiten de eigen kring. Ieder dorp heeft een sociaal-culturele accommodatie waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Ook zijn er enkele specifieke ontmoetingscentra voor ouderen. Er zijn echter geen specifieke ontmoetingsplekken voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking of voor mensen met een psychische aandoening. Ook winkelvoorzieningen en andere voorzieningen in de buurt zijn belangrijke ontmoetingsplekken.

Er worden vooral in Malden activiteiten voor ouderen georganiseerd. In Malden zijn veel projecten voor dagbesteding voor mensen met een verstandelijke beperking georganiseerd. Niet is bekend in welke mate het verenigingsleven voor mensen met beperkingen goed toegankelijk is. Voor mensen met een lichamelijke beperking blijkt dat diverse activiteiten, waaronder met name sportactivitei-

ten, vaak een moeilijke opgave zijn. Dat komt vooral door gebrek aan begeleiding. Er lijkt weinig aanbod te zijn aan laagdrempelige activiteiten in de directe omgeving voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking. Wat betreft de participatie in de beleidsvorming is de gemeente Heumen gestart met de vorming van een nieuwe Cliëntenadviesraad, waarin de beleidsadvisering over de Wet Maatschappelijke Ondersteuning en de Wet werk en Bijstand is gebundeld.

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk bespreken wij de volgende aspecten van volwaardig burgerschap:

- Voldoende capaciteit van verzorging en verpleging aan huis.
- De afstemming van verschillende typen zorg (bijvoorbeeld door thuiszorg te organiseren in samenwerking met het verzorgingshuis).
- De beschikbaarheid van 24-uurs niet-planbare zorg.
- Beschikbaarheid van een breed ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers, waaronder respijtzorg, informatie, uitwisselen van ervaringen en deskundigheidsbevordering.

5.2 Capaciteit van verzorging (en verpleging) aan huis

In deze paragraaf staat het onderwerp huishoudelijke verzorging centraal. Tijdens de expertmeeting op 30 maart 2006 spraken we voor dit onderwerp over de capaciteit van huishoudelijke verzorging en verpleging. Bij nader inzien is besloten dit onderwerp te beperken tot de huishoudelijke verzorging. Met de WMO krijgen de gemeenten per 1 januari 2007 namelijk de verantwoordelijkheid voor de huishoudelijke verzorging, terwijl de verpleging onder de AWBZ (en het zorgkantoor) blijft vallen.

Doelstelling:

Ook in de toekomst zijn er geen wachtlijsten voor verzorging aan huis.

Tijdens de expertbijeenkomst op 30 maart 2006 gaven de aanwezigen van de Thuiszorg aan dat er op dat moment geen wachtlijsten waren. De wens bestaat dat in de toekomst zo te houden.

Aanbod

Huishoudelijke verzorging wordt hoofdzakelijk gegeven door informele hulp (mantelzorgers), de thuiszorg en particuliere hulpen (SCP, 2005). Zo is dat ook in de gemeente Heumen. Daar ligt de huishoudelijke verzorging in handen van Thuiszorg Zuid-Gelderland, onderdeel van de Zorggroep Zuid-Gelderland; van thuiszorgcentrum VDA (die deels particuliere thuiszorg verzorgt, en deels een stichting is) en Yunio kraam- en thuiszorg Nijmegen en omstreken.

Vraag

Voor de gemeente Heumen hebben we alleen gegevens over het gebruik van huishoudelijke verzorging in 2005. Het kan natuurlijk zo zijn dat de vraag naar huishoudelijke verzorging groter is dan het gebruik. Daarom gaan we eerst in op landelijke gegevens uit het onderzoek van het SCP (Ondersteuning gewenst, 2006). Deze betreffen de behoefte aan (meer) hulp onder gebruikers van hulp, en de behoefte aan hulp onder personen die geen hulp ontvangen. Vervolgens bekijken we het gebruik van huishoudelijke verzorging in de gemeente Heumen.

De landelijke gegevens

Volgens het SCP-rapport (2006) krijgen vooral mensen met een langdurige beperking veel hulp bij de huishoudelijke verzorging. Bijna de helft van de totale groep mensen met een langdurige beperking krijgt dit type hulp. Bij de ontvangers van huishoudelijke verzorging heeft een op de vijf behoefte aan meer hulp. Deze behoefte wordt relatief veel gevoeld door 22-54-jarigen met een langdurige beperking, die deze vorm van hulp juist het minst krijgen. Uit het onderzoek blijkt ook dat van de mensen die geen huishoudelijke verzorging ontvangen, 20% hier toch behoefte aan heeft. Van de gebruikers van de thuiszorg blijkt ongeveer een zesde behoefte te hebben aan extra hulp. Hierbij gaat het vooral om mensen jonger dan 75 jaar. Vanuit de gegevens van het onderzoek van het SCP kunnen we concluderen dat de vraag naar huishoudelijke verzorging veel groter is dan het daadwerkelijke gebruik.

Situatie Heumen

In 2004 maakten in de gemeente Heumen 245 personen gebruik van huishoudelijke verzorging (alfahulp en overig). Vergelijken we het aantal mensen dat in Heumen gebruikmaakt van huishoudelijke verzorging met het aantal mensen dat regionaal gezien hiervan gebruikmaakt, dan lijken mensen in Heumen minder gebruik te maken van huishoudelijke verzorging;

Tabel 10 Aantal personen dat gebruik maakt van huishoudelijke verzorging (alfahulp en overig) (2004).

	Heumen		Regio	
	aantal	Per 1000 65-plussers	aantal	Per 1000 65-plussers
HHV-totaal in personen	245	115	16.126	172

Bron: CAKI/zorgkantoren - bewerkingen Cebeon, ABF Research (per 1000 65+)

Het aantal mensen met een persoonsgebonden budget met alleen huishoudelijke verzorging is in Heumen per maart 2006: 35. Hiervan zijn 25 mensen ouder van 65 jaar.

De grootste groep gebruikers van de huishoudelijke verzorging is te vinden onder de 65-plussers. Omdat het aantal 65-plussers tot 2010 toeneemt met 21%, is de verwachting dat ook het aantal aanvragen van huishoudelijke verzorging met dit percentage zal toenemen.

Uit gegevens van het zorgkantoor blijkt, dat er op 31 maart 2006 in de gemeente Heumen 35 mensen waren met een persoonsgebonden budget waarin alleen huishoudelijke verzorging was opgenomen; 17 mensen hadden een persoonlijk budget voor huishoudelijke verzorging in combinatie met andere functies.

Uit onderzoek onder 70-plussers van de Stichting Welzijn Ouderen Gemeente Heumen in 2003, bleek dat vooral ouderen in Malden meer behoefte hebben aan langdurige hulp (die ze niet kunnen krijgen), dan ouderen in de andere kernen (SWOGH, 2003). In de andere kernen zijn de sociale netwerken sterker, kinderen

wonen vaak in de buurt van hun ouders en springen vaker in. Daardoor is de behoefte aan hulp van anderen minder.

Knelpunten; in hoeverre sluit het aanbod aan op de vraag?

Tijdens de panelbijeenkomst met zorgvragers werden de volgende knelpunten gesignaleerd:

- Het AWBZ-budget dat landelijk beschikbaar is, blijkt voor de regio Zuid-Gelderland te laag. In de Gelderlander stond half mei 2006 het bericht dat thuiszorg deze zomer schaars is. Het beschikbare budget is voor 2006 al besteed, waardoor vele cliënten in de zomer geen huishoudelijke verzorging kunnen krijgen.
- Indicering voor huishoudelijke verzorging (die volgens landelijke criteria verloopt), wordt door de zorgvragers als zeer streng ervaren. Tijdens de panelbijeenkomst met zorgvragers vertelden enkele aanwezigen dat een indicatie voor huishoudelijke verzorging pas gegeven wordt als hulp van een partner, kinderen, familie, niet voorhanden is.

Het knelpunt in de huishoudelijke verzorging blijkt te maken te hebben met ontoereikende budgetten (er is meer vraag naar HHV dan dat de zorggroep Zuid-Gelderland geld van het zorgkantoor krijgt). Bij andere instellingen in de gemeente Heumen zijn echter nog wel middelen, daarom wordt gebiedsgericht gekeken hoe samen met de instellingen de problemen kunnen worden opgelost. Waarschijnlijk zal het probleem - in ieder geval in Malden - worden opgelost door zorg te verstrekken vanuit de Malderburch. Momenteel is er bij de thuiszorg nog geen wachtlijst; men voorziet door deze problemen met de budgetten wel dat er in de nabije toekomst een wachtlijst komt.

Er zijn veel klachten over het CIZ (het voormalige RIO), dat volgens veel ouderen niet goed functioneert. De procedures verlopen erg traag, zorgvragers zijn het vaak niet eens met de hun toegekende hulp. Men krijgt vaak weinig hulp toegekend, waardoor mantelzorgers onder druk komen te staan. Hier moet wel bij worden aangemerkt dat de CIZ's in hun indicatiestelling een landelijk beleid volgen, waar lokale instellingen en de gemeente weinig invloed op hebben. De KBO's zijn van mening dat het zorgloket van de gemeente veel beter op de hoogte is van behoeften van zorgvragers, waardoor het aanbod beter aansluit bij de vraag.

Eisen aan de kwaliteit

Tijdens de panelbijeenkomst met zorgvragers is besproken aan welke criteria zorgvragers vinden dat de huishoudelijke verzorging moet voldoen. De gemeente moet volgens de zorgvragers in de toekomst gaan letten op de criteria:

- Continuïteit (zelfde persoon, zelfde tijdstippen waarop zorg geboden wordt et cetera).
- Genoeg aanbod (als je huishoudelijke verzorging nodig hebt, moet je die ook kunnen krijgen).
- Kwaliteit van het personeel (betere scholing gericht op het omgaan met mensen, ook bijvoorbeeld mensen met dementie (dit laatste is ook voor vrijwilligers die bij vrijwilligersorganisaties werken een aandachtspunt).
- De signalerende functie van de thuiszorg. Omdat de thuiszorg veel schrijnende situaties aantreft, wordt dit heel belangrijk gevonden.

De toekomst: hoe omgaan met schaarste?

Het is de vraag of de zorgaanbieders in de toekomst aan de kwaliteitseisen van de zorgvragers kunnen voldoen. De zorgaanbieders concludeerden tijdens de panelbijeenkomst dat zij niet langer een optimaal aanbod van zorg en optimale kwaliteit kunnen leveren. Zorg zal in de toekomst een schaars goed worden. De

aanbieders vinden het belangrijk na te denken over de vraag ‘hoe om te gaan met schaarste’. Zij verwachten in de toekomst schaarste op verschillende terreinen: een tekort aan beschikbare zorg en geschikte woningen. De diverse zorgaanbieders en de gemeente zouden met elkaar moeten kijken naar oplossingen voor de geringe middelen. De op de panelbijeenkomst aanwezige zorgaanbieders willen graag de zorgvragers in deze discussie betrekken. Gesuggereerd wordt het onderwerp ‘hoe gaan we om met schaarste?’ als onderwerp voor de volgende werkconferentie te kiezen.

Gezamenlijk zullen zorgaanbieders en zorgvragers prioriteiten moeten gaan stellen. En het eens worden over vragen als: Als we cliënten niet alles kunnen bieden, welke kwaliteitseisen willen we dan als eerste laten vallen? Leveren we in op de continuïteit op de kwaliteit of leggen we de indicering voor zorg anders?

Signaleren, informeren en samenwerken

Ook concludeerden de zorgaanbieders tijdens de panelbijeenkomst dat het gezien de toekomstige schaarste nog belangrijker wordt dat de zorg komt waar deze het hardst nodig is. Echter, je kunt alleen zorg bieden aan deze groep als je weet hoe die te bereiken is. Weer blijkt signalering belangrijk. De groep die ‘niet gehoord wordt’ is een groot knelpunt, het gevaar bestaat dat deze groep ook in de toekomst uit het zicht blijft.

De onderzoekers tekenen hierbij aan dat het nog in te richten servicepunt ook hierin een cruciale rol vervult. Door de informatievoorziening goed in te richten, en ook *outreaching* te werken, kan een grotere groep mensen bereikt worden.

Ten slotte is ook de samenwerking tussen de diverse vrijwilligersorganisaties en zorgvragers belangrijk; zo kunnen in tijden van schaarste klappen beter worden opgevangen. Tegelijkertijd kunnen problemen en groepen mensen die niet in beeld zijn, eerder worden gesignaleerd.

5.3 De afstemming van verschillende typen zorg

Aanbod

Binnen de Zorggroep Zuid-Gelderland (ZZG) werken een thuiszorgorganisatie (Thuiszorg Zuid-Gelderland) en een aantal verzorgingshuizen en verpleeghuizen in Zuid-Gelderland samen, vanuit de Stichtingen Arcus, Habicura en Thuiszorg Zuid-Gelderland. Tot de stichting Arcus behoren Verpleeghuis Margriet en de zorgcentra De Doekenborg, De Orangerie en Vijverhof in Nijmegen. Stichting Habicura bestaat uit negen woon(zorg)centra, enkele verpleeghuizen en het Universitair Longcentrum Dekkerswald.

De zorggroep werkt in de regio Nijmegen, het Land van Maas en Waal, Wijchen en Groesbeek. Ze biedt een breed scala aan diensten op het gebied van zorg, wonen en welzijn: huishoudelijke en persoonlijke verzorging, kraamzorg, verpleging, gezinsverzorging, gespecialiseerde verzorging, gespecialiseerde verpleging, ondersteunende en activerende begeleiding, (medische en paramedische) behandeling, verblijf, wonen, mantelzorgondersteuning en gemaks-, zekerheids- en welzijnsdiensten.

Het verzorgingshuis Malderburch maakt geen deel uit van de Zorggroep Zuid-Gelderland, maar werkt wel intensief samen met de ZZG. Deze samenwerking wordt vergemakkelijkt doordat de Thuiszorg Zuid-Gelderland in Malden haar kantoorruimte in verzorgingshuis de Malderburch heeft.

Samenwerking vindt plaats op de volgende terreinen:

- Extramurale zorg binnen de gemeente Heumen. De Malderburch verzorgt de professionele achterwacht voor de thuiszorg. Dit houdt in dat de Malderburch

in de avond en nachten de calamiteitenzorg verzorgt, terwijl de thuiszorg overdag de nodige zorg verleent.

- De verpleegunit binnen het verzorgingshuis de Malderburch; hier verzorgt de thuiszorg de behandeling en de Malderburch de zorg voor patiënten.
- Diverse meerzorgprojecten - dit zijn projecten waarbij in het verzorgingshuis zelf, aan de cliënten die dit nodig hebben, aanvullende verpleeghuiszorg wordt geboden. Bij de meerzorgprojecten verzorgt de thuiszorg de medische zaken en behandeling, en de Malderburch zelf de zorg voor cliënten.

Vraag

Zorgvragers zijn niet in hokjes te plaatsen. Ze hebben niet altijd alleen overdag zorg nodig, maar soms ook 's nachts, ze hebben niet alleen verzorgingshuiszorg nodig, maar ook nog wat extra aandacht en steun. Om voor alle groepen zorgvragers een goed zorgaanbod te hebben is afstemming van verschillende typen zorg op elkaar heel belangrijk. Momenteel is niet bekend of zorgvragers naast de bestaande samenwerkingsvormen nog vragen om afstemming hebben.

Knelpunten

Ook van de knelpunten in de afstemming van verschillende typen zorg is vooralsnog geen duidelijk overzicht.

5.4 Garanderen van 24-uurs zorg

De leden van het samenwerkingsverband 'Afstemming welzijn, wonen en zorg' gaven in de expertmeeting aan dat men wilde aansluiten op de doelstelling die door de werkgroep 24-uurs planbare en niet-planbare zorg van de werkconferenties is geformuleerd. Deze doelstelling luidt:

Doelstelling:

Per 1 januari 2007 kan bij alle ouderen in de gemeente Heumen zowel planbare als 24-uurs zorg (niet-planbare zorg) worden gegeven. Bekend is welke doelgroepen daarmee kunnen worden bereikt, en de vereiste deskundigheid is beschikbaar. De dienstverlening is operationeel en bekend in Heumen.

Aanbod

In het verslag van de werkconferentie van het samenwerkingsverband 'Afstemming welzijn, wonen en zorg' van 23 maart 2006 staat vermeld, dat het Zorgkantoor heeft toegezegd dat na de zomervakantie van 2006 in de gemeente Heumen de 24-uurs planbare en niet-planbare zorg van start kan gaan. De 24-uurs niet-planbare zorg is momenteel al voor een groot deel gerealiseerd. Via de sociale alarmering en de thuiszorg kunnen zorgvragers een verzoek indienen voor de niet-planbare zorg. Om deze zorg te kunnen bieden, werken de Malderburch, de thuiszorg en de Pluryn Werkenrode Groep samen. Feitelijk is deze zorg een uitbreiding van de samenwerking tussen Malderburch en de thuiszorg, die al bestond (de thuiszorg verzorgt de zorg overdag en de Malderburch zorgt 's nachts). Nu kan de Malderburch - ook in de huizen van de Pluryn Werkenrode groep - 's nachts niet-planbare zorg bieden. Omdat dit betaalbaar moet blijven, blijft de werkgroep 24-uurs niet-planbare zorg kijken naar aanhakende instanties die samen de geplande zorg ook in de nacht kunnen bieden.

De werkgroep 24-uurs planbare en niet-planbare zorg heeft vooral nog de planbare zorg te regelen. In de aanleunwoningen bij de Malderburch en in de Hubertushof geeft de nachtdienst van de Malderburch momenteel al de planbare zorg.

Vraag

Er is geen duidelijk zicht op de vraag naar planbare en niet-planbare zorg. Ook is er geen beeld van de doelgroepen die hier behoefte aan hebben. Wel is er steeds meer vraag naar 'professionele achterwacht', of 24-uurs niet-planbare zorg, doordat ouderen langer zelfstandig blijven wonen, en minder een beroep kunnen doen op familie of burens, hun sociale netwerk.

Knelpunten

Het is een verbetering dat de 24-uurs planbare en niet-planbare zorg per januari 2007 georganiseerd wordt. Knelpunten hierbij zijn nog niet in beeld. Wellicht is het zinvol wat meer zicht te krijgen op de vraag naar 24-uurs planbare en niet-planbare zorg en de stijging van deze vraag in de toekomst.

5.5 Een ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers

Het gaat hierbij om de beschikbaarheid van een breed ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers, waaronder respijtzorg, informatie, uitwisselen van ervaringen en deskundigheidsbevordering.

Voor we het aanbod aan ondersteuning van mantelzorgers in de gemeente Heumen beschrijven, gaan we in op de termen mantelzorg en respijtzorg. Wat betekenen deze begrippen?

Mantelzorg is zorg die noodzakelijkerwijs langdurig, onbetaald en vanuit een persoonlijke betrokkenheid wordt verleend door familie, vrienden en mensen uit de naaste omgeving van hulpbehoevende ouderen, zieken of gehandicapten.

Respijtzorg is de tijdelijke en volledige overname van de zorg van een mantelzorgster met het doel om die mantelzorgster te ontlasten.

Op het onderwerp mantelzorg is vanuit het samenwerkingsverband de Werkgroep Mantelzorg actief. Op 15 juni vindt op initiatief van de werkgroep mantelzorg een bijeenkomst plaats met vrijwillige en professionele organisaties die mantelzorgers ondersteunen. Men is bezig met een inventarisatie van het huidige ondersteuningsaanbod. Daarnaast zullen interviews met mantelzorgers plaatsvinden.

Tijdens de expertbijeenkomst is de volgende doelstelling geformuleerd:

Doelstelling:

Eind 2007 zijn twee wensen van mantelzorgers gerealiseerd.

Aanbod

In de gemeente Heumen bestaat een direct en een indirect aanbod ter ondersteuning van mantelzorgers. Onder directe mantelzorgondersteuning vallen die vormen van ondersteuning die specifiek in het leven zijn geroepen ter ondersteuning van de mantelzorgers. Indirecte mantelzorgondersteuning zijn de voorzieningen die er op een minder directe wijze toe leiden dat de mantelzorgster minder belast wordt.

Het aanbod staat vermeld in de volgende tabel.

Tabel 11 Aanbod directe mantelzorgondersteuning en respijtzorg in Heumen.

Organisatie	Activiteit
Steunpunt mantelzorg Zuid Gelderland	Informatie en voorlichting geven, cursussen, ontmoetingsdagen, telefonisch spreekuur voor mantelzorgers, praktische ondersteuning bij het vinden van respijtzorg
Steunpunt Mantelzorg en Afdeling Welzijn Ouderen Malderburch	Mantelzorgondersteuningsgroepen
Malderburch	<ul style="list-style-type: none"> • Dag verzorging en groepsverzorging • Tijdelijke opname zodat de mantelzorger met vakantie kan
Afdeling Welzijn Ouderen Malderburch	Bezoek en oppasproject
KBO en Afdeling Welzijn Ouderen Malderburch	Ouderenadvisering
Dekkerswald	<ul style="list-style-type: none"> • Nachtopvang • Logeerhuizen
Steunpunt mantelzorg, Mezzo	Belangenbehartiging

Bron: Werkgroep Mantelzorg

Als we het hebben over indirecte mantelzorgondersteuning in de gemeente Heumen, spreken we bijvoorbeeld over maaltijdvoorzieningen, de vrijwillige hulpdienst, sociale alarmering, de vrijwillige terminale thuiszorg, buddyprojecten (georganiseerd door het NIM maatschappelijk werk), bezoekgroepen (door de Zonnebloem Rode Kruis, parochie, KBO). Deze voorzieningen vallen deels onder de ondersteunende voorzieningen, die zijn beschreven in hoofdstuk 4.

Vraag

Er is nauwelijks inzicht in de vraag naar mantelzorgondersteuning. Dit is ook de reden waarom de werkgroep mantelzorgondersteuning voor de zomer van 2006 interviews met mantelzorgers gepland heeft.

We kunnen wel een schatting maken van het aantal mantelzorgers in de gemeente Heumen. Uit landelijk onderzoek (zoals dit is gepresenteerd door de gemeente Wijchen tijdens een presentatie over mantelzorg in de WMO, februari 2006), is namelijk bekend dat er landelijk, van de 16 miljoen inwoners, 3,7 miljoen mantelzorger zijn.

Tabel 12 Schatting aantal mantelzorgers in de gemeente Heumen.

	Aantal inwoners	Aantal mantelzorgers
Nederland	16.000.000	3.700.000
Gemeente Heumen	16.000	3.700

Maken we op grond van de landelijke cijfers een grove schatting van het aantal mantelzorgers in de gemeente Heumen, dan komen we op 3.700 mantelzorgers in deze gemeente. Aangezien uit het onderzoek van het SWOGH (2003) bleek dat het informele netwerk in Heumen, Overasselt en Nederasselt groot is, zouden we kunnen veronderstellen dat het aantal mantelzorgers in de gehele gemeente Heumen nog wat hoger ligt dan de geschatte 3.700. In de kernen Heumen, Overasselt en Nederasselt nemen kinderen vaak de taak van mantelzorger op zich. In Malden is minder sociaal netwerk; vooral in Malden zijn er veel ouderen die geen hulp krijgen en het wel nodig hebben.

De GGD regio Nijmegen heeft in 2005 een onderzoek gedaan onder ouderen in de regio en ook in de gemeente Heumen. Daarvoor zijn in de gemeente Heumen 449 ouderen boven de 65 jaar ondervraagd over het onderwerp mantelzorg. Een

opvallende uitkomst van het onderzoek was dat 11 % van de 449 ondervraagde ouderen (in totaal 44 mensen) in de gemeente Heumen het afgelopen jaar mantelzorg had gegeven; dat percentage ligt iets hoger dan het percentage voor de regio (9%). De mantelzorg werd opvallend vaak verleend aan burens, vrienden of kennissen: dit gebeurde in 4% van de gevallen, terwijl dit percentage voor de regio 1% bedraagt. Van de groep oudere mantelzorgers in de gemeente Heumen (de 44 ouderen) voelde ongeveer 7% zich overbelast door de mantelzorg. Van deze 44 ouderen, geven er 13 aan behoefte te hebben aan ondersteuning bij het geven van mantelzorg. Aangezien de aantallen mantelzorgers afkomstig uit de gemeente Heumen in het onderzoek van de GGD erg klein waren (we gaan uit van de groep die in het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven, dat zijn 44 van de 449 mensen), kunnen we verder niet zoveel uit het onderzoek concluderen.

Knelpunten in de aansluiting van vraag en aanbod

Tijdens de panelbijeenkomst met zorgvragers is geconstateerd dat de groep mantelzorgers voor veel organisaties in de gemeente vrijwel onzichtbaar is. Een van de vrijwilligers op de bijeenkomst zei hierover: 'Mantelzorgers blijven vaak verborgen, lopen niet rond met een bord op buik 'ik ben mantelzorger'. De vrijwilligersorganisatie de Zonnebloem heeft soms wat meer kijk op mantelzorgers.

Ook werd in de panelbijeenkomst met zorgvragers opgemerkt dat er in de gemeente Heumen lange tijd weinig uitwisseling en coördinatie tussen de verschillende vrijwilligersorganisaties was. Daardoor werden signalen niet, of te weinig, opgepakt. Volgens een van de vrijwilligers is dat momenteel aan het veranderen. De organisaties zijn net gestart met samenwerking, zodat problemen meer samen aangepakt kunnen worden.

Mantelzorgers zijn door hun 'onzichtbaarheid' moeilijk bereikbaar. Volgens de zorgvragers zou het serviceloket een rol moeten krijgen in het bereiken van de mantelzorgers.

Ook is tijdens de panelbijeenkomst met zorgvragers geconstateerd dat veel zorgvragers niet precies weten wat de term respijtzorg betekent. Ze weten bijvoorbeeld niet dat de dagopvang in de Malderburch ook een vorm van respijtzorg is. Men blijkt nauwelijks bekend met de diverse mogelijkheden voor respijtzorg/mantelzorgondersteuning.

Er wordt een verschil in behoefte aan respijtzorg tussen Malden en andere kernen gesignaleerd. In de andere kernen is de gemeenschap hecht; de mantelzorg is er goed; kinderen wonen in dezelfde kernen, en helpen hun ouders veel. De kinderen van de ouderen in Malden wonen echter vaak ver weg, kunnen hun ouders minder goed of minder vaak helpen.

De Stichting Vrijwilligers Terminale Zorg Heumen, Malden en Mook kan voldoen aan de behoefte aan respijtzorg door bijvoorbeeld een nacht over een patiënt te waken, zodat de familie dat niet hoeft te doen. Maar de mogelijkheden hiertoe zijn beperkt; de organisatie loopt zelf tegen grenzen aan: ze hebben weinig vrijwilligers (12), het is moeilijk nieuwe vrijwilligers aan zich te binden.

Conclusie

Het is van belang beter zicht te krijgen op de groep mantelzorgers en haar behoefte aan ondersteuning. Deze groep zal in de nabije toekomst met de schaarser wordende zorg meer belast worden. Bij het serviceloket ligt een belangrijke taak om de mogelijkheden van mantelzorgondersteuning onder een breder publiek bekend te maken. Ook lijkt het nuttig te zoeken naar mogelijkheden om vrijwilligersorganisaties verder te ondersteunen.

Vanuit de panelbijeenkomst met zorgaanbieders is gesignaleerd dat betaalbaarheid ook een belangrijke factor is. De thuiszorg verzorgt ook terminale zorg; maar voor sommige mensen is dat te duur. Dan is het belangrijk dat er ook vrijwillige zorg bestaat. Het aspect betaalbaarheid zou moeten worden meegenomen in de interviews die de werkgroep mantelzorgers gaat houden met mantelzorgers. Vanuit de zorgaanbieders is gesuggereerd ook de betaalbaarheid van ondersteuningsvormen bij de interviews aan de orde te stellen. Een van de aanwezigen zei hierover: *'Als je mensen vraagt waar ze behoefte aan hebben, noemen ze veel dingen; als je ze vraagt waar ze voor zouden willen betalen, wordt het een ander verhaal. Stel daarom dus de vraag: waar heeft u behoefte aan en wat heeft u ervoor over?'*

De werkgroep mantelzorg zal op grond van de inventarisatie aanbevelingen aan de gemeente formuleren, zodat die binnen de WMO handvatten heeft om mantelzorgers te ondersteunen.

5.6 Samenvatting en conclusies

De nulmeting op het terrein van zorg richt zich op de volgende aspecten:

- Voldoende capaciteit van verzorging en verpleging aan huis.
- De afstemming van verschillende typen zorg (bijvoorbeeld door thuiszorg te organiseren in samenwerking met verzorgingshuis).
- De beschikbaarheid van 24-uurs planbare en niet-planbare zorg.
- De beschikbaarheid van een breed ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers, waaronder respijtzorg, informatie, uitwisselen van ervaringen en deskundigheidsbevordering.

Capaciteit van verzorging aan huis

Het gaat hierbij om huishoudelijke verzorging die vanaf 1 januari 2007 een gemeentelijke verantwoordelijkheid wordt. Huishoudelijke verzorging wordt geboden door de thuiszorg, particuliere verzorgers en door mantelzorgers. In 2004 maakten 245 personen gebruik van het aanbod aan huishoudelijke verzorging van de thuiszorg.

Zorggebruikers en aanbieders verwachten dat in de toekomst de schaarste aan middelen de toegang tot de huishoudelijke verzorging zal belemmeren. De zorggebruikers constateren dat de thuiszorg door een te gering budget niet kan voldoen aan de vraag naar huishoudelijke verzorging waar mensen voor geïndiceerd zijn. Tegelijkertijd wordt de indicering voor huishoudelijke verzorging door de zorggebruikers als zeer streng ervaren.

De zorgaanbieders verwachten dat de vraag hoe om te gaan met de schaarste een belangrijk politiek thema wordt. Zij hechten er veel waarde aan dat de zorg daar terechtkomt waar deze het hardst nodig is. Belangrijk is dan dat er een goed beeld bestaat van alle zorgvragers.

De zorggebruikers hechten veel waarde aan de kwaliteit van de huishoudelijke verzorging. Daarbij doelen zij op continuïteit, voldoende aanbod, personeel van goede kwaliteit en het belang van de signalerende functie van de huishoudelijke verzorging.

Afstemming van verschillende typen zorg

Hier is geen doelstelling op geformuleerd. Er zijn vele vormen van samenwerking tussen verschillende zorgaanbieders. Er is op dit moment geen inzicht in de knelpunten in de afstemming van verschillende typen zorg op elkaar.

Garanderen van 24-uurs zorg

Het gaat hierbij om de beschikbaarheid van 24-uurs planbare en niet-planbare zorg. Tijdens de expertbijeenkomst is de doelstelling van de werkgroep 24-uurs planbare en niet-planbare zorg van de werkconferentie van het samenwerkingsverband, overgenomen.

De werkgroep, waarin de verschillende zorgaanbieders vertegenwoordigd zijn, wil de 24-uurs planbare en niet-planbare zorg per januari 2007 realiseren. Per september 2006 zijn echter al een heel aantal plannen van de werkgroep gerealiseerd.

Een ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers

Zowel het Steunpunt mantelzorg Zuid-Gelderland als de Malderburch biedt verschillende vormen van mantelzorgondersteuning aan, zoals informatie en voorlichting, dagverzorging, tijdelijke opname.

Er zijn naar schatting tussen de 3000 en 4000 mantelzorgers in Heumen. Er is geen inzicht in de behoefte aan ondersteuning van deze groep. Het samenwerkingsverband heeft de Werkgroep Mantelzorg opgericht om het huidige ondersteuningsaanbod en de behoeften van mantelzorgers te inventariseren.

De leden van het samenwerkingsverband hebben vooralsnog weinig zicht op de problemen waar mantelzorgers mee worstelen. Mantelzorgers zijn vaak weinig zichtbaar. De vrijwilligersorganisaties hebben meestal nog de meeste contacten met mantelzorgers, maar er was tot nu toe weinig uitwisseling en coördinatie. De zorgvragers verwachten dat het toekomstige serviceloket van de gemeente ook het bereiken van mantelzorgers als een belangrijke taak ziet.

De Stichting Vrijwilligers Terminale Zorg biedt ondersteuning aan mantelzorgers door bijvoorbeeld 's nachts te waken. In de praktijk blijkt het echter moeilijk voldoende vrijwilligers voor deze intensieve taak te vinden.

Wonen en zorg in samenhang

6.1 Inleiding

Het overheidsbeleid is erop gericht om mensen met een beperking zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen (SCP, 2006). Door ontwikkelingen als vergrijzing en extramuralisering zal de vraag naar bijzondere woonvormen en voorzieningen stijgen. Ook door de toename van het aantal huishoudens neemt de vraag naar huisvesting in de toekomst steeds verder toe. In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag hoe het aanbod van wonen met zorg er in de gemeente Heumen op dit moment uit ziet, en of dat zal kunnen voldoen aan de toekomstige vraag. We bespreken de verschillende woonvormen en combinaties met zorg in de gemeente Heumen. Allereerst zullen we kort ingaan op het aspect van volwaardig burgerschap:

- Voldoende opvang in verpleeg- en verzorgingstehuizen.

Dit was een apart onderwerp in de expertbijeenkomst van 30 maart 2006. Het onderwerp werd aanvankelijk geschaard onder het thema zorg. Het past naar onze mening echter beter bij het onderwerp wonen en zorg, omdat het gaat om de woonvormen voor verzorging en verpleging. Daarom bespreken we het hier.

Vervolgens behandelen we de aspecten van volwaardig burgerschap, zoals die met de leden van het samenwerkingsverband voor het wonen zijn geformuleerd. Dat zijn de volgende aspecten:

- De beschikbaarheid van (kleine) wooneenheden met zorg en/of begeleiding nabij.
- De beschikbaarheid van levensloopbestendige woningen.
- De mogelijkheden die er zijn om bestaande woningen aan te passen.
- De beschikbaarheid van voldoende betaalbare woningen. Voldoende diversiteit in de huur- en koopsector.

6.2 Verzorging en verpleging

Volwaardig burgerschap op het vlak van zorg, heeft onder andere te maken met voldoende opvang in verpleeg- en verzorgingstehuizen.

Vanuit dit aspect is samen met de leden van het samenwerkingsverband die deelnamen aan de expertbijeenkomst de volgende doelstelling geformuleerd:

Doelstelling:

In de toekomst is er somatische verpleeghuiszorg in de gemeente Heumen, door aanvulling van het zorgaanbod vanuit de woon-zorgcomplexen in Overasselt en Heumen. Ook is er zicht op locaties in de overige kleine kernen waar meer zorg geboden kan worden.

Aanbod

In de Malderburch zijn 79 verzorgingshuisplekken, twintig plekken voor psychogeriatrische zorg (in een afzonderlijke woonvorm voor twintig mensen), en drie tijdelijke plekken (logeerplekken/respijtzorg).

Vraag

Momenteel staan zeventig mensen op de wachtlijst. Er zijn mensen die indicatie hebben voor plaatsing binnen drie weken, maar soms moeten ze twee jaar wachten.

Knelpunten; in hoeverre sluit het aanbod aan op de vraag?

De zorgvragers hebben de volgende knelpunten gesignaleerd:

- Er is behoefte aan meer tussenvormen tussen intramuraal en extramuraal wonen. Naast de wachtlijst voor de Malderburch, zijn er veel wachtenden voor de aanleunwoningen, de woon-zorgcomplexen en de Hubertushof.
- Mensen uit gemeente Heumen kunnen in de Malderburch geplaatst worden, maar ook in ander verzorgingshuizen in de regio. Hierover zijn veel klachten.
- Er is geen centrale wachtlijst voor alle verzorgingshuizen in de regio's. Het gevolg is dat sommige mensen bij drie verzorgingshuizen op de wachtlijst staan en drie keer worden meegeteld.
- In de gemeente Heumen ontbreekt somatische verpleeghuiszorg.
- Er is in de gemeente vraag naar meer plekken voor psychogeriatrische zorg. Dit zal in de toekomst een knelpunt worden.

De toekomst

De zorgaanbieders geven in de panelbijeenkomst met zorgaanbieders aan dat men in de kleine kernen of op andere locaties in Malden meer kleinschalige woonvormen voor ouderen met psychogeriatrische problematiek zou willen creëren. Hetzelfde geldt voor de groep ouderen met psychiatrische problematiek. De aanbieders denken beide groepen eventueel in één woonvorm te kunnen plaatsen. De omvang van het tekort aan plekken voor psychogeriatrische zorg is in beeld te brengen door te kijken naar het percentage ouderen dat momenteel gebruikmaakt van verpleeghuiszorg. Men kan dit plaatsen naast het aantal ouderen en dementerenden dat men in 2010/2015 verwacht. Zo kan bekeken worden hoeveel plekken voor psychogeriatrische zorg er in de toekomst nodig zijn. Vervolgens is het zaak te onderzoeken in welke kernen deze psychogeriatrische zorg geboden kan of moet worden. Waar is deze zorg nodig?

6.3 Wonen met zorg

Het gaat hierbij om twee samenhangende thema's:

- De beschikbaarheid van (kleine) wooneenheden met zorg en/of begeleiding nabij.
- De beschikbaarheid van levensloopbestendige woningen.

Tijdens de expertbijeenkomst op 30 maart 2006 bleek dat de verschillende aspecten van wonen moeilijk van elkaar te scheiden zijn. Bijvoorbeeld de

beschikbaarheid van (kleine) wooneenheden met zorg en/of begeleiding nabij, de beschikbaarheid van levensloopbestendige woningen, en de mogelijkheden die er zijn om bestaande woningen aan te passen. Als er te weinig levensloopbestendige (aangepaste) woningen zijn, zal het aantal vragen om de eigen woning aan te kunnen passen, toenemen. De verschillende aspecten staan met elkaar in verband. Daarom is in de expertbijeenkomst aangegeven dat het belangrijk is voor het wonen een beleidsplan te ontwikkelen waarin de verschillende onderwerpen in samenhang worden bekeken.

Men kwam in de expertbijeenkomst tot de volgende SMART-doelstellingen:

Doelstelling:

Formuleer een beleidsplan waarin de hierna beschreven elementen in samenhang zijn opgenomen.

- a. Bouw van levensloopbestendige woningen met zorg en/of begeleiding nabij op basis van vraagonderzoek onder ouderen en gehandicapten.*
- b. Aanpassen bestaande woningvoorraad op basis van inzicht in diversiteit vraag.*
- c. Kleine kernen: afgestemd aanbod dat aansluit bij de vraag.*

Aanbod

Aanbieders van wonen met zorg zijn de Malderburch, Pluryn, RIBW, Dichterbij, GGZ, vaak in samenwerking met de thuiszorg. Naast dit aanbod van wonen met zorg, heeft Oosterpoort wooncombinatie ook nog een aanbod van seniorenwoningen; voor ouderen geschikte woningen zonder niveauverschillen. In Bijlage 3, in tabel B staat het woningaanbod van de verschillende zorgaanbieders in Heumen, vermeld.

In onderstaande tabel presenteren we het totale aanbod aan woningen voor mensen met een beperking in Heumen. Hierin zijn ook de seniorenwoningen opgenomen, dus niet alleen het aanbod van woningen met zorg.

In de linker kolom staan de termen grootschalig beschermd wonen, kleinschalig beschermd wonen, verzorgd wonen en geschikt wonen.¹⁴ We hebben het aantal wooneenheden in de tweede kolom vermeld. In de laatste kolom is het aantal bewonersplekken weergegeven. Dit omdat we deze gegevens verderop willen vergelijken met prognoses over de vraag naar woningen (met zorg). In het overzicht is woonbegeleiding niet opgenomen, omdat dit hulpaanbod in principe losstaat van de woonsituatie.

¹⁴ Deze termen zijn afkomstig uit de het concept vraaganalyse (2006), en worden uitgelegd in Bijlage 3, overzicht D.

Tabel 13 Totale aanbod aan woningen voor mensen met een beperking in Heumen, naar woonvorm.

Woonvorm	Locaties	Aantal woon-eenheden	Aantal bewoners-plekken
Grootschalig beschermd wonen		1	79
Malden	Malderburch - verzorgingshuisplekken	1	79 ¹⁵
Heumen	-	-	-
Overasselt	-	-	-
Nederasselt	-	-	-
Kleinschalig beschermd wonen		17	127
Malden	Malderburch - psychogeriatrische zorg	1	20
	RIBW - Beschermd woonvormen Malden	2	14
	Plurn - Woongroep Malden	1	14
	Plurn - Woonvorm Malden	1	20
	Dichterbij - groepswoningen Broeksingel Malden	5	27
	Dichterbij - groepswoningen Grote Loef Malden	2	8
Heumen	-	-	-
Overasselt	Dichterbij - groepswoningen Overasselt	6	24
Nederasselt	-	-	-
Verzorgd wonen		147	226 ¹⁶
Malden	Seniorenwoningen Hubertushof*	68	X1,5 = 102
	Aanleunwoningen Malderhof*	30	X1,5 = 45
	RIBW: 2-persoonsappartementen Malden (hiervan 1 in Hubertushof)	3	6
	Dichterbij - 2-persoonsappartementen Grote Loef Malden	2	4
	Plurn - Trainingshuis Malden	1	4
Heumen	Wozoco - Heumense hof	22	X1,5 = 33
Overasselt	Mijlpaal - Overasselt	21	X1,5 = 31,5
Nederasselt	-	-	-
Geschikt wonen (wonen met thuiszorg) ¹⁷		213	320
Malden	Seniorenwoningen	177	X1,5 = 265,5
Heumen	Seniorenwoningen	8	X1,5 = 12
Overasselt	Seniorenwoningen	12	X1,5 = 18
Nederasselt	Seniorenwoningen	16	X1,5 = 24
Totaal			752

¹⁵ Hiernaast zijn er in de Malderburch drie tijdelijke logeerplekken.

¹⁶ Wat betreft de seniorenwoningen en woon-zorgcomplexen hebben we geen gegevens over aantallen bewoners van de woningen. Het kan zijn dat een seniorenwoning één bewoner heeft, het kan ook zijn dat er twee mensen wonen. Daarom zijn we er voor deze woningen voor het gemak van uitgegaan dat er in deze woningen gemiddeld 1,5 persoon woont; zo komen we op een schatting van het aantal bewonersplekken.

¹⁷ De aantallen geschikte woningen die in de tabel staan vermeld, geven geen beeld van het totale aanbod aan geschikte woningen in de gemeente Heumen, maar alleen een beeld van het aanbod dat vanuit Oosterpoort Wooncombinatie bestaat.

We bekijken met behulp van de tabel en de gegevens uit hoofdstuk 3 de verhouding tussen de woonvormen en de mate waarin deze verspreid zijn over de vier kernen van de gemeente. We zagen in hoofdstuk 3 dat van alle inwoners van de gemeente Heumen, 72% in Malden woont. Wat dat betreft staat de Malderburch, het verzorgingshuis in de gemeente, op de juiste plek.

Van het aantal bewonersplekken in kleinschalige beschermde woonvormen in de gemeente, is 81% (123 van de 127 bewonersplekken) gelegen in Malden, de rest van de bewonersplekken is gelegen in Overasselt, na Malden de grootste kern van de gemeente. Dat lijkt gezien de bewonersaantallen een aardige verdeling. Ook de mogelijkheden voor verzorgd wonen zijn goed verdeeld over de gemeente: 71% van de bewonersplekken in locaties voor verzorgd wonen (161 van de 226 bewonersplekken) is gesitueerd in Malden, 14,6% in Heumen (dat lijkt een beetje veel voor zo'n kleine kern) en 13,7% in Overasselt.

De mogelijkheden voor geschikt wonen, (seniorenwoningen) zijn op zich ook goed verdeeld over de gemeente; 83% van de woningen is gelegen in Malden. Echter, de kern Overasselt heeft in verhouding tot het inwonersaantal wel heel weinig seniorenwoningen: slechts 5,6% van alle seniorenwoningen in de gemeente Heumen (12 van de 213) is in deze kern gelegen.

Vraag

Inzicht krijgen in de vraag naar woningen met mogelijkheden voor zorg/begeleiding nabij, blijkt moeilijk. Bij Pluryn is een wachtlijst van vijf tot tien mensen; de wachttijd kan enkele jaren betreffen. Voor de Malderburch is een wachtlijst van zeventig mensen. Bij de andere instanties voor mensen met een beperking zijn geen wachtlijsten. Oosterpoort wooncombinatie werkt met een distributiemodel. Dit houdt in dat het aanbod aan woningen via internet en papieren folders bekend wordt gemaakt. Woningzoekenden kunnen zelf op een woning reageren. Door deze werkwijze is er weinig zicht op het aantal mensen dat een bepaald soort woning zoekt. Men weet uitsluitend iets over de populariteit van bepaalde woningen. Zo zijn er altijd veel reacties als er een appartement in de Hubertushof vrijkomt. Tijdens de bijeenkomst met zorgvragers is nog gemeld dat de vraag naar aanleunwoningen in Malden sterk gestegen is. In het concept vraaganalyse (2006) is een inschatting gemaakt naar de vraag naar verschillende woonvormen. Een tabel met deze inschatting is te vinden in Bijlage 3, tabel C. Men baseert zich in deze tabel op de schattingen van aantallen zorgvragers in 2005 en 2010.

Knelpunten; discrepanties tussen vraag en aanbod

Er zijn verschillende notities geschreven over de aansluiting van vraag en aanbod op het vlak van wonen (met zorg) in de gemeente Heumen. De belangrijkste daarvan zijn de pleitnotitie wonen geschreven door de werkgroep huisvesting bijzondere doelgroepen, de notitie 'wonen voor senioren', samengesteld door de KBO's in de gemeente Heumen, een onderzoek van de SWOGH onder 70-plussers in de gemeente (in 2003) en de vraaganalyse 'wonen met zorg' (basis voor de nieuwe woonvisie van de gemeente Heumen en Oosterpoort wooncombinatie). De conclusies uit de verschillende notities beschrijven we eerst, daarna volgen enkele knelpunten die vanuit de panelbijeenkomsten naar voren kwamen.

- Momenteel wonen veel ouderen (75+) nog zelfstandig. (Notitie KBO's, Onderzoek SWOGH [2003]).
- Ouderen hebben te weinig mogelijkheden om door te stromen naar een voor hen geschikte woning. Hierdoor blijven ze te lang in hun minder geschikte woning wonen (Onderzoek SWOGH [2003]).
- Dertig procent van de onderzochten ervaart belemmeringen om in de toekomst zelfstandig te blijven wonen (Onderzoek SWOGH [2003]).
- De helft van de ouderen woont in een aangepaste woning. Hoe hoger de leeftijd, hoe meer aanpassingen (vooral rond de 80-84 jaar veel aanpassin-

gen, dit is ook leeftijd waarin veel ouderen verhuizen) (Onderzoek SWOGH [2003]).

- In de gemeente Heumen, vooral in Malden, is grote behoefte aan meer zelfstandige seniorenwoningen en aanleunwoningen (Onderzoek SWOGH (2003), Pleitnotitie huisvesting bijzondere doelgroepen, notitie KBO's).
- Vooral in Malden is een groot tekort aan geschikte woningen; weinig bouw mogelijkheden; geringe aantallen te bereiken op inbreidingslocaties; veel vraag naar huurwoningen (Onderzoek SWOGH [2003], Pleitnotitie huisvesting bijzondere doelgroepen, notitie KBO's).
- Ouderen hebben geen behoefte aan domotica; wel aan ruime woningen (vloeroppervlak 90 m² ipv 70m²) en variatiemogelijkheden voor de indeling (Notitie KBO's).
- Bouwtempo van vijftien woningen per jaar (zoals verwoord in woonvisie gemeente uit 2002) is te laag (Pleitnotitie huisvesting bijzondere doelgroepen).
- Er zijn meer woningen nodig voor gehandicapten. De becijferde behoefte van zeventig woningen per jaar zal op de locaties in Malden niet gehaald worden (Pleitnotitie huisvesting bijzondere doelgroepen).
- Vraag naar 'tussenvormen' tussen verzorgingshuis en zelfstandig wonen neemt toe: er komt meer behoefte aan kleinschalig beschermd wonen en verzorgd wonen, en minder aan grootschalig beschermd wonen en zelfs wonen met thuiszorg (Vraaganalyse).
- Er is een groeiende vraag naar nieuwe woon-zorgarrangementen; het gaat vooral om kleinschalige gedeconcentreerde woon-zorgeenheden (200-300 eenheden nodig in 2015) (Vraaganalyse).
- Daarnaast is aandacht vereist voor de toegankelijkheid van de bestaande voorraad (Vraaganalyse).

Tijdens de panelbijeenkomst met zorgvragers zijn veel van de hierboven genoemde knelpunten herkend, vooral ook het feit dat er meer behoefte komt aan kleinschalig beschermd wonen en verzorgd wonen, en minder aan grootschalig beschermd wonen. Door de zorgvragers is opnieuw benadrukt dat het aanbod van geschikte woningen vaak niet aansluit op de vraag van ouderen. Ouderen die graag uit hun grote huis weg willen, willen niet zo klein wonen als in een verzorgingshuis; men heeft behoefte aan een gelijkvloerse woning met een woonoppervlak van 80-90 m², met een tweede slaapkamer. Het is dus belangrijk bij nieuwbouw te kijken naar de diversiteit aan woonvormen, het bouwen van grotere huizen, fantasierijker bouwen.

Verder is geconstateerd dat het aanbod aan woon-zorgeenheden op dit moment (wozoco's in Heumen en Overasselt, de Oase en Hubertushof, en aanleunwoningen) te weinig is om aan de vraag te voldoen. Ten slotte merken de zorgvragers op dat de drempel voor indicering voor het zorgcentrum zeer hoog is. De mensen die in het zorgcentrum terechtkomen, hebben al bijna een verpleeghuisindicatie.

In de vraaganalyse is over de aansluiting tussen de vraag en het aanbod een nuancering gemaakt: ondanks het feit dat er een tekort is aan geschikte woningen voor ouderen, verruimt slechts een kleine groep ouderen de oude woning voor appartement/huurwoning. Deze nuancering werd in de panelbijeenkomst met zorgaanbieders bevestigd.

Men beaamt dat met name in Malden een tekort bestaat aan ouderenwoningen. Tegelijkertijd is de ervaring dat ouderen als ze eenmaal een woning krijgen toegewezen, ook vaak moeite hebben met het verhuizen. Deze groep is bang om na een verhuizing in een sociaal isolement terecht te komen. Een reële angst gezien het feit dat ouderen minder mobiel zijn, en dus minder mogelijkheden hebben om anderen op te zoeken. Dit verklaart waarom de seniorenwoningen in de Hubertushof zo populair zijn. De locatie is zeer goed.

Ook is tijdens de panelbijeenkomst met zorgaanbieders aangegeven dat de grote vraag naar geschikte woningen (zoals gesignaleerd in de aangehaalde notities van de KBO's, SWOGH en de pleitnotitie huisvesting bijzondere doelgroepen) in contrast staat met het gegeven dat Oosterpoort wooncombinatie begin 2006 grote moeite had met het verhuren van een aantal aangepaste woningen. Men bemerkt dat de doelgroep zelf zeer specifiek is en hierdoor ook heel expliciete woonwensen heeft, die niet altijd aansluiten op het aanbod.

Toekomst

In het document vraaganalyse heeft men een inschatting van de huidige behoefte aan woon-zorgarrangementen gemaakt op grond van de indeling van vier vormen van woonarrangementen¹⁸:

- grootschalig beschermd wonen;
- kleinschalig beschermd;
- verzorgd wonen;
- geschikt wonen (wonen met thuiszorg).

Door deze inschatting te plaatsen naast het overzicht van het huidige aanbod, krijgen we een beeld van de mate waarin het huidige woningaanbod aansluit bij de vraag.

Tabel 14 Aanbod en vraag naar diverse woonvormen in Heumen, in 2005 en 2015.

Woonvorm	Aanbod: aantal bewoners- plekken	Inschatting aantal zorg- vragers 2005 ¹⁹	Vraag in 2015 bij gematigde extramurali- sering ²⁰
Grootschalig beschermd wonen	79	200	170
Malden - Malderburch	79		
Heumen	-		
Overasselt	-		
Nederasselt	-		
Kleinschalig beschermd wonen	127	5	15
Malden	123		
Heumen	-		
Overasselt	24		
Nederasselt	-		
Verzorgd wonen	226	140	215
Malden	161		
Heumen	33		
Mijlpaal - Overasselt	32		
Nederasselt	-		
Geschikt wonen (wonen met thuiszorg)	320	790	870
Seniorenwoningen Malden	265,5		
Seniorenwoningen Heumen	12		
Seniorenwoningen Overasselt	18		
Seniorenwoningen Nederasselt	24		
Totaal	752	1135	260

Bron: Aedes-Arcares (2004), Leeftijdsspecifieke normen Companen (2004), Primos (2003), bewerking Companen.

¹⁸ Uitwerking definities zie Bijlage 3, tabel D.

¹⁹ Aantal zorgvragers in Heumen geschat op basis van landelijke cijfers van Aedes-Arcares, Companen en Primos.

²⁰ In het concept vraaganalyse is uitgegaan van twee scenario's: snelle extramuralisering en gematigde. We nemen hier de schattingen voor gematigde extramuralisering op.

In bovenstaande tabel hebben we de diverse woonvoorzieningen in Heumen ingedeeld naar de definities zoals beschreven in de vraaganalyse. De voorzieningen zijn niet altijd eenduidig in te delen, hier valt over te discussiëren. Zo kun je je afvragen of de beschermde woonvormen van de RIBW een vorm van kleinschalig beschermd wonen zijn, of een vorm van verzorgd wonen. Wij hebben ervoor gekozen dat woonvormen van het RIBW, Pluryn en Dichterbij, waar bewoners meer ‘zelfstandig’ zijn, en begeleid worden bij het zelfstandig wonen, te scharen onder ‘verzorgd wonen’.

Uit de tabel valt over de ‘huidige aansluiting van aanbod en vraag’ (2005) te concluderen dat het aanbod voor mensen die grootschalig beschermd willen wonen, lager is dan de vraag. Het aanbod aan kleinschalig beschermd woonvormen en het aanbod van verzorgd wonen, overtreft de vraag. De vraag naar geschikt wonen en geschikte woningen is echter weer lager dan de vraag. Op grond hiervan valt te concluderen dat er meer intramurale ‘woonplekken’ nodig zijn, en veel meer geschikte woningen. Het is echter de vraag of de (aanbod)-gegevens in de gepresenteerde tabel volledig en correct zijn. In het concept vraaganalyse kwam men op basis van tabel C uit de bijlage, de schattingen van aantallen zorgvragers in 2005 vergeleken met 2015, tot andere conclusies. Daar werd juist geconcludeerd dat er in de toekomst grote behoefte zal zijn aan tussenvormen van wonen, vormen voor kleinschalig beschermd wonen en verzorgd wonen.

Conclusie

Betere aansluiting vraag en aanbod

Op basis van de verzamelde gegevens en onderzoeksresultaten kan een algemene conclusie worden getrokken: houd rekening met specifieke woonwensen van deze specifieke doelgroep, zodat er een betere match komt tussen vraag en aanbod. Zorgaanbieders zelf gaven in de panelbijeenkomst aan dat naast de fysieke woonwens, de sociale woonwens voor deze doelgroep zeer belangrijk is. Mensen met een beperking zijn erg afhankelijk van de directe woonomgeving. Dit verklaart de grote populariteit van de Hubertushof, de seniorenwoningen die vlakbij het verzorgingshuis zijn gelegen (mensen kunnen elkaar daar ontmoeten) en dichtbij diverse voorzieningen (winkels) in Malden. Men zou meer kunnen leren van deze goede voorbeelden. Door bijvoorbeeld te onderzoeken waarom er zoveel vraag naar de Hubertushof is, en welke factoren hierin meespelen, zou je elders hetzelfde concept kunnen uitvoeren. En deze ‘good practice’ over de gemeente kunnen verspreiden.

Schaarste: Prioriteiten stellen

Ook wat het onderwerp ‘wonen met zorg’ betreft, en het aanbod aan aangepaste woningen, ontstaat (en bestaat?) een situatie van schaarste. Oosterpoort Wooncombinatie noemde tijdens de panelbijeenkomst dat met de huidige woningen en de bouwplannen, de vergrijzing in de komende jaren niet opgevangen kan worden. Het is belangrijk dit te accepteren en te zoeken naar goede alternatieven. Je zult het in Malden niet op kunnen vangen, dus er zal altijd een groep ouderen zijn die in plaats van verhuizen naar een nieuwbouwwoning, de eigen woning zal moeten aanpassen, of zal moeten verhuizen naar andere gemeentes, zoals Nijmegen of Groesbeek.

Als de conclusie klopt dat de vergrijzing niet opgevangen kan worden met nieuwbouw voor ouderen, dan betekent dit dat extra energie gestopt moet worden in een goed voorzieningenaanbod voor alle wijken. Dat maakt het voor ouderen en mensen met een beperking in ieder geval iets gemakkelijker. Er zal in de nabije toekomst een zwaar beroep worden gedaan op de Wvg, vanuit de

aanpassingen van de huidige woningen. Dit kost echter veel geld; men moet de financierbaarheid niet uit het oog verliezen.

6.4 Aanpassingen aan woningen

Woningaanpassingen worden geregeld vanuit de Wet Voorzieningen Gehandicapten (Wvg). Doelstelling van het beleid is: Burgers met beperkingen de mogelijkheid bieden om met financiële ondersteuning hun woning aan te passen zodat ze zelfstandig kunnen blijven wonen.

Aanbod

Inwoners van de gemeente Heumen kunnen bij het zorgloket van de gemeente een aanvraag voor een woningaanpassing indienen.

Vraag

Inzicht in de vraag naar woningaanpassingen is te verkrijgen door het aantal aanvragen voor aanpassingen die bij het zorgloket van de gemeente Heumen gedurende een jaar binnenkwamen, te beschrijven. In onderstaande tabel zijn de aanvragen bij het zorgloket in 2005 vermeld.

Tabel 15 Aanvragen voor woningaanpassingen bij het zorgloket in 2005.

Soort aanpassingen	Aantal aanvragen in 2005
Roerende zaken	34
Aanpassing in eigen woning	29
Aanpassing in huurwoning	39
Verhuiskosten	7
Woningaanpassing/onderhoud	84
totaal	193

Knelpunten

We hebben geen beeld van knelpunten op het vlak van woningaanpassingen.

6.5 Betaalbaar wonen

Woonwensen van mensen verschillen. Rekening houden met een diversiteit aan woonwensen, kan alleen door diverse soorten woningen te bouwen. Woningen die voor groepen mensen met verschillende inkomens toegankelijk zijn. Uit diverse notities van organisaties in de gemeente Heumen (onderzoek SWOGH, Pleitnotitie huisvesting bijzondere doelgroepen, notitie KBO's), is gebleken dat vooral in Malden veel vraag naar huurwoningen is. We bekijken in deze paragraaf de beschikbaarheid van voldoende betaalbare woningen en de diversiteit van het woningaanbod in de huur- en koopsector.

Aanbod

De woningcorporatie Oosterpoort Wooncombinatie verzorgt het door de overheid gesubsidieerde deel van de huursector. Daarnaast bestaan er nog particuliere verhuurders.

Vraag

In het document vraaganalyse wordt bekeken wat voor soort woning verschillende huishoudens zoeken (huur of koop). Om dit goed te kunnen bekijken, onderscheiden ze verschillende typen huishoudens op de woningmarkt. Deze

typen huishoudens staan in onderstaande tabel.²¹ In de tabel staat met percentages beschreven hoeveel huishoudens jong dan wel oud zijn, en een laag dan wel een hoog inkomen hebben.

Tabel 16 Het aandeel van de doelgroepen (in percentages) op de woningmarkt in de gemeente Heumen.

Typen huishoudens	2005	2010	2015
Kleine 'jonge' huishoudens met laag inkomen	20%	18%	17%
Gezinnen laag inkomen	30%	28%	26%
Gezinnen hoog inkomen	17%	16%	15%
Ouderen laag inkomen	8%	8%	8%
'Jonge' ouderen hoog inkomen	20%	23%	25%
'Oude' ouderen hoog inkomen	5%	7%	9%
Totaal	100	100	100

Bron: CBS (2005), Primos (2003), bewerking Companen.

In de tabel is te zien dat het aandeel van oudere groepen op de woningmarkt groter wordt; het gaat vooral om jonge ouderen met een hoog inkomen. Ook de groep oude ouderen met een hoog inkomen wordt de komende jaren groter. Ouderen met een laag inkomen vormen een relatief kleine groep huishoudens.

We weten niet precies hoeveel huishoudens van deze groepen graag in een huurwoning dan wel een koopwoning willen wonen. Wel zijn er gegevens over het aantal huishoudens dat op dit moment bij Oosterpoort Wooncombinatie huurt. In de vraaganalyse staat beschreven dat Oosterpoort Wooncombinatie in Heumen een gemiddeld marktaandeel van 27% heeft. Dit houdt in dat 27% van de huishoudens in Heumen een woning huurt bij Oosterpoort. De overige huishoudens hebben een koopwoning, of huren via bijvoorbeeld een particuliere organisatie.

Tabel 17 Marktaandeel Oosterpoort Wooncombinatie onder verschillende huishoudens.

Typen huishoudens	Percentage huishoudens dat huurt bij Oosterpoort Wooncombinatie
Kleine 'jonge' huishoudens met laag inkomen	42%
Gezinnen laag inkomen	29%
Gezinnen hoog inkomen	16%
Ouderen laag inkomen	41%
'Jonge' ouderen hoog inkomen	8%
'Oude' ouderen hoog inkomen	3%
Totale marktaandeel Oosterpoort	27%

Bron: CBS (2005), Primos (2003), bewerking Companen.

In de tabel is te zien dat het marktaandeel van Oosterpoort Wooncombinatie bij de hoge inkomens minimaal is, vooral bij 55-plussers met een hoog inkomen. Van deze groep huurt slechts 11%. Ouderen met een laag inkomen huren wel veel bij Oosterpoort wooncombinatie. Van deze groep heeft 41% een huurwoning bij de woningbouwcorporatie. Vanuit deze gegevens wordt niet duidelijk in hoeverre het aanbod van Oosterpoort voldoet aan de vraag. De tabel hierboven zegt alleen iets over het percentage van de huishoudens dat gebruik maakt van het aanbod

²¹ We hebben alleen informatie over de leeftijden van de huishoudens, en geen informatie over de mate waarin in deze huishoudens mensen met een lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking voorkomen.

van Oosterpoort Wooncombinatie. Over de vraag en wensen van de huishoudens weten we echter niets.

Wel kunnen we uit de tabel concluderen dat er voor de woningbouwcorporatie mogelijkheden zijn om bij sterk groeiende groepen zoals ouderen met een hooginkomen, het marktaandeel te vergroten. Door het creëren van een kwalitatief hoogwaardig aanbod van nultredewoningen kan Oosterpoort wooncombinatie deze groep mogelijk aan zich binden. Daarmee kan het woningaanbod voor mensen met een beperking vergroot worden.

Aanbod huurwoningen per kern

Het aantal huurwoningen van Oosterpoort wooncombinatie is het grootst in Heumen, de 'armste' kern van de gemeente (laagste gemiddeld besteedbaar inkomen). In Heumen huurt 31% van de huishoudens bij Oosterpoort, gevolgd door Malden met 23%. Nederasselt heeft een relatief hoog inkomensniveau, en een geringer marktaandeel bij Oosterpoort (13%, evenals Overasselt). Als er meer huurwoningen gebouwd moeten worden voor lagere inkomens, moet dat vooral in Heumen en Malden gebeuren.

6.6 Samenvatting en conclusies

Het gaat in dit hoofdstuk om de wijze waarop het aanbod aan wonen met zorg zich verhoudt tot de vraag naar verschillende vormen van wonen met zorg in de gemeente Heumen. De volgende aspecten komen aan de orde:

- Voldoende opvang in verpleeg- en verzorgingstehuizen.
- De beschikbaarheid van (kleine) wooneenheden met zorg en/of begeleiding nabij.
- De beschikbaarheid van levensloopbestendige woningen.
- De mogelijkheden die er zijn om bestaande woningen aan te passen.
- De beschikbaarheid van voldoende betaalbare woningen. Voldoende diversiteit in de huur- en koopsector.

Verzorging en verpleging

Er staan in Heumen zeventig mensen op de wachtlijst voor het verzorgingshuis. Hierbij moet worden aangetekend dat er geen centrale wachtlijst is. Daardoor staan mensen soms bij drie verzorgingshuizen op de wachtlijst en is er geen goed inzicht in het feitelijke aantal wachtenden. Er is voornamelijk behoefte aan tussenvormen tussen intramuraal en extramuraal: aanleunwoningen, woonzorgcomplexen. Daarnaast is een belangrijk knelpunt dat er onvoldoende plaats is voor mensen met psychogeriatrische problemen. Hiervoor zouden zorgaanbieders kleinschalige woonvormen in de kleine kernen willen ontwikkelen.

Wonen met zorg

In totaal zijn in de gemeente Heumen ongeveer 750 woningen met zorg of begeleiding nabij beschikbaar (waaronder seniorenwoningen, en ook intramurale zorg). Deze woningen zijn goed verdeeld over de verschillende kernen. Het is doorgaans moeilijk om een goed inzicht te krijgen in de vraag naar verschillende vormen van wonen met zorg of begeleiding nabij. Weinig organisaties houden wachtlijsten bij; naast de Malderburch hanteert ook Pluryn-Werkenrode een beperkte wachtlijst (5-10 mensen).

In het beschikbare schriftelijk materiaal (pleitnotitie huisvesting bijzondere doelgroepen, onderzoek SWOGH, notitie KBO's) komen de volgende opmerkingen naar voren. Het aanbod aan woningen voor ouderen sluit niet goed aan bij de vraag. Ouderen hebben weinig mogelijkheden om door te stromen naar een meer geschikte woning. De helft van de ouderen woont in een aangepaste woning,

maar er zijn signalen dat een groot deel van deze ouderen belemmeringen ervaart om zelfstandig te blijven wonen. Er is in de gemeente Heumen - en vooral in Malden - grote behoefte aan meer zelfstandige seniorenwoningen en aanleunwoningen. Er is vraag naar woningen met een ruime oppervlakte. Daarnaast is er behoefte aan meer woningen voor gehandicapten. Op de panelbijeenkomsten van zorgvragers en zorgaanbieders zijn deze conclusies bevestigd. Er is echter ook een nuancering. De locatie van de nieuwbouw is van groot belang. Ouderen zijn gauw bang om in een sociaal isolement terecht te komen. Zo is Hubertushof een zeer populaire locatie terwijl andere woningen minder in trek zijn. Er dient rekening te worden gehouden met de zeer specifieke woonwensen van ouderen en gehandicapten, waarbij de directe woonomgeving van groot belang is. Volgens Oosterpoort Wooncombinatie is de vergrijzing niet op te vangen met het huidige woningaanbod en de bouwplannen. Dat betekent dat de kwaliteit van het voorzieningenaanbod in de verschillende wijken en kernen een zeer belangrijke factor wordt voor het leefklimaat van ouderen.

Aanpassingen aan woningen

Dit onderwerp is niet uitvoerig besproken op de panelbijeenkomst. Er is geen doelstelling geformuleerd. Er is ook geen inzicht in de knelpunten die zich hierbij voordoen.

Betaalbaar wonen

Het gaat hierbij voor het merendeel om de diversiteit in de huur- en koopsector. In de toekomst is er hoofdzakelijk groei te verwachten bij de groep ouderen (jonge ouderen en oude ouderen) met een hoog inkomen. Met name voor de sterk groeiende groep van ouderen met een hoog inkomen blijkt de huursector nog te weinig aantrekkelijk. Dit gegeven biedt mogelijkheden voor zorgaanbieders en woningcorporaties om een aantrekkelijk aanbod op het terrein van wonen met zorg te bieden. Bovendien ontlast het de druk op de goedkopere woningen voor mensen met een beperking in de huursector.

7.1 Inleiding

Een aantal leden van het samenwerkingsverband 'afstemming Welzijn, wonen en zorg' houdt zich binnen de Werkgroep Openbaar Vervoer bezig met mobiliteit. Ze schrijven in een van de door hen geschreven stukken: 'Mobiliteit vormt een belangrijke voorwaarde voor het welzijn van de mensen en de welvaart van de samenleving. Zonder mobiliteit zijn de mogelijkheden voor deelname aan maatschappelijke activiteiten beperkt, zo niet onmogelijk.'

Mobiliteit is dus erg belangrijk voor het als volwaardig burger kunnen participeren in de samenleving. In de expertbijeenkomst van 30 maart 2006 zijn SMART-doelstellingen ontwikkeld voor de volgende aspecten van volwaardig burgerschap:

- De beschikbaarheid van openbaar vervoer.
- De kwaliteit en toegankelijkheid van aangepast vervoer.
- De fysieke toegankelijkheid van openbare gebouwen.
- De mogelijkheden voor vervoer in combinatie met begeleiding (bijvoorbeeld: mensen worden niet alleen van deur tot deur gebracht, maar ook in het ziekenhuis begeleid).

7.2 Openbaar en aangepast vervoer

In deze paragraaf bespreken we de beschikbaarheid van openbaar vervoer en de kwaliteit en toegankelijkheid van aangepast vervoer.

Tijdens de expertbijeenkomst is voor het openbaar en aangepast vervoer de volgende doelstelling ontwikkeld:

Doelstelling:

Maak een visiedocument met betrekking tot openbaar en aangepast vervoer aansluitend bij ontwikkelingen in de regio.

Aanbod

De Werkgroep Openbaar Vervoer heeft een overzicht gemaakt van de aanbieders van vervoer in de gemeente Heumen. Aanbieders van vervoer zijn:

- Streekvervoer.
- Regiotaxi (collectief vraagafhankelijk vervoer).

- Valys (landelijk systeem van bovenregionaal vervoer, bedoeld voor sociaalrecreatieve uitstapjes op bovenregionale afstanden).
- Buurtbus (lijn 161 en 162 rijden door de plaatsen Malden, Heumen, Overasselt, Nederasselt en Wijchen en op zaterdag door de plaatsen Beek, Berg en Dal, Groesbeek en Malden).
- Belbus (georganiseerd door Stichting Welzijn Ouderen Wijchen). De belbus rijdt voornamelijk in de omgeving van Wijchen, naar Balgoy, Batenburg, Bergharen, Hernen, Leur, Niftrik, Woezik en Alverna. Er zijn beperkt ritten mogelijk naar verpleeghuis Waelwick in Ewijk en Nederasselt.

Daarnaast merkt de gemeente Heumen op dat zij verantwoordelijk is voor het vervoer voor leerlingen naar scholen voor (speciaal) voortgezet onderwijs. De gemeente Heumen moet het vervoer regelen en bekostigen voor leerlingen naar scholen voor (speciaal) voortgezet onderwijs. Het doel is een goed en betaalbaar vervoer van leerlingen naar de dichtstbijzijnde toegankelijke school, waarvoor de leerlingen zijn geïndiceerd. In de gemeentebegroting 2006 staat dat het dit jaar om 85 leerlingen gaat. Het leerlingenvervoer is er uitsluitend op basis van indicatie, wat betekent dat het kinderen zijn die met de een of andere (gedrags-, sociale, leer-, verstandelijke, lichamelijke) beperking te maken hebben.

Vraag

Er is geen inzicht in de omvang van de vraag naar openbaar en aangepast vervoer. Er wordt weliswaar gemopperd over het openbaar vervoer, dat bijvoorbeeld helemaal niet in het dorp Heumen komt. Maar ook tijdens de panelbijeenkomst met zorgvragers vraagt men zich af hoeveel mensen van het openbaar vervoer gebruik zullen maken als het er wel is. De Werkgroep Openbaar Vervoer heeft een aantal prioriteiten geformuleerd, waarin verwoord staat welke doelen men tot 2010 zou willen bereiken. In de uitwerking van deze prioriteiten pleit de werkgroep ervoor te onderzoeken wat het potentieel aan klanten voor Openbaar Vervoer in voornamelijk de kern Heumen zal zijn.

Knelpunten

De Werkgroep Openbaar Vervoer heeft de knelpunten geïnventariseerd op het vlak van openbaar en aangepast vervoer voor mensen met een beperking. Deze zijn:

- Lijn 1 rijdt niet op zondag en niet 's avonds. Geen compensatie via lijn 83 of regiotaxi.
- Lijn 83 heeft een te lage frequentie 's avonds en zondags.
- Geen treintaxi bij NS-station Nijmegen.
- Het dorp Heumen is helemaal verstoken van regulier openbaar vervoer, er is geen buslijn. Dat wordt ook door ouderen zelf als een probleem ervaren.
- Openbaar vervoer voor het woon-werkverkeer tussen de vier kerkdorpen van de gemeente Heumen onderling ontbreekt.
- Geen rechtstreekse verbindingen met regioziekenhuizen en verpleeginstellingen.
- Geen, of slechte aansluitingen van lijnbussen en NS en lijnbussen onderling.
- Slecht functioneren van de regiotaxi.

Naast deze knelpunten zijn tijdens de bijeenkomst met zorgvragers nog een aantal kritische opmerkingen gemaakt over het functioneren van de regiotaxi. Deze rijdt alleen tijdens kantooruren, en komt vaak niet op tijd.

Toekomst

Aanpak

De werkgroep Openbaar Vervoer van het samenwerkingsverband 'afstemming welzijn, wonen en zorg', is al begonnen met het formuleren van een visiedocu-

ment. De werkgroep stelt zich ten doel om de bereikbaarheid van de verschillende kernen per openbaar vervoer te verbeteren. Daarbij onderscheidt de werkgroep de volgende doelen:

- een betere bereikbaarheid van de omliggende gemeenten of kernen;
- een betere onderlinge bereikbaarheid van de kernen binnen de gemeente;
- een betere bereikbaarheid en toegankelijkheid van openbaarvervoer; opstappunten binnen de kernen.

De werkgroep wil deze doelen realiseren door concrete resultaten te behalen op de volgende gebieden:

- optimalisering van de bestaande verbindingen;
- ontwikkeling van nieuw aanbod;
- ondersteuning van de klant bij gebruik van voorzieningen;
- vraaganalyse van de gebruiker zowel als de niet-gebruiker van Openbaar vervoer, om zicht te krijgen op het potentieel aan klanten.

De door de werkgroep uitgewerkte SMART-doelen zijn terug te vinden in Bijlage 4 bij dit rapport.

7.3 Vervoer met begeleiding

Het gaat hierbij om de mogelijkheden voor vervoer in combinatie met begeleiding (bijvoorbeeld: mensen worden niet alleen van deur tot deur gebracht, maar ook in het ziekenhuis begeleid).

Aanleiding om het tijdens de expertbijeenkomst over vervoer met begeleiding te hebben, was de klacht dat mensen via de regiotaxi ergens worden afgeleverd, maar niet kunnen rekenen op begeleiding van de zorginstelling. Onderstaande doelstelling is hierover geformuleerd:

Doelstelling:

Maak een plan (in het kader van het ondersteunen van vrijwilligersbeleid) om de begeleiding van aangepast vervoer te organiseren in samenwerking met de vrijwilligersorganisaties.

Aanbod

De panelbijeenkomst met zorgvragers bracht het volgende naar voren: in Overasselt en Nederasselt organiseert de vrijwillige hulpdienst begeleiding bij vervoer. Zorgcentrum Malderburch begeleidt mensen zelf. Bij ziekenhuizen zijn gastvrouwen, die mensen in het ziekenhuis begeleiden.

Vraag

Inzicht in de vraag naar vervoer met begeleiding is er niet.

Knelpunten

Het feit dat er geen inzicht is in de vraag naar vervoer met begeleiding, vormt op zich al een knelpunt. Vanuit de panelbijeenkomst met zorgvragers kwamen signalen dat de vrijwillige hulpdienst in Malden niet optimaal functioneert. Op grond hiervan vermoeden we dat het vervoer met begeleiding in Malden minder goed geregeld is dan in de andere kernen van de gemeente Heumen. Een ander knelpunt is dat mensen vaak niet op de hoogte zijn van het feit dat in de ziekenhuizen gastvrouwen werkzaam zijn.

Conclusie

Er is geen inzicht in de vraag naar begeleiding. Bezoekers en patiënten van zorginstellingen zouden beter geïnformeerd moeten worden over de mogelijkheden om in de ziekenhuizen en in het zorgcentrum door gastvrouwen begeleid te worden. De Gemeente Heumen heeft een taak om te werken aan ondersteuning vrijwillige hulpdienst Malden, zodat deze beter gaat functioneren.

7.4 Toegankelijkheid openbare ruimte

Mensen met een beperking kunnen deelnemen aan sportactiviteiten, recreatieve activiteiten of culturele activiteiten, en zijn in staat gebruik te maken van voorzieningen (winkels), als de openbare ruimte ook voor hen toegankelijk is. Een openbare ruimte is toegankelijk als mensen die slecht ter been zijn en zich verplaatsen met een rolstoel of scootmobiel gemakkelijk in de ruimte kunnen komen. De volgende doelstelling is hierover geformuleerd:

Doelstelling:

Er ligt in 2008 een inventarisatie van de toegankelijkheid voor mensen met een fysieke beperking van de openbare gebouwen en openbare ruimte en recreatieve/culturele activiteiten in de gemeente Heumen.

Aanbod

In de nabije toekomst zullen openbare gebouwen en het openbaar vervoer onder invloed van de Wet Gelijke Behandeling toegankelijk gemaakt moeten worden voor mensen met een handicap.

Vraag

Mensen met een beperking hebben behoefte aan straten zonder drempels, openbare gebouwen zonder trappen, met liften.

Knelpunten

Tijdens de panelbijeenkomst met zorgvragers is op knelpunten met betrekking tot de toegankelijkheid van de openbare ruimte ingegaan. De belangrijkste punten die genoemd zijn over de toegankelijkheid van de openbare ruimte zijn de volgende.

Voor ouderen die nog kunnen fietsen:

- In het winkelcentrum in Malden kunnen straks geen fietsen komen; ouderen kunnen zware boodschappen niet dragen; let op fietsenrekken bij de karretjesrekken, zodat mensen hun boodschappen rechtstreeks kunnen overhevelen van de kar in hun fietstas.

Voor rolstoelers:

- Veel pinautomaten zijn voor rolstoelers niet te bedienen (ze kunnen er niet bij komen).
- Deurbellen zijn vaak te hoog.

Verder werd opgemerkt dat het belangrijk is dat de toekomstige locatie van het serviceloket uitnodigend is; het gemeentehuis Heumen wordt niet uitnodigend gevonden.

Tijdens wijkavonden van de gemeente Heumen (in 2005) zijn met bewoners van de kernen Malden, Heumen, Overasselt en Nederasselt diverse aspecten van de ruimtelijke ordening in de kernen besproken. Vooral in Malden, (niet in Heumen, Overasselt en Nederasselt), waren een aantal klachten over de toegankelijkheid van de openbare ruimte voor mensen met een beperking. Zo kwam in Malden

naar voren dat de Rijksweg zeer moeilijk is over te steken. Bewoners moeten soms minutenlang wachten voor ze de weg over kunnen steken. Daarnaast zijn er enkele plekken genoemd waar mensen met een rolstoel of rollator moeilijk kunnen komen. Zo zijn de drempels in de Jonck-herenhof 'te hoog'; als men er met een rolstoel overheen gaat, verliest men de voetsteunen. De uitgang van de Jachthuisstraat naar de Rijksweg is afgebakend met bloembakken. Deze staan echter te dicht op elkaar, waardoor mensen met een rollator of scootmobiel er niet doorheen kunnen. Mensen met een rollator of rolstoel kunnen niet langs de St. Jozefschool direct na het ingaan/uitgaan van de school, doordat ouders op de stoep en op de invalidenparkeerplaatsen parkeren. Het aantal invalidenparkeerplaatsen bij parkeerplaats zuid van het winkelcentrum, wordt met het oog op de toenemende vergrijzing te laag geacht.

7.5 Samenvatting en conclusies

Het gaat in dit hoofdstuk om de volgende aspecten van volwaardig burgerschap:

- Openbaar en aangepast vervoer.
- Toegankelijkheid openbare ruimte.
- De mogelijkheden voor vervoer in combinatie met begeleiding (bijvoorbeeld mensen worden niet alleen van deur tot deur gebracht, maar ook in het ziekenhuis begeleid).

Openbaar een aangepast vervoer

Er is geen inzicht in de vraag naar openbaar en aangepast vervoer. Er zijn veel verschillende aanbieders die deels lokaal, regionaal dan wel bovenregionaal werkzaam zijn. De werkgroep Openbaar vervoer van het samenwerkingsverband 'Afstemming welzijn, wonen en zorg' heeft de volgende doelen geformuleerd:

- een betere bereikbaarheid van de omliggende gemeenten of kernen;
- een betere onderlinge bereikbaarheid van de kernen binnen de gemeente;
- een betere bereikbaarheid en toegankelijkheid van openbaarvervoer opstappunten binnen de kernen.

De werkgroep wil deze doelen realiseren door concrete resultaten te behalen op de volgende gebieden:

- optimalisering van de bestaande verbindingen;
- ontwikkeling van nieuw aanbod;
- ondersteuning van de klant bij het gebruik van voorzieningen;
- vraaganalyse van de gebruiker zowel als de niet-gebruiker van Openbaar vervoer, om zicht te krijgen op het potentieel aan klanten.

Vervoer met begeleiding

De aanleiding om dit op de agenda te zetten is de klacht van sommige inwoners dat bijvoorbeeld de regiotaxi het niet tot zijn taak rekent om mensen te begeleiden tot in de zorginstelling.

Er zijn verschillende vrijwilligersorganisaties actief op dit terrein. Bij sommige zorginstellingen, zoals zorgcentrum Malderburch en de regionale ziekenhuizen zijn gastvrouwen werkzaam. De knelpunten die zijn gesignaleerd lijken voor een deel te herleiden tot een minder goed functionerende vrijwillige hulpdienst in Malden. Ook zijn cliënten niet op de hoogte van het bestaan van gastvrouwen in ziekenhuizen. In het algemeen is er geen inzicht in de vraag naar vervoer met begeleiding.

Toegankelijkheid openbare ruimte

Een openbare ruimte is toegankelijk als mensen die slecht ter been zijn en zich verplaatsen met een rolstoel of scootmobiel gemakkelijk in de ruimte kunnen komen. In de nabije toekomst zullen onder invloed van de Wet Gelijke Behandeling gebouwen en het openbaar vervoer toegankelijk moeten zijn voor mensen met een handicap. Op de panelbijeenkomst met zorgvragers zijn de volgende knelpunten gesignaleerd.

- In het winkelcentrum in Malden kunnen binnenkort geen fietsen komen.
- Veel pinautomaten zijn voor mensen met een rolstoel niet te bedienen.
- Deurbellen zijn vaak te hoog.
- Sommige plekken zijn voor mensen met een rollator slecht toegankelijk door te hoge drempels of hinderlijke bloembakken.

De toekomstige inrichting van het serviceloket zou uitnodigend moeten zijn voor cliënten. De huidige locatie van het zorgloket is dat niet.

De inventarisatie van de toegankelijkheid van de openbare ruimte zou in samenwerking met de cliëntenraad door iemand met een scootmobiel of rolstoel moeten worden uitgevoerd.

Samenvatting en conclusies

8.1 Inleiding

In opdracht van de gemeente Heumen en in nauw overleg met het *Samenwerkingsverband 'Afstemming welzijn, wonen en zorg'* heeft het Verwey-Jonker Instituut een nulmeting uitgevoerd voor het project *Heumen: sturen op volwaardig burgerschap*. Daarbij is de volgende vraagstelling gebruikt:

1. Hoe kan het begrip 'volwaardig burgerschap' geoperationaliseerd worden?
2. Wat zijn cruciale aspecten van volwaardig burgerschap die bij het realiseren van een samenhangend aanbod van welzijn, wonen en zorg voor inwoners met een beperking voor de gemeente Heumen centraal dienen te staan?
3. Op welke wijze kan aan de hand van deze aspecten door een nulmeting de vraag en het aanbod van de gemeente Heumen in kaart worden gebracht?

De nulmeting is in drie stappen uitgevoerd. Als eerste stap zijn op interactieve wijze in nauw overleg met het samenwerkingsverband de aspecten van volwaardig burgerschap uitgewerkt. Als tweede stap zijn op basis van deze aspecten SMART-doelstellingen geformuleerd in een expertbijeenkomst met de leden van het samenwerkingsverband. Als derde stap is de nulmeting zelf uitgevoerd door het analyseren van beschikbaar informatiemateriaal op het terrein van zorg en welzijn in Heumen. Ook zijn twee panelbijeenkomsten georganiseerd, met zorgaanbieders en vertegenwoordigers van gebruikers van zorg- en welzijnsdiensten (zorgvragers).

8.2 Aspecten van volwaardig burgerschap

De eerste stap was het formuleren van aspecten van volwaardig burgerschap in Heumen in nauw overleg met het samenwerkingsverband. De uitwerking van het begrip volwaardig burgerschap beperkt zich voor het samenwerkingsverband tot het beleidsterrein welzijn, wonen en zorg. Daarnaast zijn aspecten geselecteerd waar de gemeente Heumen en haar samenwerkingspartners invloed op konden uitoefenen. Door enkele gesprekken en een schriftelijke ronde zijn de volgende aspecten van volwaardig burgerschap in Heumen geselecteerd:

Welzijn

- Het geven van informatie aan en ondersteunen van inwoners met een hulpbehoefte bij het maken van keuzes. Dit door uitbouw van het zorgloket

tot een loket vraagwijzer met informatie, advies en verwijzing (front-office en back-office).

- De aanwezigheid van ondersteunende voorzieningen in de kleine kernen (zoals maaltijdvoorziening, boodschappendienst).
- Beschikbaarheid van een systeem van vraag en aanbod voor vrijwillige hulp (boodschappen doen, begeleiden van mensen naar het ziekenhuis).
- De aanwezigheid van voorzieningen in de directe woonomgeving (ter bevordering van zelfredzaamheid en ontmoeting).
- Mogelijkheden voor mensen met een beperking voor deelname aan activiteiten in de vrije tijd: sport, cultuur en vrijwilligerswerk.
- Participatie van cliënten in de besluitvorming over WMO-beleid, woon-, zorg- en welzijnprojecten, of beleidsevaluatie en ondersteunen van cliënten hierbij.

Zorg

- Voldoende capaciteit van verzorging en verpleging aan huis.
- Voldoende opvang in verpleeg- en verzorgingstehuizen.
- De afstemming van verschillende typen zorg (bijvoorbeeld door thuiszorg te organiseren in samenwerking met verzorgingshuis).
- De beschikbaarheid van 24-uurs niet-planbare zorg.
- Beschikbaarheid van een breed ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers, waaronder respijtzorg, informatie, uitwisselen ervaringen en deskundigheidsbevordering.

Wonen

- De beschikbaarheid van (kleine) wooneenheden met zorg en/of begeleiding nabij.
- De beschikbaarheid van levensloopbestendige woningen.
- De mogelijkheden om bestaande woningen aan te passen.
- De beschikbaarheid van voldoende betaalbare woningen. Voldoende diversiteit in de huur- en koopsector.

Mobiliteit

- De kwaliteit en toegankelijkheid van aangepast vervoer.
- De beschikbaarheid van openbaar vervoer.
- De fysieke toegankelijkheid van openbare gebouwen.
- De mogelijkheden voor vervoer in combinatie met begeleiding (mensen worden niet enkel van deur tot deur gebracht, maar ook in het ziekenhuis begeleid)

8.3 Grootte en samenstelling van de doelgroep

Voorafgaande aan de nulmeting is informatie verzameld over de omvang en samenstelling van de doelgroep: mensen met beperkingen in Heumen. Onder mensen met een beperking verstaan we ouderen met een hulpbehoefte, mensen met een verstandelijke en of lichamelijke beperking, mensen met een chronische ziekte en mensen met een psychische aandoening. Bij de beschrijving van de omvang en samenstelling van de doelgroep is gebruikgemaakt van bestaande landelijke, provinciale en gemeentelijke databestanden.

Als eerste hebben we gekeken naar de groep van ouderen met een hulpbehoefte.

Van de groep van ouderen is de groep 75-plussers het meest hulpbehoevend. Deze groep zal naar verwachting de komende jaren sterk in omvang toenemen (zie tabel 19).

Tabel 19 De bevolkingsontwikkeling in de gemeente Heumen naar leeftijd in de jaren 2005 tot 2020.

	2005	2010	2015	2020
75+	786	1060	1300	1560
65-75	1477	1690	2000	2150
Totaal aantal 65-plussers	2263	2750	3300	3710

Primos 2003 (Uit: concept vraaganalyse)

Wat betreft het aantal personen met een lichamelijke beperking, een verstandelijke handicap of een psychische stoornis zijn er uitsluitend landelijke gegevensbestanden aanwezig. Dit maakt hoogstens grove schattingen mogelijk. Op grond van daarvan komen we tot de volgende gegevens:

Tabel 20 Schattingen van omvang groep mensen met beperkingen in Heumen (op basis van landelijke gegevensbestanden).

Doelgroep	Aantal personen
Personen met een lichamelijke beperking	1444
Personen met een verstandelijke handicap	100
Personen met een psychische ²² stoornis	Nog onbekend

De gegevens over het aantal mensen met een psychische stoornis dienen met grote terughoudendheid gebruikt te worden omdat - als gevolg van definitiekwesties - veel verschillen bestaan tussen de diverse landelijke gegevensbestanden.

8.4 Resultaten nulmeting

De resultaten van de nulmeting hebben betrekking op welzijn, zorg, wonen en zorg in samenhang en mobiliteit.

8.4.1 Welzijn

De nulmeting op het terrein van welzijn richtte zich op de informatievoorziening voor mensen met een beperking, het functioneren en aanwezigheid van ondersteunende voorzieningen en op de mogelijkheden voor maatschappelijke participatie.

Informatievoorziening

Voor de informatievoorziening zijn op de expertbijeenkomst de volgende doelstellingen geformuleerd:

1. Per januari 2008 is het 'servicepunt' door twee keer zoveel mensen uit de doelgroep bezocht als de huidige informatievoorzieningen.
2. Per januari 2008 kent 50% van de inwoners van de gemeente Heumen het servicepunt van naam en inhoud.

In de gemeente zijn verscheidene organisaties die informatie verstrekken aan mensen met beperkingen. Sommige van deze organisaties zijn gericht op alle mensen met beperkingen (Zorgloket gemeente Heumen, MEE Gelderse Poort), andere bieden informatie als onderdeel van de dienstverlening aan hun eigen doelgroep (waaronder Pluryn Werkenrode, Dichterbij, Malderburg, ouderenadviseurs).

²² Hieronder verstaan wij mensen met een psychische aandoening, mensen met een psychogeriatrische aandoening en mensen met psychosociale problemen

De gegevens over het gebruik van het informatieaanbod zijn onvolledig en moeilijk met elkaar te vergelijken. De ouderenadviseurs en MEE Gelderse Poort houden gegevens bij van informatievragen en hulpvragen. De andere informatie-aanbieders beschikken alleen over gegevens over het cliëntenbestand dat zij bedienen. Grofweg bestaat de indruk dat een derde tot de helft van de doelgroep bereikt wordt door de huidige organisaties die informatie verschaffen. Er is weinig bekend over de breedte van het terrein waar informatie over wordt verschaft. Bij KBO-experts bestaat de indruk dat de ouderen goed op de hoogte zijn van het aanbod van ouderenadviseurs. Minder bekend zijn de mantelzorgondersteuning en oppasservice. Mensen die in een sociaal isolement zitten en mantelzorgers worden minder goed bereikt. Vrijwilligersorganisaties kunnen door samenwerking met het zorgloket een signalerende rol vervullen om deze groepen beter te kunnen bereiken.

Er dient een beter inzicht te komen in het oordeel van gebruikers over het huidige informatieaanbod, over lacunes en overlap. Daarnaast dienen de organisaties die nu informatie verschaffen hun werkzaamheden beter op elkaar af te stemmen en tot een betere taakverdeling te komen.

Praktische diensten

Hiermee doelen wij op voorzieningen die voor mensen met een beperking van praktisch nut zijn, zoals sociale alarmering, klusjesdiensten, maaltijdvoorziening. Het zijn voorzieningen die hen in het dagelijks leven, bij het zich verplaatsen, onderhoud van huis of tuin, het doen van boodschappen of eten van belang zijn.

In 2006 zijn de door cliënten ervaren knelpunten op het vlak van ondersteunende voorzieningen in de gemeente Heumen in kaart gebracht (vrijwillige hulpdienst, maaltijdvoorzieningen, sociale alarmering, winkelvoorzieningen).

Er is een uitgebreid aanbod aan ondersteunende voorzieningen voor ouderen beschikbaar. Meestal zijn de ouderen goed op de hoogte van de ondersteunende voorzieningen. Er is geen inzicht in de specifieke behoeften op dit terrein en de mate van tevredenheid met de aangeboden diensten. Wel is bekend dat de vrijwillige hulpdiensten doorgaans goed functioneren. Over het functioneren van de vrijwillige hulpdienst in Malden bleken zorgvragers wat minder tevreden. Ook is er enige zorg over de toekomst van de winkelvoorzieningen in Heumen en Nederasselt. Er is weinig bekend over de specifieke behoeften van mensen met een verstandelijke of psychische handicap.

Wat betreft de afstemming van vraag en aanbod aan vrijwillige hulp is geconstateerd, dat de vrijwillige hulpdienst in Malden en Heumen niet optimaal lijkt te functioneren. Daardoor bestaat het vermoeden dat de vraag en aanbod van hulp in deze kernen momenteel niet goed op elkaar afgestemd zijn.

Maatschappelijke participatie

Onder maatschappelijke participatie verstaan wij deelname van (groepen) burgers aan het maatschappelijk verkeer, zoals het hebben van werk, volgen van onderwijs, betrokken zijn bij leefbaarheid van de eigen omgeving.

In eerste aanleg gaat het hierbij om mogelijkheden voor ontmoeting in eigen kring en het ontmoeten van mensen buiten de eigen kring. Ieder dorp heeft een eigen sociaal-culturele accommodatie waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. Ook zijn er enige specifieke ontmoetingscentra voor ouderen. Er zijn echter geen specifieke ontmoetingsplekken voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking of mensen met een psychische aandoening. Ook winkelvoorzieningen en andere voorzieningen in de buurt zijn belangrijke ontmoetingsplekken. Er worden vooral in Malden activiteiten voor ouderen georganiseerd. In Malden zijn tal van projecten voor dagbesteding voor mensen met een verstandelijke

beperking. Het is niet bekend in welke mate het verenigingsleven in de gemeente voor mensen met beperkingen goed toegankelijk is. Voor mensen met een lichamelijke beperking blijkt dat deelname aan voornamelijk sportactiviteiten, vaak een moeilijke opgave is door gebrek aan begeleiding. Er lijkt weinig aanbod te zijn aan laagdrempelige activiteiten in de directe omgeving voor mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking.

Wat betreft de participatie in de beleidsvorming is de gemeente Heumen gestart met de vorming van een nieuwe Cliëntenadviesraad, waarin de beleidsadvisering over de Wet Maatschappelijke Ondersteuning en de Wet werk en Bijstand is gebundeld.

8.4.2 Zorg

De nulmeting op het terrein van zorg richt zich op de volgende aspecten:

- Voldoende capaciteit van verzorging en verpleging aan huis.
- De afstemming van verschillende typen zorg (onder meer door thuiszorg te organiseren in samenwerking met verzorgingshuis).
- De beschikbaarheid van 24-uurs niet-planbare zorg.
- Beschikbaarheid van een breed ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers, waaronder respijtzorg, informatie, uitwisselen ervaringen en deskundigheidsbevordering.

Capaciteit van verzorging aan huis

Het gaat hierbij om huishoudelijke verzorging die vanaf 1 januari 2007 een gemeentelijke verantwoordelijkheid wordt. Tijdens de expertmeeting is de volgende doelstelling geformuleerd:

Ook in de toekomst zijn er geen wachtlijsten voor verzorging aan huis.

Het gaat hierbij om huishoudelijke verzorging die vanaf 1 januari 2007 een gemeentelijke verantwoordelijkheid wordt. Huishoudelijke verzorging wordt geboden door de thuiszorg, particuliere verzorgers en door mantelzorgers. In 2004 maakten 245 personen gebruik van het aanbod aan huishoudelijke verzorging van de thuiszorg.

Zorggebruikers en aanbieders verwachten dat in de toekomst de schaarste aan middelen de toegang tot de huishoudelijke verzorging zal belemmeren. De zorggebruikers constateren dat de thuiszorg door een te gering budget niet kan voldoen aan de vraag naar huishoudelijke verzorging waar mensen voor geïndiceerd zijn. Tegelijkertijd wordt de indicering voor huishoudelijke verzorging door de zorggebruikers als zeer streng ervaren.

De zorgaanbieders verwachten dat de vraag hoe om te gaan met de schaarste een belangrijk politiek thema wordt. Zij hechten er veel waarde aan dat de zorg daar terechtkomt waar deze het hardst nodig is. Belangrijk is dan dat er een goed beeld bestaat van alle zorgvragers.

De zorggebruikers hechten veel waarde aan de kwaliteit van de huishoudelijke verzorging. Daarbij wordt bedoeld op continuïteit, voldoende aanbod, personeel van goede kwaliteit en het belang van de signalerende functie van de huishoudelijke verzorging.

Afstemming van verschillende typen zorg.

Hier is geen doelstelling op geformuleerd. Er zijn vele vormen van samenwerking tussen verschillende zorgaanbieders. Er is op dit moment geen inzicht in de knelpunten in de afstemming van verschillende typen zorg op elkaar.

Garanderen van 24-uurs zorg

Het gaat hierbij om de beschikbaarheid van 24-uurs planbare en niet-planbare zorg. Tijdens de expertbijeenkomst is de doelstelling van de werkgroep 24-uurs

planbare en niet-planbare zorg van de werkconferentie van het samenwerkingsverband, overgenomen.

Per 1 januari 2007 kan bij alle ouderen in de gemeente Heumen zowel planbare als 24-uurs zorg worden gegeven. Bekend is welke doelgroepen daarmee kunnen worden bereikt, en de vereiste deskundigheid is beschikbaar. De dienstverlening is operationeel en bekend in Heumen.

De werkgroep, waarin de verschillende zorgaanbieders vertegenwoordigd zijn, wil de 24-uurs planbare en niet-planbare zorg per januari 2007 realiseren. Per september 2006 zijn echter al heel wat plannen van de werkgroep gerealiseerd.

Een ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers

Hierbij is tijdens de expertbijeenkomst de volgende doelstelling geformuleerd:

Eind 2007 zijn twee wensen van mantelzorgers gerealiseerd.

Zowel het Steunpunt mantelzorg Zuid-Gelderland als de Malderburch biedt verschillende vormen van mantelzorgondersteuning aan, zoals informatie en voorlichting, dagverzorging, tijdelijke opname.

Er zijn naar schatting tussen de 3000 en 4000 mantelzorgers in Heumen. Er is geen inzicht in de behoefte aan ondersteuning van deze groep. Door het samenwerkingsverband is de Werkgroep Mantelzorg opgericht, om het huidige ondersteuningsaanbod te inventariseren en behoeften van mantelzorgers te inventariseren.

Leden van het samenwerkingsverband hebben weinig zicht op de problemen waar mantelzorgers mee worstelen. Mantelzorgers zijn vaak weinig zichtbaar. De vrijwilligersorganisaties hebben vaak nog de meeste contacten met mantelzorgers, maar er was tot nu toe weinig uitwisseling en coördinatie. De zorgvragers verwachten dat het toekomstige serviceloket van de gemeente ook het bereiken van mantelzorgers als een belangrijke taak ziet.

De Stichting Vrijwilligers Terminale Zorg Heumen, Malden en Mook biedt ondersteuning aan mantelzorgers door bijvoorbeeld 's nachts te waken. In de praktijk blijkt het echter moeilijk om voldoende vrijwilligers voor deze intensieve taak te vinden.

8.4.3 Wonen en zorg in samenhang

Het gaat hierbij om de wijze waarop het aanbod aan wonen met zorg zich verhoudt tot de vraag naar verschillende vormen van wonen met zorg in de gemeente Heumen. Het gaat om de volgende aspecten:

- Voldoende opvang in verpleeg- en verzorgingstehuizen.
- De beschikbaarheid van (kleine) wooneenheden met zorg en/of begeleiding nabij.
- De beschikbaarheid van levensloopbestendige woningen.
- De mogelijkheden die er zijn om bestaande woningen aan te passen.
- De beschikbaarheid van voldoende betaalbare woningen. Voldoende diversiteit in de huur- en koopsector.

Verzorging en verpleging

Door de leden van het samenwerkingsverband is voor het aanbod aan verzorging en verpleging de volgende doelstelling geformuleerd:

In de toekomst is er somatische verpleeghuiszorg in de gemeente Heumen, door aanvulling van het zorgaanbod vanuit de woon-zorgcomplexen in Overasselt en Heumen. Ook is er zicht op locaties in de overige kleine kernen waar meer zorg geboden kan worden.

Er staan in Heumen zeventig mensen op de wachtlijst voor het verzorgingshuis. Hierbij moet worden aangetekend dat er geen centrale wachtlijst is. Daardoor staan mensen soms bij drie verzorgingshuizen op de wachtlijst en is er geen goed inzicht in het feitelijke aantal wachtenden. Er is in het bijzonder behoefte aan tussenvormen tussen intramuraal en extramuraal: aanleunwoningen, woonzorgcomplexen. Daarnaast is een belangrijk knelpunt dat er onvoldoende plaats is voor mensen met psychogeriatrische problemen.

Wonen met zorg

Het gaat hierbij om de beschikbaarheid van (kleine) wooneenheden met zorg en begeleiding nabij in samenhang met de vraag naar levensloopbestendige woningen. Tijdens de expertbijeenkomst is de volgende doelstelling geformuleerd:

Formuleer een beleidsplan waarin de hieronder beschreven elementen in samenhang zijn opgenomen.

- a. Bouw van levensloopbestendige woningen met zorg en/of begeleiding nabij op basis van vraagonderzoek onder ouderen en gehandicapten.*
- b. Aanpassen bestaande woningvoorraad op basis van inzicht in diversiteit vraag.*
- b. Kleine kernen: afgestemd aanbod dat aansluit bij de vraag.*

In totaal zijn in de gemeente Heumen ongeveer 750 woningen met zorg of begeleiding nabij beschikbaar (waaronder seniorenwoningen, en ook intramurale zorg). Deze woningen zijn goed verdeeld over de verschillende kernen.

Het is doorgaans moeilijk om een goed inzicht te krijgen in de vraag naar verschillende vormen van wonen met zorg of begeleiding nabij. Weinig organisaties houden wachtlijsten bij; naast de Malderburch hanteert ook Pluryn-Werkenrode een beperkte wachtlijst (5-10 mensen).

In het beschikbare schriftelijk materiaal (pleitnotitie huisvesting bijzondere doelgroepen, onderzoek SWOGH, notitie KBO's) komen de volgende opmerkingen naar voren. Het aanbod aan woningen voor ouderen sluit niet goed aan bij de vraag. Ouderen hebben weinig mogelijkheden om door te stromen naar een meer geschikte woning. De helft van de ouderen woont in een aangepaste woning, maar er zijn signalen dat een groot deel van deze ouderen belemmeringen ervaart om zelfstandig te blijven wonen. Er is in de gemeente Heumen en met name in Malden grote behoefte aan meer zelfstandige seniorenwoningen en aanleunwoningen. Er is vraag naar woningen met een ruime oppervlakte. Daarnaast is er behoefte aan meer woningen voor gehandicapten.

Op de panelbijeenkomsten van zorgvragers en zorgaanbieders zijn deze conclusies bevestigd. Er is echter ook een nuancering. De locatie van de nieuwbouw is van groot belang. Ouderen zijn gauw bang om in een sociaal isolement terecht te komen. Zo is Hubertushof een zeer populaire locatie terwijl andere woningen minder in trek zijn. Er dient rekening te worden gehouden met de zeer specifieke woonwensen van ouderen en gehandicapten, waarbij de directe woonomgeving van groot belang is.

Volgens Oosterpoort Wooncombinatie is de vergrijzing niet op te vangen met het huidige woningaanbod en de bouwplannen. Dat betekent dat de kwaliteit van het voorzieningenaanbod in de verschillende wijken en kernen een zeer belangrijke factor wordt voor het leefklimaat van ouderen.

Aanpassingen aan woningen

Dit onderwerp is niet uitvoerig besproken op de panelbijeenkomst. Er is geen doelstelling geformuleerd. Er is ook geen inzicht in de knelpunten die zich hierbij voordoen.

Betaalbaar wonen

Het gaat hierbij hoofdzakelijk om de diversiteit in de huur- en koopsector. In de toekomst is er vooral groei te verwachten bij de groep ouderen (jonge ouderen en oude ouderen) met een hoog inkomen. Juist voor de sterk groeiende groep van ouderen met een hoog inkomen blijkt de huursector nog te weinig aantrekkelijk. Dit gegeven biedt mogelijkheden voor zorgaanbieders en woningcorporaties om een aantrekkelijk aanbod op het terrein van wonen met zorg te bieden, en ontlast de druk op de goedkopere woningen voor mensen met een beperking in de huursector.

8.4.4 Mobiliteit

Het gaat hierbij om de volgende aspecten:

- Openbaar en aangepast vervoer.
- Toegankelijkheid openbare ruimte.
- De mogelijkheden voor vervoer in combinatie met begeleiding (mensen worden niet alleen van deur tot deur gebracht, maar ook in het ziekenhuis begeleid).

Openbaar een aangepast vervoer

Hierop is de volgende doelstelling geformuleerd:

Maak een visiedocument met betrekking tot openbaar en aangepast vervoer aansluitend bij ontwikkelingen in de regio.

Er is geen inzicht in de vraag naar openbaar en aangepast vervoer. Er zijn veel verschillende aanbieders die deels lokaal, regionaal dan wel bovenregionaal werkzaam zijn. De werkgroep Openbaar vervoer van het samenwerkingsverband 'Afstemming welzijn, wonen en zorg' heeft de volgende doelen geformuleerd:

- een betere bereikbaarheid van de omliggende gemeenten of kernen;
- een betere onderlinge bereikbaarheid van de kernen binnen de gemeente;
- een betere bereikbaarheid en toegankelijkheid van openbaarvervoer opstappunten binnen de kernen.

De werkgroep wil deze doelen realiseren door concrete resultaten te behalen op de volgende gebieden:

- optimalisering van de bestaande verbindingen;
- ontwikkeling van nieuw aanbod;
- ondersteuning van de klant bij gebruik van voorzieningen;
- vraaganalyse van de gebruiker zowel als de niet-gebruiker van Openbaar vervoer, om zicht te krijgen op het potentieel aan klanten.

Vervoer met begeleiding

De aanleiding om dit op de agenda te zetten is de klacht van sommige inwoners dat bijvoorbeeld de regiotaxi het niet tot zijn taak rekent om mensen te begeleiden tot in de zorginstelling. De volgende doelstelling is geformuleerd:

Maak een plan (in het kader van het ondersteunen van vrijwilligersbeleid) om de begeleiding van aangepast vervoer te organiseren in samenwerking met de vrijwilligersorganisaties.

Er zijn verschillende vrijwilligersorganisaties actief op dit terrein. Bij sommige zorginstellingen, zoals zorgcentrum Malderburch en de regionale ziekenhuizen zijn gastvrouwen werkzaam. De knelpunten die zijn gesignaleerd lijken te herleiden tot een niet optimaal functionerende vrijwillige hulpdienst in Malden en Heumen. Ook zijn cliënten niet op de hoogte van het bestaan van gastvrouwen in ziekenhuizen. Er is geen inzicht in de vraag naar vervoer met begeleiding.

Toegankelijkheid openbare ruimte

Een openbare ruimte is toegankelijk als mensen die slecht ter been zijn en zich verplaatsen met een rolstoel of scootmobiel gemakkelijk in de ruimte kunnen komen. De volgende doelstelling is hierover geformuleerd:

Er ligt in 2008 een inventarisatie van de toegankelijkheid voor mensen met een fysieke beperking van de openbare gebouwen en openbare ruimte en recreatieve/culturele activiteiten in de gemeente Heumen.

In de nabije toekomst zullen onder invloed van de Wet Gelijke Behandeling gebouwen en het openbaar vervoer toegankelijk moeten zijn voor mensen met een handicap. Op de panelbijeenkomst met zorgvragers zijn de volgende knelpunten gesignaleerd.

- In het winkelcentrum in Malden kunnen binnenkort geen fietsen komen.
- Veel pinautomaten zijn voor mensen met een rolstoel niet te bedienen.
- Deurbellen zijn vaak te hoog.
- Sommige plekken zijn voor mensen met een rollator slecht toegankelijk door te hoge drempels of hinderlijke bloembakken.

De toekomstige inrichting van het serviceloket zou uitnodigend moeten zijn voor cliënten. De huidige locatie van het zorgloket is dat niet.

De inventarisatie van de toegankelijkheid van de openbare ruimte zou in samenwerking met de cliëntenraad door iemand met een scootmobiel of rolstoel moeten worden uitgevoerd.

Literatuur

Boer, A.H. de (red.) (2006). *Rapportage Ouderen 2006: Veranderingen in de leefsituatie en levensloop*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Centraal Bureau voor de Statistiek (2005). *Bevolkingsgegevens gemeente Heumen, bewerking provincie Gelderland*. S.l.: s.n.

Dorsselaer, S. van. (2006). *Trimbos Kerncijfers psychische stoornissen. Resultaten van Nemesis (Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study)*. Zeist: Trimbos Instituut.

Gemeente Heumen. (2006). *B & W advies betreffende cliëntenparticipatie Wet Maatschappelijke Ondersteuning*. S.l.: s.n.

Gemeente Heumen. (2005). *Verslagen wijkavonden in Malden, Heumen, Nederasselt en Overasselt*. S.l.: s.n.

Gemeente Heumen & Oosterpoort Wooncombinatie. (2006, concept). *Vraaganalyse 'wonen met zorg'*. S.l.: s.n.

Gemeente Wijchen. (2006). *Powerpointpresentatie 'Mantelzorg in de WMO'*. S.l.: s.n.

GGD Nijmegen. (2005). *Ouderenonderzoek 2005*. S.l.: s.n.

GGD Nijmegen. (2005). *Mantelzorg ouderenonderzoek Heumen 2005; een lokaal representatieve aanvulling op het ouderenonderzoek 2005 van de GGD Nijmegen*. S.l.: s.n.

GGZ-Nijmegen. (2006). *Cijfers aantallen cliënten van GGZ-Nijmegen*. S.l.: s.n.

KBO-afdeling Malden, KBO-afdeling Heumen en KBO-afdeling Overasselt/ Nederasselt. (2006). *Notitie 'Wonen voor senioren in de gemeente Heumen'*. S.l.: s.n.

Kernrapport WMO. Gevonden op 30 maart 2006, op <http://zois.databank.nl>.

Klerk, M. de, & Schellingerhout, R. (2006). *Ondersteuning gewenst: Mensen met lichamelijke beperkingen en hun voorzieningen op het terrein van wonen, zorg, vervoer en welzijn*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau 2006.

Mee Gelderse Poort. (2005). *Cijfers aantallen cliënten Mee Gelderse Poort (peildatum 17-1 2005)*. S.l.: s.n.

Samenwerkingsverband 'Afstemming welzijn, wonen en zorg' (2006). *Verslag van de werkconferentie van 23 maart 2006*. S.l.: s.n.

Stichting Welzijn Ouderen Gemeente Heumen. (2003). *Ouderen in de Gemeente Heumen. Een onderzoek naar de wensen en behoeften van 600 zelfstandig wonende ouderen 70-plus*. S.l.: s.n.

Werkgroep Huisvesting Bijzondere Doelgroepen. (2005) *'Pleitnotitie huisvesting bijzondere doelgroepen, definitieve versie d.d. 15 juni 2005*. S.l.: s.n.

Werkgroep Mantelzorgondersteuning in de gemeente Heumen. 2006. *Notitie maart 2006*. S.l.: s.n.

Werkgroep Openbaar Vervoer. 2005. *Inventarisatie knelpunten Vervoer*. S.l.: s.n.

Werkgroep Openbaar Vervoer. 2006. *Uitwerking prioriteiten Werkgroep Vervoer*. S.l.: s.n.

Werkgroep Serviceloket (2005) *'Notitie ten aanzien van de ontwikkeling van het 'Service loket gemeente Heumen'*. S.l.: s.n.

Zorgkantoor Nijmegen. (2006). *Gegevens van aantallen mensen met een persoonsgebonden budget in de gemeente Heumen, per 31 maart 2006*. S.l.: s.n.

Zorgloket Gemeente Heumen. (2005). *Overzicht verstrekkingen in het kader van de WVG*. S.l.: s.n.

Bijlage 1 Uitleg begrippen

A. Overzicht samenwerkingspartners

Gemeente Heumen

De gemeente Heumen telt 16.700 inwoners en een oppervlakte van 4.158 hectare. Heumen bestaat uit vier kernen, te weten Malden, Overasselt, Heumen en Nederasselt. De gemeente Heumen is een groene gemeente. De groene ruimte wordt in stand gehouden, waarbij zowel ruimte is voor ontwikkeling van natuur en recreatie als voor landbouw. Voor de ontwikkeling van stedelijke functies (wonen en bedrijvigheid) maakt de gemeente zoveel mogelijk gebruik van de ruimte binnen de kernen, of men zoekt naar oplossingen in de regio. Voor de ontwikkeling van de gemeente is sociale samenhang van groot belang. De gemeente stimuleert die waar nodig, onder andere door beleid te ontwikkelen in overleg met de belangrijkste partners in de samenleving. Hieronder noemen we ze in het kort.

Katholieke Bond van Ouderen (KBO)

De KBO is een organisatie van en voor senioren, die vanuit haar levensovertuiging tal van activiteiten ontplooit. Deze activiteiten zijn gericht op het behartigen van de belangen van ouderen en op het bevorderen van sociale contacten. Daarmee wil de bond het welzijn van senioren en hun participatie bevorderen.

Gemeente Heumen: drie lokale afdelingen

Landelijk wordt de KBO vertegenwoordigd door de Unie KBO, de federatie van twaalf provinciale KBO's. Samen zijn dat ongeveer 1000 afdelingen, verspreid over heel Nederland. Binnen de gemeente Heumen zijn de volgende drie lokale KBO-afdelingen actief:

- KBO afdeling Malden;
- KBO afdeling Heumen;
- KBO afdeling Overasselt - Nederasselt.

Gezamenlijk hebben zij in de gemeente Heumen ongeveer 1000 betalende leden.

Cliëntenadviesraad (CAR)

De Cliëntenadviesraad van de gemeente Heumen adviseert het college van B&W over (beleids-) zaken rond de Wet werk en bijstand (Wwb) en de Wet voorzieningen gehandicapten (Wvg). De raad bestaat uit zes leden en een onafhankelijk voorzitter.

Steunpunt Vrijwilligerswerk gemeente Heumen

De doelstelling van het Steunpunt vrijwilligerswerk gemeente Heumen is het bevorderen, respectievelijk behouden van de sociale samenhang van lokale gemeenschap(en) door het op maat ondersteunen van vrijwilligers, vrijwilligersorganisaties en andere doelgroepen. In de gemeente Heumen werken meer dan 150 uiteenlopende organisaties met vrijwilligers. Geschat wordt dat er meer dan 2000 inwoners als vrijwilliger actief zijn.

Malderburch, Centrum voor Welzijn, Wonen en Zorg

Malderburch maakt deel uit van een woon-zorggebied centraal gelegen in het centrum van Malden op loopafstand van winkelcentrum, kerk en sociaal-cultureel centrum Maldensteyn en bushalte. Het woon-zorggebied omvat behalve het zorgcentrum een appartementencomplex van woningvereniging Oosterpoort met dertig luxe seniorenappartementen, dat direct verbonden is met Malderburch. Op loopafstand ligt Hubertushof, dat deels bestaat uit aangepaste seniorenappartementen.

Malderburch zelf heeft 100 appartementen, 3 TOP-kamers en 20 verpleegunits. Er is een bistro, een internetcafé, een bibliotheek, een kapper, een kapel, een winkeltje en een biljartzaal. Buiten in de tuin kan jeu de boules gespeeld worden. Deze laatste faciliteiten, waaronder de bistro, zijn ook voor senioren van buiten het woon-zorggebied bedoeld.

Afdeling Welzijn Malderburch, voormalig SWOGH

Met ingang van 2005 is de Stichting Welzijn Ouderen Gemeente Heumen (SWOGH) door fusie onderdeel geworden van Malderburch. De organisatie draagt nu de naam Afdeling Welzijn Malderburch. De afdeling van Malderburch zet zich via professioneel sociaal cultureel werk in voor het welzijn van zelfstandig wonende ouderen in de gemeente Heumen. Deze kunnen hier terecht voor vragen over (en een aanbod op) het terrein van huisvesting en leefomgeving, gezondheidszorg en verzorging, maatschappelijke dienstverlening en sociaal-, cultureel en educatief werk.

Woningstichting Oosterpoort Wooncombinatie

Oosterpoort is een moderne woningcorporatie met een duidelijke visie op wonen. Oosterpoort is actief in Zuid- Oost Gelderland in de gemeenten Groesbeek, Ubbergen en Heumen. Oosterpoort voorziet in goed wonen voor iedereen en draagt daarmee bij aan een leefbare samenleving. Zij doet dit vanuit een maatschappelijke verbondenheid met de lokale gemeenschappen. Hierbij kunnen degenen die minder in staat zijn zelfstandig te voorzien in goed wonen rekenen op passende en betaalbare huisvesting. De klant staat centraal: deze kan kiezen uit een gevarieerd aanbod van producten en diensten van huurwoningen tot koopwoningen, aangevuld met een variëteit aan zorg- en dienstverlening.

Dichterbij, voormalig Stichting Vizier

Dichterbij is op 1 januari 2006 voortgekomen uit een fusie tussen de organisaties Vizier en De Wendel. Dichterbij ondersteunt - in het stroomgebied van de Maas - mensen met een verstandelijke beperking, hun ouders en verwanten. De diensten van de organisatie hebben betrekking op de terreinen wonen, werken en dagbesteding, gezinsondersteuning in de vorm van advies of praktische thuishulp.

Thuiszorg Zuid-Gelderland

Thuiszorg Zuid-Gelderland is een onderdeel van de Zorggroep Zuid-Gelderland.

Stichting Habicura

Stichting Habicura bestaat uit 9 woon(zorg)centra, enkele verpleeghuizen en het Universitair Longcentrum Dekkerswald. In totaal zijn ongeveer 1400 medewerkers werkzaam die aan circa 1100 cliënten zowel intra- als extramurale verpleging, verzorging, behandeling en huisvesting bieden. De verschillende locaties zijn onderverdeeld in vier clusters.

Zorggroep Zuid-Gelderland

Zorggroep Zuid-Gelderland is een samenwerkingsverband van Thuiszorg Zuid-Gelderland en Stichting Arcus. Tot deze stichting behoren Verpleeghuis Margriet en de zorgcentra De Doekenborg, De Orangerie en Vijverhof. De Zorggroep werkt in het Land van Maas en Waal en de regio Nijmegen. Zorggroep Zuid-Gelderland biedt een breed scala aan diensten op het terrein van wonen, zorg en welzijn: huishoudelijke- en persoonlijke verzorging, kraamzorg, verpleging, ondersteunende en activerende begeleiding, (medische en paramedische) behandeling, verblijf, wonen, mantelzorgondersteuning en gemaks-, zekerheids- en welzijnsdiensten.

RIBW Regio Zuid

De RIBW werkt voor volwassenen die vanwege psychiatrische en/of psychosociale problematiek (nog) niet in staat zijn volledig zelfstandig in de samenleving te functioneren. De cliënten van de RIBW zijn daarmee in het algemeen te typeren als psychosociaal kwetsbare personen. Doorgaans zijn er begeleidingsvragen op belangrijke levensgebieden zoals wonen, werk, dagbesteding en sociaal netwerk.

Huisartsenpraktijk Overasselt

De praktijk bestaat uit twee huisartsen, twee praktijkassistentes en een centrumassistente.

Gezondheidscentrum De Kroonsteen

Stichting Gezondheidscentrum De Kroonsteen is in 1980 opgericht. Uitgangspunt van het Maldense gezondheidscentrum is, dat door samenwerking, collegiaal en interdisciplinair overleg een betere zorg wordt verleend. Het grote voordeel voor patiënten is dat het gezondheidscentrum een breed zorgaanbod kent van o.a. huisartsen, een apotheek, maatschappelijk werk, fysiotherapie en jeugdgezondheidszorg. Zorgaanbieders kennen elkaar, werken samen en verwijzen soepel door.

MEE Gelderse Poort

MEE Gelderse Poort is een onafhankelijke organisatie die ondersteuning biedt aan mensen die leven met een beperking. De doelgroep van MEE bestaat uit kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen met bijvoorbeeld een lichamelijke of verstandelijke beperking, een chronische ziekte, een vorm van autisme of een psychische beperking. MEE informeert, adviseert en ondersteunt op alle terreinen van het dagelijkse leven. Ook treedt MEE desgevraagd op als bemiddelaar en belangenbehartiger. Naast deze vormen van individuele ondersteuning organiseert MEE groepen en cursussen.

NIM Maatschappelijk Werk

NIM Maatschappelijk Werk ondersteunt mensen van 0 tot 100 jaar bij het vergroten van hun kansen in de samenleving. NIM beoogt laagdrempelige, ambulante deskundige hulp te verlenen aan mensen in hun sociale context. Zij doet dit met schaarse publieke middelen en in samenwerking met anderen. Binnen de gemeente Heumen bestaat het NIM-aanbod voornamelijk uit algemeen maatschappelijk werk, waaronder schuldhulpverlening, en schoolmaatschappelijk werk in het kader van het project School & Hulp.

Pluryn Werkenrode Groep

De Pluryn Werkenrode Groep ondersteunt mensen met een handicap bij wonen, werken, leren en vrije tijd. Mensen met een handicap van allerlei leeftijden en verschillende achtergronden kunnen hun ondersteuningsvraag stellen. Pluryn onderzoekt iedere hulpvraag zorgvuldig. Samen met de cliënt en ouders/verwanten wordt een passend zorgarrangement samengesteld. De wensen en mogelijkheden van de cliënt staan hierbij voorop.

De Pluryn Werkenrode Groep biedt ondersteuning vanuit een groot aantal locaties verspreid over de provincie Gelderland. Iedere locatie heeft haar eigen specifieke deskundigheid en kennis. De verschillende locaties wisselen hun kennis uit waardoor er een breed aanbod is van zorgproducten. Hierdoor kan er een snel en goed antwoord gegeven worden op de hulpvraag van de cliënt.

Zorgkantoor Regio Nijmegen

Het zorgkantoor is verantwoordelijk voor alle administratieve taken die voortvloeien uit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). Nederland is verdeeld in 32 regio's, waarbij in elke regio één zorgkantoor verantwoordelijk is voor de uitvoering van de AWBZ. Deze wet regelt dat mensen met een zorgvraag op het gebied van psychiatrische zorg, of verzorging en verpleging de hulp kunnen krijgen die ze nodig hebben. De werkzaamheden van het zorgkantoor worden uitgevoerd door de zorgverzekeraar die in de regio het hoogste aantal verzekerden heeft. Het zorgkantoor behartigt de AWBZ-belangen van alle inwoners in de regio op een concurrentievrije en neutrale wijze.

Zorgbelang Gelderland

Binnen het Heumense samenwerkingsverband 'Afstemming welzijn, wonen en zorg' treedt Zorgbelang Gelderland op als adviseur. Zorgbelang Gelderland is een provinciale belangenorganisatie voor gebruikers van zorg en welzijn. Bij de organisatie zijn meer dan 400 patiëntenverenigingen, gehandicaptenorganisaties, ouderenbonden en cliëntenraden aangesloten.

Het doel van Zorgbelang Gelderland is dat alle burgers voldoende zorg krijgen waar en wanneer zij dat nodig hebben. Zorg van goede kwaliteit, die wordt aangeboden volgens de wensen van klant. Daarnaast wil Zorgbelang Gelderland dat mensen die chronisch ziek zijn, een handicap hebben of oud zijn, de kans krijgen om mee te doen in de samenleving.

De organisatie:

- Geeft informatie over het zorgaanbod;
- Verzorgt onafhankelijke klachtenopvang;
- Verzamelt ervaringskennis en signaleert knelpunten in de zorg;
- Komt op voor de belangen van zorggebruikers.

Provincie Gelderland

De provincie biedt vanuit haar Programma Ontgroening en Vergrijzing (POV) financiële ondersteuning aan het Heumense samenwerkingsverband 'Afstemming welzijn, wonen en zorg'. Het doel van dit programma is: 'Het bevorderen dat mensen zodanig wonen dat ze - ook als ze ouder worden - zo goed mogelijk kunnen functioneren in de samenleving, waarbij wordt uitgegaan van hun wensen en behoeften op de gebieden wonen, welzijn en zorg'.

Eind 2004 heeft de gemeente Heumen bij het POV haar subsidieaanvraag 'Heumen: sturen op volwaardig burgerschap' ingediend. Deze aanvraag is gehonoreerd met een subsidie van € 150.000 voor de periode 2005 - 2008.

B. Overige organisaties

Stichting Vrijwilligers Terminale Thuiszorg

Stichting Vrijwilligers Terminale Zorg Heumen, Malden, Mook heeft als kerntaak het ondersteunen van de mantelzorg bij situaties waarin een dierbare thuis wenst te sterven. De vrijwilligers waken, indien daarom gevraagd wordt, 's nachts bij de stervende cliënt maar bieden eventueel ook overdag een helpende hand. Daarnaast ondersteunen zij ook de stervende cliënt zelf. Het betreft vrijwillige zorg, in aanvulling op al aanwezige mantel- en professionele zorg.

Stichting de Driestroom

Stichting De Driestroom zorgt voor ondersteuning en begeleiding van volwassenen en kinderen met een verstandelijke beperking. Het gaat daarbij om ondersteuning bij wonen, werk, dagbesteding, vrijetijdsbesteding en om specialistische hulp door therapeuten en gedragskundigen. Ongeveer 1200 cliënten maken gebruik van de diensten van De Driestroom. Ruim 800 medewerkers maken dit mogelijk op veel verschillende locaties in de brede regio van Arnhem en Nijmegen en het Land van Maas en Waal.

Centrum Indicatiestelling Zorg (CIZ)

Het CIZ heette voorheen het Regionaal Indicatie Orgaan (RIO)

De Heumense Hof:

Het woon-zorgcentrum voor ouderen in het dorp Heumen. De gemeenschappelijke ruimte van dit centrum wordt gebruikt als ontmoetingscentra voor alle ouderen uit het dorp.

De Mijlpaal 65:

Het woon-zorgcentrum voor ouderen in het dorp Overasselt. De gemeenschappelijke ruimte van dit centrum wordt gebruikt als ontmoetingscentra voor alle ouderen uit het dorp.

STOOM: stichting ontmoetingsruimte Malden

Deze stichting biedt een aanbod aan de ouderen in Malden. STOOM heeft een eigen ruimte in Maldensteijn, het Sociaal Culturele Centrum in Malden.

SCP; Sociaal Cultureel Planbureau

CBS; Centraal Bureau voor de Statistiek

C. Wettelijke Regelingen

Suppletiereregeling Collectief Vraagafhankelijk Vervoer (CVV)

De gemeente Heumen kent de Suppletiereregeling CVV, een inkomensondersteunende regeling die door het gemeentelijk zorgloket wordt uitgevoerd. Door deze regeling komen de volgende drie doelgroepen van inwoners in aanmerking voor een gesubsidieerd tarief bij gebruikmaking van de Regiotaxi KAN:

* bezoekers van de dag- of groepsverzorging in Malderburch;

mensen van 65 jaar en ouder waarvan de partner in een verpleeghuis woont;

* mensen van 65 jaar of ouder met een minimuminkomen.

WMO - Wet Maatschappelijke Ondersteuning

D. Definities

Mantelzorg

Mantelzorg is zorg die noodzakelijkerwijs langdurig, onbetaald en vanuit een persoonlijke betrokkenheid wordt verleend door familie, vrienden en mensen uit de naaste omgeving van hulpbehoevende ouderen, zieken of gehandicapten. Mantelzorg wordt onderscheiden van de incidentele informele hulp en het in tijdsduur meer gestructureerde vrijwilligerswerk

Respijtzorg is de tijdelijke en volledige overname van de zorg van een mantelzorgster met het doel om die mantelzorgster vrijaf te geven.

Bijlage 2 Lijst schriftelijke ronde

Volwaardig burgerschap in de gemeente Heumen heeft betrekking op welzijn, wonen en mobiliteit en zorg. Hieronder staat per thema (welzijn, wonen en mobiliteit en zorg) concreet uitgewerkt hoe mensen met een beperking in staat kunnen worden gesteld om als een volwaardig burger deel te nemen aan het samenleven in de gemeente Heumen.

Welzijn

Ontmoeten staat hierbij centraal. Het gaat om de mate waarin mensen met een beperking in staat worden gesteld om anderen te ontmoeten. Hiervoor is belangrijk:

- De aanwezigheid van voorzieningen (zoals buurtcentra, winkels) in de directe woonomgeving, zorgt ervoor dat mensen zelfstandig kunnen wonen en in de nabije omgeving anderen kunnen ontmoeten.
- Activiteitenbemiddeling niet alleen voor ouderen, maar ook voor andere mensen met een beperking.
- De beschikbaarheid van een systeem van vraag en aanbod voor vrijwillige hulp (boodschappen doen, begeleiden van mensen naar het ziekenhuis)
- De aanwezigheid van ondersteunende voorzieningen (bv. maaltijdvoorziening, boodschappendienst) in de kleine kernen.
- Mogelijkheden voor deelname aan vrijwilligerswerk door mensen met een beperking.
- Ondersteuning van organisaties waar vrijwilligers werken, bij de begeleiding van mensen met een beperking.
- Mogelijkheden voor deelname aan activiteiten in de vrije tijd: sport, cultuur. (Bij bv. deelname aan sportactiviteiten is vaak begeleiding nodig; is die ook voorhanden?)
- Participatie van cliënten in de besluitvorming over WMO-beleid, woon-, zorg- en welzijnprojecten, of beleidsevaluatie.
- Ondersteuning van cliënten bij het deelnemen aan besluitvorming over WMO-Beleid, woon-, zorg- en welzijnprojecten.
- Het geven van informatie aan en ondersteunen van inwoners met een hulpbehoefte bij het maken van keuzes, door uitbouw van het zorgloket tot een loket vraagwijzer met informatie, advies en verwijzing (front-office en back-office).
- De toegankelijkheid van informatie over zorg en dienstverlening voor mensen met zintuiglijke beperkingen (Slechtzienden/slechthorenden). Het gaat bijv. om het bekend zijn met mogelijkheden om gebarentolk in te zetten.
- De aanpak en preventie van problematische schulden om huisuitzettingen te voorkomen.

Wonen en mobiliteit

Met betrekking tot huisvesting is het belangrijk de mate waarin mensen in staat worden gesteld zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen. Belangrijk daarbij is:

- De beschikbaarheid van mogelijkheden voor beschut wonen (met mogelijkheden voor diverse vormen van zorg- en welzijnsvoorzieningen).
- De beschikbaarheid van kleine wooneenheden (van 2-4 mensen) voor mensen met een beperking.
- De beschikbaarheid van aangepaste woningen. Criteria van woningen zijn: gelijkvloers kunnen wonen, bouw volgens moderne inzichten.
- De beschikbaarheid van levensloopbestendige woningen.
- De mogelijkheden die er zijn bestaande woningen aan te passen, (zonder (te) lange wachttijden/(te) hoge kosten).
- Toegankelijkheid van (aangepaste) woningen voor diverse groepen mensen met een beperking uit de gemeente Heumen zelf.
- De beschikbaarheid van voldoende betaalbare woningen. Voldoende diversiteit in de huur -en koopsector.

Mobiliteit: Mensen moeten zich kunnen verplaatsen binnen hun woon -en leefomgeving. Van belang zijn:

- De mogelijkheden (en kosten) van aangepast vervoer.
- De kwaliteit van aangepast vervoer (regiotaxi werkt niet goed; mensen moeten vaak lang wachten)
- De mogelijkheden voor vervoer met begeleiding (bijvoorbeeld mensen worden niet alleen van deur tot deur gebracht, maar ook in het ziekenhuis begeleid).

Mobiliteit heeft ook betrekking op de toegankelijkheid van het publieke domein, voor mensen met een beperking. Dit betreft:

- De fysieke toegankelijkheid van openbare gebouwen.
- De fysieke toegankelijkheid sportvoorzieningen voor mensen met een handicap.
- De fysieke toegankelijkheid verenigingsactiviteiten (zoals in buurthuizen) voor mensen met een handicap.
- De fysieke toegankelijkheid van culturele activiteiten.

Zorg

Zorg: De mate waarin de zorg (en hulpmiddelen) de mogelijkheden tot deelname aan het maatschappelijk leven vergroot. Belangrijk hiervoor is

- Beschikbaarheid van een breed ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers. Niet alleen informeren, maar ook het met elkaar in contact brengen van mantelzorgers (voor uitwisseling ervaringen/lotgenotencontact, onderlinge steun).
- De beschikbaarheid van respijtzorg, die snel en flexibel ingezet kan worden.
- Voldoende capaciteit van verzorging en verpleging aan huis (geen of minder wachtlijsten).
- Voldoende opvang in verpleeg- en verzorgingstehuizen.
- De beschikbaarheid van 24-uurs niet-planbare zorg.
- De afstemming van verschillende typen zorg (bijvoorbeeld door thuiszorg te organiseren in samenwerking met verzorgingshuis).

Bijlage 3 Tabellen

Tabel A Aantal inwoners van Heumen naar leeftijd.

	2005	2010	2015	2020	2025	2030
65-75	1.500	1.599	1.894	2.098	2.229	2.392
75+	778	1.040	1.269	1.489	1.791	2.000
Totale groep 65-plussers	2.278	2.639	3.163	3.587	4.020	4.392
Totaal alle leeftijden	16.795	16.527	16.578	16.647	16.673	16.621
% 65-plussers	13,6	16	19,1	21,5	24,1	26,4

Bron: CBS 2005; Provincie Gelderland

In de eerste kolom van onderstaande tabel staat het aantal cliënten dat in deze woonvorm woont, vermeld. In de laatste kolom hebben we het aantal cliënten vermeld dat de organisaties in 2010 denken te hebben.

Tabel B Huidig (woning)aanbod van zorgaanbieders en de prognose voor 2010.

Aantal woningen in 2005		Huidig aantal cliënten
Malderburch zorgcentrum		99
RIBW regio Zuid; voor mensen met psychiatrische/psycho-sociale problematiek		
	2 beschermde woonvormen in Malden; <ul style="list-style-type: none"> Een huis voor 8 cliënten Een huis voor 6 cliënten De cliënten krijgen veel begeleiding; er is een 24-uurs bereikbaarheidsdienst.	14
	Drie 2-persoonsappartementen (waarvan 1 in de Hubertushof) in Malden	6
	Ambulante begeleiding zelfstandig wonende cliënten	15
Wensen voor de toekomst:		
In de toekomst wil men een voorziening voor 8 ouderen creëren in samenwerking met de Malderburch en de GGZ.		
Totaal aantal cliënten RIBW		37
Dichterbij; voor mensen met een verstandelijke beperking		
	5 woningen op de Broeksingel (Malden)	27
	2 groepswoningen op de Grote Loef (Malden)	8
	2 2-persoonsappartementen op de Grote Loef (Malden)	4
	6 groepswoningen in Overasselt	24
	Ambulante begeleiding zelfstandig wonende cliënten	Onbekend

Aantal woningen in 2005		Huidig aantal cliënten
Wensen voor de toekomst: Kleinschalige woonvoorzieningen voor 24 mensen (in woongroepen met 4 personen), in aangepaste laagbouw op de begane grond, met veel ondersteuning, voor cliënten die nu nog op de instellings-terreinen in Gennep en Ottersum wonen.		
Totaal aantal cliënten Dichterbij		60
Pluryn; voor mensen met een verstandelijke of een lichamelijke beperking		
	Woongroep Malden: Een woongroep voor verstandelijk gehandicapte cliënten	14
	Woonvorm Malden: Een vorm van ondersteund wonen (24-uur ondersteuning).	20
	Trainingshuis Malden. Begeleiding is niet altijd aanwezig, maar zondig kan een beroep gedaan worden op een woonvorm in de buurt.	4
	Ambulante begeleiding zelfstandig wonende cliënten	10
Toekomstplannen: Voor de 20 cliënten uit woonvorm Malden worden 6 kleinschalige wooneenheden gerealiseerd (Hoogenhof, ism Oosterpoort).		
Totale cliëntengroep Pluryn Geen behoefte aan meer huisvesting in 2010, meer behoefte aan herhuisvesting vanuit bestaande woonvoorzieningen (spreiding)		48
GGZ-Nijmegen: aantal cliënten in Heumen		225

Bron: Pleitnotitie huisvesting bijzondere doelgroepen, telefonische gesprekken met zorgaanbieders

Tabel C Vraag naar diverse woonvormen in 2005 en 2015 (op grond van cijfers vraaganalyse).

	2005	2015	
		Snelle extra-muralisering	Gematigde extramuralisering
Grootschalig beschermd wonen	200	95	170
Kleinschalig beschermd	5	45	15
Verzorgd wonen	140	250	215
Geschikt wonen (wonen met thuiszorg)	790	870	870
Totaal	1135*	1260	1260

Bron: Aedes-Arcares (2004), Leeftijdsspecifieke normen Companen (2004), Primos (2003), bewerking Companen.

Tabel D Overzicht definities woonvormen.

Grootschalig beschermd wonen (geconcentreerd)

- **Intramuraal** wonen, maar dat kan ook het geval zijn bij kleinschalig beschermd wonen. Bij intramuraal wonen vormen zorg, signalering, bescherming, toezicht, welzijn en dienstverlening een integraal pakket met het verblijf. Van intramuraal wonen is alleen dan sprake als men een indicatie heeft voor verblijf. Bij intramuraal wonen is sprake van 24-uurs zorg en bescherming, ofwel permanente, niet-planbare, langdurige, continue zorg.
- Deze laatste vorm van wonen heeft doorgaans een **bovenwijkse** of zelfs bovenlokale functie, maar dat kan ook het geval zijn bij kleinschalig beschermd wonen. Onderdeel van de woonopgave is om van grootschalige naar kleinschalige woonvormen over te gaan.

Kleinschalig beschermd wonen (gedeconcentreerd, in wijken en kernen, klein geclusterd wonen):

- Wonen, welzijn en zorg zijn sterk met elkaar verweven.
- Zorg en toezicht zijn **24 uur per dag** aanwezig.
- Begeleiding en huisvesting van cliënten is **groepsgewijs** georganiseerd.
- De zorgverlening is meestal **volledig in pandig** beschikbaar

Verzorgd wonen (woningen in een woonzorgcomplex):

- zorg is 24 uur per dag **op afroep** beschikbaar.
- Nodig zijn: **geschikte / aangepaste woningen** met dienstverlening,
- een **zorgunit in de omgeving** of binnen het complex (zorgverleners moeten immers voortdurend paraat zijn).
- Het wonen kan **individueel of samen** zijn

Geschikt wonen (woningen zelfstandig met thuiszorg, nultredewoningen):

- Zorg of begeleiding zijn **op afspraak** beschikbaar.
- **Nultredewoningen**, primaire vertrekken (keuken, woon-, bad- en slaapkamer) zijn zonder traplopen bereikbaar. **Levenloopbestendige woningen** vallen hier ook onder.
- Binnen de woning, het woongebouw en de woonomgeving zijn nauwelijks of geen niveaoverschillen.

Bijlage 4 De uitgewerkte SMART-doelen van de Werkgroep Openbaar Vervoer

<i>Doel</i>	<i>Specifieke afspraak concreet, ondubbelzinnig en relevant</i>	<i>Meetbaar resultaat Prestatie-indicatoren in aanwijsbare resultaateenheden uitgedrukt, waarvan de voortgang kan worden gemeten</i>	<i>Acceptabel motiverend voor en geaccepteerd door uw medewerkers, waarbij duidelijk is welke ondersteuning wordt geboden</i>	<i>Realiseerbaar (condities en voorwaarden) haalbaar gezien restricties in tijd, geld en capaciteit</i>	<i>Tijdsgebonden gekoppeld aan een bepaalde periode</i>
<i>1.De omliggende gemeenten c.q. kernen moeten beter bereikbaar worden</i>	Het bestaande aanbod is geoptimaliseerd	Gemeente, KAN en vervoersmaatschappij gaan in gesprek met werkgroep vervoer	Argumenten werkgroep worden serieus afgewogen . Besluiten worden vervolgens beargumenteerd genomen door de desbetreffende instanties.	Positie werkgroep wordt door partijen erkend naast al bestaande gebruikersplatforms. Vanuit Heumen wordt gestimuleerd dat ook in omliggende gemeenten dergelijke werkgroepen van de grond komen.	In 2006

<i>Doel</i>	<i>Specifieke afspraak concreet, ondubbelzinnig en relevant</i>	<i>Meetbaar resultaat Prestatie-indicatoren in aanwijsbare resultaat-eenheden uitgedrukt, waarvan de voortgang kan worden gemeten</i>	<i>Acceptabel motiverend voor en geaccepteerd door uw medewerkers, waarbij duidelijk is welke ondersteuning wordt geboden</i>	<i>Realiseerbaar (condities en voorwaarden) haalbaar gezien restricties in tijd, geld en capaciteit</i>	<i>Tijdsgebonden gekoppeld aan een bepaalde periode</i>
		Malden: In de spitsuren meer capaciteit waardoor de bus niet doorrijdt; Betaalmogelijkheden met chipknip in bus uitgebreid; Eerste dienst Nijmegen-Malden op zondag vroeger en 's avonds later door het dorp.	Dat binnen de mogelijkheden van het programma van eisen bij de openbare aanbestedingen aanpassingen kunnen plaats vinden.	De rijtijden van lijn 1 en lijn 83 moeten ter discussie kunnen worden gesteld.	In 2007 en uiterlijk voor 2010.
	Het bestaand aanbod is geoptimaliseerd	Overasselt Er is een latere verbinding tussen Nijmegen en Overasselt	Dat binnen de mogelijkheden van het programma van eisen bij de openbare aanbestedingen aanpassingen kunnen plaats vinden.	Gebruik maken van de opstelling bestuur KAN regio dat het bus- en streekvervoer beter moet aansluiten op de NS dienstregeling	
	Het bestaand aanbod is geoptimaliseerd	De rijtijden van de buurtbussen naar Wijchen v.v. en Beek v.v. zijn uitgebreid	Argumenten werkgroep worden serieus afgewogen. Besluiten worden vervolgens beargumenteed genomen door de desbetreffende instanties.	De exacte cijfers gebruik buurtbus bekend maken. (marketing) onderzoek doen ter bevordering van een ruimer gebruik.	In 2006

<i>Doel</i>	<i>Specifieke afspraak concreet, ondubbelzinnig en relevant</i>	<i>Meetbaar resultaat Prestatie-indicatoren in aanwijsbare resultaat-eenheden uitgedrukt, waarvan de voortgang kan worden gemeten</i>	<i>Acceptabel motiverend voor en geaccepteerd door uw medewerkers, waarbij duidelijk is welke ondersteuning wordt geboden</i>	<i>Realiseerbaar (condities en voorwaarden) haalbaar gezien restricties in tijd, geld en capaciteit</i>	<i>Tijdsgebonden gekoppeld aan een bepaalde periode</i>
	Het bestaand aanbod is geoptimaliseerd	Alle bushaltes en bussen zijn toegankelijk voor mensen met een beperking	Er wordt ten minste aangesloten bij maatregelen die de gemeente Nijmegen neemt m.b.t. ophoging van de bushaltes tot 18 cm.	Er is overeenstemming over de criteria voor de bepaling van de toegankelijkheid.	Voor 2010
	Het bestaand aanbod is geoptimaliseerd	De regiotaxi functioneert beter.	Contractvoorwaarden en veiligheidsvoorschriften worden gehandhaafd. Bij niet naleving worden passende maatregelen genomen.	De werkgroep heeft inzicht in contractvoorwaarden en veiligheidsvoorschriften	De periode die nodig is voor de totstandkoming van de aanbestedingsresultaten openbaar vervoer.
	Ontwikkeling nieuw aanbod	Er zijn goed toegeruste haltes waardoor combinaties van verschillende vormen van vervoer mogelijk worden en regio (zorg)voorzieningen bereikbaar zijn	Combinaties van vervoer moeten daadwerkelijk toegankelijk zijn	De knelpunten in de (aansluiting van) vervoersvoorzieningen zijn door betrokkenen in kaart gebracht en geprioriteerd.	2007 Uiterlijk de periode die nodig is voor de totstandkoming van de aanbestedingsresultaten openbaar vervoer.
	De klant krijgt betere ondersteuning bij gebruik voorzieningen	Door een betere informatievoorziening zijn wacht en overstaptijden verder beperkt.	Eenduidige en samenhangende informatievoorziening in samenwerking met alle betrokken instanties.	Gemeente, KAN en provincie geven aan wat de (budgettaire) mogelijkheden zijn om (dynamische) informatievoorziening te verbeteren.	2007-2008

<i>Doel</i>	<i>Specifieke afspraak concreet, ondubbelzinnig en relevant</i>	<i>Meetbaar resultaat Prestatie-indicatoren in aanwijsbare resultaat-eenheden uitgedrukt, waarvan de voortgang kan worden gemeten</i>	<i>Acceptabel motiverend voor en geaccepteerd door uw medewerkers, waarbij duidelijk is welke ondersteuning wordt geboden</i>	<i>Realiseerbaar (condities en voorwaarden) haalbaar gezien restricties in tijd, geld en capaciteit</i>	<i>Tijdsgebonden gekoppeld aan een bepaalde periode</i>
	De klant krijgt betere ondersteuning bij gebruik voorzieningen	De gemeente Heumen benut Wvg/WMO-budget om financiële beperkingen gebruik regiotaxi te ondervangen.	Inkomensafhankelijk	De gemeente Heumen geeft inzicht in de bestaande mogelijkheden Wvg/WMO-budget. Er is een inventarisatie van knelpunten	2007 (invoering WMO)
<i>2. De kernen in de gemeente Heumen zijn onderling beter bereikbaar (doelen en resultaten van 1. Zijn deels ook van toepassing op 2.)</i>	Het bestaande aanbod is geoptimaliseerd	De rijtijden & route van de buurtbus zijn beter afgestemd op de vraag	Argumenten werkgroep worden serieus afgewogen . Besluiten worden vervolgens beargumenteerd genomen door de desbetreffende instanties.	De exacte cijfers gebruik buurtbus zijn bekend. Er wordt (marketing) onderzoek gedaan ter bevordering van gebruik.	2007
	Nieuw aanbod	Het dorp Heumen heeft een openbaar vervoer verbinding.	Via verlegging of doortrekking van andere busroutes	Er is onderzoek gedaan naar potentieel gebruik	In 2007 en uiterlijk voor 2010.
<i>3. Een betere bereikbaarheid/ toegankelijkheid van openbaarvervoer opstappunten binnen de kernen</i>	Optimalisering bestaande voorzieningen	Bushaltes worden minder onveilig ervaren, zijn voorzien vanabri's en fietsenrek. Looproutes naar bushalte zijn veilig	Dat een en ander gefaseerd van jaar tot jaar ingevoerd wordt.	Er is overeenstemming over de criteria voor de bepaling van de toegankelijkheid en veiligheid.	2007 en in ieder geval voor 2010

Colofon

opdrachtgever	Gemeente Heumen
financier	Gemeente Heumen
auteurs	Drs. M. Wentink en Dr. D. Oudenampsen
eindredactie	Ida Linse
basisontwerp binnenwerk	Gerda Mulder BNO, Oosterbeek
lay-out	Jenny de Klein
uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht telefoon 030-2300799 telefax 030-2300683 e-mail secr@verwey-jonker.nl website www.verwey-jonker.nl

ISBN-10: 90-5830-217-2

ISBN-13: 978-90-5830-217-5

De publicatie

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website: <http://www.verwey-jonker.nl>.

Behalve via deze site kunt u producten bestellen door te mailen naar verwey-jonker@adrepak.nl of faxen naar 070-359 07 01, onder vermelding van de titel van de publicatie, uw naam, factuuradres en afleveradres.

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2006,

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.